

ZÁRÓJELENTÉS (2009. december 1.)

a 2006/18/176.02.01 számú Átmeneti Támogatás projekt keretén belül „Natura 2000 területek fenntartási terveinek elkészítése és ehhez kapcsolódó szolgáltatások elvégzése” című projekthez

1/11. sz. melléklet

Lajoskomáromi-löszvölgyek (HUDI20031) Natura 2000 terület fenntartási terve

Készítette az KvVM FI irányításával, a KvVM megbízásából a

VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési
és Urbanisztikai Nonprofit Kft.

**VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és
Urbanisztikai Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság**
1016 Budapest, Gellérthegy u. 30-32

Budapest 2009.

- A megbízó témafelelőse:* *Pallag Orsolya*
projektfelelős, vezető főtanácsos, KvVM TSZÁT
Nemzeti parki és tájvédelmi Főosztály,
- A megbízó projektasszisztense:* *Vozár Ágnes tanácsos KvVM TSZÁT*
Természetmegőrzési Főosztály
- Az érintett nemzeti park igazgatóság kapcsolattartója:*
Baranyai Zsolt
ökológiai referens, DINPI
- Vállalkozó képviselője:* *Göncz Annamária*
projektvezető helyettes, VÁTI Nonprofit Kft..
- Vállalkozó szakmai témafelelőse:* *Dr. Podmaniczky László*
projektvezető, egyetemi docens, SZIE KTI
- Területi felelős:* *Dr. Horváth András*
biológus, MTA ÖBKI
- További szakértők, tervezők:* *Dr. Skutai Julianna*
agrárkörnyezet-gazdálkodási szakértő, SZIE KTI
Marticsék József
agrárkörnyezet-gazdálkodási szakértő, MME
Dr. Pataki György
kommunikációs felelős szakértő, SZIE KTI
Kelemen Eszter
kommunikációs szakértő, SZIE KTI
Bodorkós Barbara
kommunikációs szakértő, SZIE KTI
Kalóczkai Ágnes
kommunikációs szakértő, SZIE KTI
Megyesi Boldizsár
kommunikációs szakértő, SZIE KTI
Schneller Krisztián
területrendezési tervező, VÁTI Nonprofit Kft.
Faragóné Huszár Szilvia
területrendezési tervező, projektasszisztens,
VÁTI Nonprofit Kft
Dörömbözi Enikő
tervezőgyakornok, VÁTI Nonprofit Kft..

TARTALOMJEGYZÉK

<i>BEVEZETŐ</i>	1
I. Natura 2000 fenntartási terv	3
1. A terület azonosító adatai	4
1. 1. Név	4
1. 2. Azonosító kód	4
1. 3. Kiterjedés	4
1. 4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	4
1. 5. Érintett települések	4
1. 6. Jogi helyzet	4
1. 7. Tervezési és egyéb előírások	5
2. Veszélyeztető tényezők	6
3. Kezelési feladatok meghatározása	6
3. 1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	6
3. 2. Kezelési javaslatok	7
3. 2. 1. Kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatok	9
3. 2. 2. Élőhely-rekonstrukció és élőhely-fejlesztés	33
3. 2. 3. Fajvédelmi intézkedések	34
3. 2. 4. Kutatás, monitorozás	34
3. 2. 4. 1. Faj szintű monitorozás	34
3. 2. 4. 2. Közösség szintű monitorozás	34
3. 2. 4. 3. Élőhely szintű monitorozás	35
3. 2. 4. 4. Területkezelések hatásainak monitorozása	35
3. 3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében	36
3. 3. 1. Agrártámogatások	36
3. 3. 1. 1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer	36
3. 3. 1. 2. Javasolt agrártámogatási rendszer	37
3. 3. 2. A javasolt Natura 2000 kifizetés integrálása egyéb támogatási programokkal	39
3. 4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	41
3. 4. 1. Felhasznált kommunikációs eszközök	41
3. 4. 2. A kommunikáció címzettjei	42
3. 4. 3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	43
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	46
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	47
1. 1. Környezeti adottságok	47
1. 1. 1. Éghajlati adottságok	47
1. 1. 2. Vízirajzi adottságok	48
1. 1. 3. Geológiai, geomorfológiai adottságok	48
1. 1. 4. Talajtani adottságok	50
1. 1. 5. Tájhasználat-változás	52
1. 2. Természeti adottságok	54
1. 2. 1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	57
1. 2. 2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	68
1. 2. 3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	69
1. 2. 4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	70
1. 3. Területhasználat	83
1. 3. 1. Művelési ág szerinti megoszlás	83

1. 3. 1. 1. A terület jellemzése az öko típusos földhasználati modellben	84
1. 3. 2. Tulajdoni viszonyok	90
1. 3. 3. Területhasználat és kezelés	90
1. 3. 3. 1. Mezőgazdaság	90
1. 3. 3. 2. Erdőgazdálkodás	91
1. 3. 3. 3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat	92
1. 3. 3. 4. Vízgazdálkodás	94
1. 3. 3. 5. Turizmus	94
1. 3. 3. 6. Ipar	94
1. 3. 3. 7. Infrastruktúra	94
1. 3. 3. 8. Települési viszonyok, területfelhasználási konfliktusok	94
2. Felhasznált irodalom	95
III. Mellékletek	97
Térképek	98
1. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti légifotója	99
2. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti topo gráfiai térképe	100
3. sz. melléklet: A tervezési terület DTA-50 átnézeti térképe	101
5. sz. melléklet: A tervezési terület érintettsége az Országos Ökológia Hálózatban	102
6. sz. melléklet: A tervezési terület kiemelten és fokozottan érzékeny felszín alatti vizei	103
7. sz. melléklet: A tervezési terület talajtérképe	104
8. sz. melléklet: A tervezési terület felszínborítási térképe	105
9. sz. melléklet: A tervezési terület szántó földi művelési alkalmassága	106
10. sz. melléklet: A tervezési terület erdőtelepítési alkalmassága	107
11. sz. melléklet: A tervezési terület környezeti érzékenysége	108
12. sz. melléklet: A tervezési terület ökotípusos földhasználati rendszere	109
13. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős növényfajai	110
15. sz. melléklet: A tervezési terület Á-NÉR élőhelyeinek térképe	111
16. sz. melléklet: A tervezési terület NATURA 2000 élőhelyeinek térképe	112
17. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési egységeinek térképe	113
18. sz. melléklet: A tervezési terület AKG célprogramja	114
19. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek jellemző adatai	115
20. sz. melléklet: Natura 2000 területek egységes kezelési előírásai	121
21. sz. melléklet: Alkamazott kommunikációs eszközök és eredmények	135
22. sz. melléklet: Az érintett települések településszerkezeti tervei	147
23. sz. melléklet: A fenntartási terv véleményezése	149
Ábrák, táblázatok	152
Digitális melléklet	152
IV. Natura 2000 fogalomtár	153

BEVEZETŐ

A Natura 2000 területek az európai, közösségi jelentőségű ritka és veszélyeztetett fajok illetve élőhelyeik hálózatát alkotják. Kijelölésük célja a közösségi szinten kiemelt fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, illetve helyreállítása. A védelem céljait az Európai Unió két irányelvben határozta meg, amelyekben egyben kötelezi is a tagországokat a Natura 2000 hálózat lehatárolására. Magyarországon 2004-re 512 db, összesen közel 20000 km² (2 millió ha) kiterjedésű Natura 2000 terület került kijelölésre. Ezzel hazánk a pannon biogeográfiai régió tagjaként jelentős mértékben járul hozzá Európa természeti értékeinek megőrzéséhez.

A hazai Natura 2000 területek kijelölését az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) sz. kormányrendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szintű kihirdetése pedig az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeletről szóló 45/2006. (XII. 8.) sz. KvVM rendeletben található.

Az irányelvek céljainak teljesítése érdekében a tagállamok a Natura 2000 területekre fenntartási terveket készítenek. Ezekben többek között rögzítik a természetvédelmi célkitűzéseket és a területhasználókkal *együtt* kialakított kezelési előírásokat javaslatok formájában. Ezek alapját képezhetik az egyes területeken igényelhető agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseknek, amelyek az aktuális agrár-környezetgazdálkodási jogszabályokban jelennek meg. A fenntartási terv azonban földhasználati szabályokat nem állapít meg.

Hazánkban a fenntartási tervek készítése 2008-ban, jelen projekt keretében, uniós forrásból finanszírozott formában indult el. A tervezést végigkísérte egy új típusú, széles körű és nyílt kommunikáció, amely lehetőséget biztosított minden érintett számára a tervezésbe való bekapcsolódásra.

A fenntartási tervek kiemelt céljai a következők:

1. Az egyes Natura 2000 területek érintettjei – földtulajdonosok, gazdálkodók és egyéb területhasználók – megismerhessék azokat a természetvédelmi értékeket, szempontokat, amelyek a terület kijelölését szükségessé tették.
2. Az érintettekkel közösen olyan gazdálkodási előírások fogalmazódjanak meg, amelyek betartásával – egyfajta önkéntes feladatvállalás formájában – a területen gazdálkodók közreműködnek a természeti értékek megőrzésében és gyarapításában.
3. A területek részletes ismertetésével, a javasolt kezelési és földhasználati módok bemutatásával segítséget, iránymutatást nyújtson a gazdálkodóknak, valamint rajtuk kívül egyéb földhasználóknak, önkormányzatoknak, lehetséges beruházóknak, fejlesztőknek és a Natura 2000 területtel érintett lakosságnak.
4. A nyílt tervezési folyamatban a különböző érdekcsoportok álláspontja tükröződjön és párbeszéd alakuljon ki a területek jó kezelése érdekében és mindez tanulságul szolgáljon majd a további Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítésekor.

A tervezés eredményeként elkészül 20 Natura 2000 terület (összesen 45000 ha) fenntartási terve és a terv megalapozó dokumentációja. A megalapozó dokumentáció a felhasználók széles körének információkat nyújt az élő és élettelen természeti értékekről, valamint összegzi

és értékeli a jelenlegi területhasználatot. A terv tartalmazza azokat az agrártámogatási rendszerbe illeszthető, művelési ághoz köthető, illetve nem köthető kezelési előírásokat, melyeket a felhasználók tervek, pályázatok készítésekor, konkrét területkezelési tevékenységek megvalósítása során fel tudnak használni, illetve amelyeket a hatósági szervek államigazgatási döntéseknél alkalmazni tudnak. A fenntartási terv az ideális területkezelések végrehajtását segítő támogatási rendszerek mikéntjére vonatkozóan is javaslatokat fogalmaz meg, amiket a különböző állami, uniós stb. támogatási rendszerek kialakítása, pályázati támogatások megítélése során tudnak figyelembe venni a döntéshozók. A terv mellett egy tájékoztató kiadvány is készül az érintett területhasználóknak, gazdálkodóknak, kezelő szervezeteknek. Szakmai anyagként kidolgozásra kerül a további fenntartási tervezést megalapozó tervezési és kommunikációs tapasztalatok összefoglalásával egy módszertani segédlet is.

Jelen dokumentáció a Natura 2000 terület fenntartási terv teljes – tervi és megalapozó anyag – egyeztetés utáni változata. A tervi anyagrészt 2009. szeptemberében egyeztetési anyagként az országos és területi illetékességű érintett szervezeteknek, valamint gazdálkodóknak véleményezés céljából kiküldésre került. A tervek egyeztetése az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Kormányrendelet szerint történt. A megbízóval egyeztetett álláspont alapján a tervben az elfogadott észrevételek visszavezetésre kerültek

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Lajoskomáromi löszvölgyek Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési Terület

1.2. Azonosító kód

HUDI20031

1.3. Kiterjedés

832 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek és/vagy fajok

Közösségi jelentőségű élőhelytípus	Natura 2000 kód
* Szubkontinentális peripannon cserjések	40A0
Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>)	6210
<i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárétjei	6440
*Síkági pannon löszgyepek	6250
*Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus spp.</i>)	91I0

* kiemelt jelentőségű

Közösségi jelentőségű növényfaj

A területen nincs jelölő faj.

Közösségi jelentőségű állatfaj

A területen nincs jelölő faj.

A jelölő élőhelyek és fajok a Natura 2000 területek adatlapjait (Standard Data Form 2008.) alapul véve a nemzeti park igazgatóságok 2009. évi jelentése, valamint a fenntartási tervek készítését megalapozó 2009. évi botanikai/zoológiai felméréseknek a SDF adatbázistól eltérő, illetve azt módosító eredményei alapján kerülnek feltüntetésre. Ezek ismertetése és indoklása a megalapozó dokumentáció részét képezi. A tervi munkarészben szereplő fenntartási javaslatok az új felmérések eredményein alapulnak.

1.5. Érintett települések

Mezőkomárom, Lajoskomárom, Mezőszilas, Igar, Ozora

1.6. Jogi helyzet

A Lajoskomáromi löszvölgyek (HUDI20031) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület. A terület jelenleg nem áll természetvédelmi oltalom alatt, kezelési tervvel nem rendelkezik.

Egyéb védettségi kategóriák

Egyéb védettségi kategóriák: nincsenek

Országos (Nemzeti) ökológiai hálózat: A terület legnagyobb arányban **magterületként (térkép szerint???)** (99%) azonosított. 1%-a Natura 2000 területnek nem tartozik az országos ökológiai hálózathoz.

Természetvédelmi kezelés szervei

- *Illetékes I. fokú természetvédelmi hatóság:* Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség (a továbbiakban: illetékes KöTeViFe)
- *Érintett Nemzeti Park Igazgatóság:* Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság (a továbbiakban: érintett NPI)

1.7. Tervezési és egyéb előírások

A) A tervezési területre vonatkozó tervek

- Vadgazdálkodási terv
- Körzeti erdőterv, erdőgazdálkodási üzemterv, erdőgazdálkodási terv
- Vízyűjtő gazdálkodási terv: Társadalmi egyeztetés folyamatban. A terület a Siótervezési alegységbe tartozik.
- Országos Területrendezési Tervről szóló többször módosított 2003. évi XXVI. törvény
- Fejér megye területrendezési terve
- Településrendezési tervek
- Lajoskomárom: 16/2001. (XII.27.) rendelettel megállapított helyi építési szabályzat és szabályozási terv,
- Igar: 7/2007. számú határozattal jóváhagyott településszerkezeti terv, és 7/2007.(X. 01.) számú rendelettel jóváhagyott Helyi Építési Szabályzat és szabályozási terv
- Mezőkomárom: 20/2005. számú határozattal jóváhagyott településszerkezeti terv, és a 5/2005. számú rendelettel jóváhagyott Helyi Építési szabályzat.
- Mezőszilas: 1/2005. számú határozattal jóváhagyott településszerkezeti terv, és a 1/2005. számú rendelettel jóváhagyott Helyi Építési szabályzat.

B) A tervezési területre vonatkozó előírásokat tartalmazó jogszabályok

- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet
- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 45/2006. (XII. 8.) KvVM rendelet
- A védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett lápok jegyzékéről szóló 8005/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrárkörnyezetgazdálkodási támogatások igénybevételeinek részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény
- A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. Törvény

- Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény
- A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv alapján az Euróai Unió által társfinanszírozott mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtott támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 132/2004. (IX.11.) FVM rendelet
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV. 16.) FVM rendelet

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező	pontos kifejtés
T11	Cserjésedés	a löszgyepek és részben a mocsárrétek becserjésedése
F10	Erdőtelepítés/erdősítés	tájidegen fafajokkal (pl. akáccal) történő betelepítés
F15	Véghasználat	a fás állományok (többnyire tölgyelegyes akácosok) letermelése
M58	Vegyszerhasználat	a szántóföldről lemosódó növényvédőszeres és műtrágyák
M10	Beszántás	a löszölgyek felső (szántóval határos) peremének beszántása
I20	Invázió növényfaj terjedése (általánosan)	az akác (I21) és más tájidegen fásszárú fajok (nyugati ostorfa, bálványfa – I26) terjedése, selyemkóró terjedése (I37)

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A terület kiemelt értékét a hazánkban egykor kiterjedt, mára azonban jóval kisebb egységekre összezsugorodott ún. lösznövényzet még megmaradt állományai (löszgyepek, löszcserjések, lösztölgyesek) alkotják. Ezek az élőhelyek közösségi jelentőségűek is egyben, ezért a fenntartási terv legfontosabb feladata ezek megóvása vagy helyreállítása, a fennálló veszélyeztető tényezők mérséklése vagy megszüntetése.

A *síksági pannon löszgyepeket* a juhokkal történő megfelelő mértékű legeltetés képes megőrizni. Legeltetés hiányában a gyepek becserjésedhetnek, a túl intenzív legelés és taposás viszont a gyeperomlásához, a ritka, védett, közösségi jelentőségű fajok eltűnéséhez vezet, és a talaj eróziója is fokozódik. Különösen az északias kitettségű lejtők löszgyepjei (az ún. *meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek*) érzékenyek a túllegeltetésre, de legeltetés hiányában cserjésedésre is fokozottan hajlamosak.

A lösztölgyesnek tekinthető erdők (*euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek*) természetközeli, vagy különböző mértékben leromlott, ugyanakkor az eredeti növényvilág ritkaságait még magukba foglaló maradványainak felső lombkoronaszintjében gyakran az akác és/vagy az ostorfa uralkodik. Ezekben fejlesztésként javasoljuk a tájidegen fafajok cseréjét (elsősorban kocsányos tölgyre, emellett a szárazabb termőhelyekre molyhos tölgyre), az őshonos fák és

cserjék megóvása mellett.. A tölgyfákkal elegyes erdőállományokban az erdészeti beavatkozások célja e közösségi jelentőségű élőhely fenntartása.

Ahol még egymással szomszédos tölgyes-, cserjés- és löszgyepfoltok maradtak fenn, ott azok az élőhelyek különösen gazdagok fajokban, és őrzik az egykori erdőpuszta képét. Számos faj a cserjés szegélyekben (az ún. *szubkontinentális peripanon cserjésekben*) maradt fenn, ezek hosszú távú fennmaradása csak ezekben az erdőpuszta mozaikokban biztosított.

A völgyaljak *mocsárrétjei* szintén közösségi jelentőségűek. Megóvásuk a csapadékvizek területen tartásával és kíméletes kaszálással lehetséges.

Az akácok jelenleg a Natura 2000 terület egyharmadát fedik. Ezt az arányt mindenképpen csökkenteni kell, ezért a nem teljesen leromlott állományok eredeti tölgyes állományokká történő visszaalakítása javasolt.

3. 2. Kezelési javaslatok

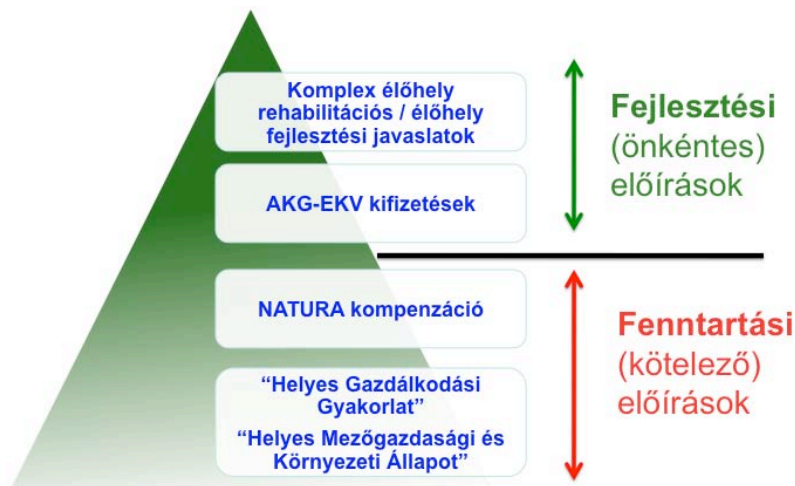
A fenntartási tervek rögzítik az adott Natura 2000 terület botanikai, zoológia értékeit, és élőhelyekre vonatkozó adatok alapján meghatározzák a természeti értékek fenntartása érdekében követendő, illetve javasolt gazdálkodási gyakorlatot. Ezeket a tervben "előírásoknak" nevezzük, és meghatározásuk – művelési ághoz kötöten – élőhelytípus (Á-NÉR) szinten történt.

A faj- vagy élőhelyvédelmi szempontból azonos kezelést igénylő területegységeket az egyszerűség kedvéért a terv ún. *kezelési egységként* határolja le, és jeleníti meg az 17.sz. térképmellékletben. A Natura 2000 területek egységes kódszámmal jelzett ún. „harmonizált” előírásai a 20. sz. mellékletben találhatóak.

A kezelési egységekhez (élőhelyekhez/élőhelyegyüttesekhez) rendelt előírások a következők szerint csoportosíthatók:

1. Fenntartási előírások:
  - jogszabályokban rögzített, kötelező előírások,
  - Natura kompenzációs előírások (kötelező formában)
2. Fejlesztési előírások és javaslatok
  - működő támogatási rendszerekhez (AKG-EKV) kapcsolt, önkéntes formában működő előírások
  - élőhely rehabilitációs/fejlesztési javaslatok (önkéntes formában)

Az előírások hierarchiáját az alábbi ábra szemlélteti:

Fenntartási előírások

A fenntartási előírások betartása azért szükséges, mert ezek révén biztosítható a fajok, valamint az élőhelyek fennmaradása, a területek jelenlegi állapotának a megőrzése. Ezek

- részben *jogszabályokban* (pl.: „Helyes Gazdálkodási Gyakorlat”, „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot”) rögzítettek, tehát betartásuk anyagi ellentételezés nélkül is kötelező;
- részben a Natura 2000 területekre alkalmazott *új előírások*. Ezen előírások esetében a 1698/2005 EC rendelet 38.§-a alapján kompenzációs kifizetésre jogosultak a Natura 2000 területen gazdálkodók a földhasználati korlátozásból eredő jövedelemkiesés mértékéig.

Fejlesztési előírások

A **fejlesztési előírások** a területek természeti értékeinek a növelésére irányulnak olyan gazdálkodási formák ösztönzése mellett, melyek a fajok populációjának növekedését, valamint az élőhelyek állapotának javulását célozzák meg. Ezek

- egyrészt olyan, az agrár-környezetgazdálkodási és erdő-környezetgazdálkodási logika mentén, önkéntes vállalás alapján és kifizetés ellenében megvalósítható *új előírások*, melyeket a területi sajátosságok figyelembe vételével alakítottunk ki és amelyek a gazdálkodási módok meghatározása révén alapvetően a területek kezelésére vonatkoznak;
- másrészt komplex élőhely rehabilitációs/ élőhely fejlesztési javaslatok, melyek megvalósulása eredményeként a terület arculata jelentősen megváltozik, természeti értékessége nagymértékben nő. A célok eléréséhez beruházási, fejlesztési feladatok elvégzése szükséges, ezért ezek is csak önkéntes formában, megfelelő támogatási programok mellett valósulhatnak meg.

Az előírások és a támogatási rendszerek tervezett kapcsolatát az alábbi táblázatban foglaltuk össze:

Előírások	Támogatási forma
Fenntartási előírások	Önálló Natura 2000 kompenzáció formájában
Fejlesztési előírások	Agrár-környezetgazdálkodási, Erdő környezetvédelmi támogatásokkal integráltan
Komplex élőhely rehabilitációs, élőhely fejlesztési javaslatok	Erdősítésre vonatkozó, agrár-erdészeti, nem termelő beruházásokkal, KEOP támogatásokkal integráltan

Egyéb javaslatok

Kutatás, monitoring, területhasználat, stb.

3. 2. 1. Kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatok

KE1 kezelési egység

(1) Érintett élőhelyek

1. –/ T1 nagyáblás egyéves szántó

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

SZ04	A betakarítást követő tarlóhántás, illetve tarlóápolás kötelező.
SZ09	A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni.
SZ16	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása.
SZ17	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ18	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.
SZ40	Fás szárú energetikai ültetvény, energiafű, kínai nád, olasz nád telepítése tilos.

Fejlesztési javaslatok

SZ10	Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.
SZ12	A parcella szélein legalább 6 méter széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ34	Tápanyagutánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A természetközeli élőhelyekkel szomszédos szántókról a bejutó vegyszerek (növényvédőszer, műtrágyák) mennyiségét korlátozni kell. Szántóval szomszédos élőhelyek védelmére.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Növényvédő szer mentes táblaszegély kialakítása.

(5) *Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok*

Nincs javaslat.

(6) *Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslatok*

Csak termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fűzfával, nem tájidegen elegyfajokkal együtt.

(7) *Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslatok*

Csak termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fűzfával, nem tájidegen elegyfajokkal együtt.

KE2 kezelési egység (szántó megszüntetése, a terület gyepesítése)

(1) *Érintett élőhelyek*

1. – / T1 nagytáblasággyepes szántó

(2) *Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok*

Fenntartási előírások

SZ04	A betakarítást követő tarlóhántás, illetve tarlóápolás kötelező.
SZ09	A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni.
SZ16	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása.
SZ17	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ18	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.
SZ40	Fás szárú energetikai ültetvény, energifű, kínai nád, olasz nád telepítése tilos.

Fejlesztési javaslatok

SZ10	Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.
SZ12	A parcella szélein legalább 6 méter széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ34	Tápanyagutánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.

vagy

SZ48	Szántó füves élőhelyé alakítása, gyeptelepítéssel.
SZ58	Magvetés nyár végén vagy ősszel történjen.
SZ59	Telepítés előtt, valamint a program teljes ideje alatt műtrágya és bármilyen szerves trágya alkalmazása tilos.
SZ60	Tájidegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.
SZ61	A telepítést követő évtől legalább évi egyszeri kaszálás illetve kíméletes, pásztroló legeltetés szükséges.

vagy

SZ49	Szántó füves élőhelyé alakítása, spontán felhagyással.
SZ59	A program teljes ideje alatt műtrágya és bármilyen szerves trágya alkalmazása tilos.
SZ61	A spontán felhagyást követő évtől legalább évi egyszeri kaszálás illetve

	kíméletes, pásztoroló legeltetés szükséges.
SZ64	Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése; tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.

vagy

SZ52	Mezőgazdasági földterület első erdősítése.
SZ54	Őshonos fajokból és cserjefajokból álló erdő telepítése, korábbi erdőterületen lehetséges.
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E06	Idegenhonos fajok telepítésének mellőzése a teljes területen.
E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E52	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos faj alkalmazható.
E55	A terület természetes erdőtakarója felnyíló erdőtípusba sorolható, így már a 30%-os záródást elérő erdősítést is sikeresnek lehet tekinteni.
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) kell megakadályozni.

vagy

SZ53	Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása.
------	---

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A természetközeli élőhelyekkel szomszédos szántókról a bejutó vegyszerek (nővényvédőszer, műtrágyák) mennyiségét korlátozni kell. Szántó megszüntetése, a terület gyepesítése

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat

A Natura 2000 területre eső szántók természetbarát gyepesítése.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslatok

Csak termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslatok

Csak termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt.

KE3 kezelési egység (mocsarak fenntartása)

(1) Érintett élőhelyek

1. –/ B1a Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY06	A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY21	Legeltetés és kaszálás tilos, a területet kezeletlenül kell fenntartani.

Fejlesztési javaslatok

GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédőszer kijuttatás esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes KöTeViFe engedélye alapján lehetséges.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A termőhelyek kiszáradását meg kell előzni, az inváziós növények terjedését meg kell akadályozni. Mocsarak fenntartása

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Inváziós növényfajok irtása.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

A természetes vízháztartás helyreállítandó, a levezető árkok, csatornák tisztítását, kotrását csak természetvédelmi szempontból indokolt esetben, az érintett NPI-vel egyeztetve szabad elvégezni.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslatok

A területen erdő telepítése tilos.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslatok

Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása tilos.

KE4 kezelési egység (magassásrétek fenntartása)

(1) Érintett élőhelyek

1. – / B5 Nem zsombékoló magassásrétek

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY06	A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY77	A gyeplet évente csak egyszer lehet kaszálni.

Fejlesztési javaslatok

GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédőszer kijuttatás esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes KöTeViFe engedélye alapján lehetséges.
GY92	20-30% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A termőhelyek kiszáradás át el kell kerülni, a túllegettetést és túlzott taposást meg kell akadályozni.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat

Nincs javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

A természetes vízháztartás helyreállítandó, a levezető árkok, csatornák tisztítását, kotrását csak természetvédelmi szempontból indokolt esetben, Az érintett Nemzeti Park Igazgatósággal egyeztetve szabad elvégezni.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

A területen erdő telepítése tilos.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása tilos.

KE5-6 kezelési egység (mocsárrétek fenntartása)

(1) Érintett élőhelyek

- 6440 Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétei** / D34 Alföldi mocsárrétek
- 6250 Síksági pannon lös sztyepek átmeneti állományai** / D34*H5a, H5a*D34 Kötött talajú sztyeprétek és átmenete

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY05	Tápanyag utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kijuttatása tilos.
GY06	A belvív gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.

GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15	Tűzpászták létesítése nem megengedett.
GY16	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepekben szórtan jelentkező őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY32	A fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY38	A legeltethető állatok sűrűsége: 0,2-0,4 ÁE/ha.
GY83	Szénát a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.

Fejlesztési javaslatok

GY42	A legeltetési sűrűséget a működési területében érintett NPI-gal egyeztetni szükséges.
GY46	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a NPI-gal.
GY64	Sarjulegeltetést ugyanazon a területen csak minden harmadik évben lehet alkalmazni
GY76	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő kaszálási terv készítése, egyeztetése a területért felelős, a természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő, a területet jól ismerő illetékessel, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY80	Természetkímélő kaszálási módszert kell alkalmazni: a kaszálást a kaszálendő terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni.
GY88	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY90	10-15% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY94	A kaszátlan területet kaszálásenként más helyen kell kialakítani.
GY95	A kaszátlan területet évente más helyen kell kialakítani.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

Annak érdekében, hogy az élőhely és fajai fennmaradjanak a termőhelyek kiszáradását el kell kerülni, a túllegeltetést és túlzott taposást meg kell akadályozni. Kaszálással vagy nem túl intenzív legeltetéssel lehet hasznosítani. Nagyfokú cserjésedés esetén cserjeirtást kell alkalmazni, de a fajgazdag cserjés foltokat meg kell őrizni. Mocsárrétek fenntartása.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Természetkímélő kaszálási módszerek alkalmazandók. Az inváziós növények terjedését meg kell akadályozni.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

A természetes vízháztartás helyreállítandó, a levezető árkok, csatornák tisztítását, kotrását csak természetvédelmi szempontból indokolt esetben, a nemzeti park igazgatósággal egyeztetve szabad elvégezni.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Erdőtelepítés tilos.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása tilos.

KE8 kezelési egység (fásszárú inváziós növények állományainak felszámolása)

(1) Érintett élőhelyek

1. – / S3 Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

E55	A terület természetes erdőtakarója felnyíló erdőtípusba sorolható, így már a 30%-os záródást elérő erdősítést is sikeresnek lehet tekinteni.
E57	Az idegenhonos és tájidegen fajú faállományok véghasználata és felújítása során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megóvására.
E60	Intenzíven terjedő idegenhonos faj felújításokban célállományként és elegyfaként sem alkalmazható.
E63	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő fajok ellen, ellenőrzött körülmények között engedélyezhető.
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágyszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) kell megakadályozni.
E65	Az intenzíven terjedő fajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyagot kell keverni. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás - a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében - kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren - a gyalogakác kivételével - kizárólag fainjektálással, • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján

	<p>alkalmazható vegyszer.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással. • Vegyszeres védekezés esetén legalább 10 munkanappal a tervezett védekezés megkezdése előtt írásban kell értesíteni, az érintett hatóság illetékes szervét, megjelölve a beavatkozás tervezett helyét és időpontját.
--	---

Fejlesztési javaslatok

E46	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, ill. faállomány típusal történhet.
E52	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazható.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

Az inváziós fafajokból (pl. keskenylevelű ezüsth) álló állományokat fel kell számolni. Fásszárú inváziós növények állományainak felszámolása

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat

Felújítás, pótlás, állománykiegészítés csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, ill. faállomány típusal.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat

Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Csak termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Csak termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt.

KE9 kezelési egység (félszáraz lösz sztyepprétek fenntartása)

(1) Érintett élőhelyek

1. 6210 Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) / H4 Félzáraz irtásrétek és erdőssztyepprétek, és ezek átmeneti állományai: H5a*H4

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY05	Tápanyag utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülekéből származhat, trágya kijuttatása tilos.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.

GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY16	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.
GY24	A gyepek égetése csak a területileg illetékes KöTeViFe egyedi írásos engedélye alapján történhet.
GY26	Inváziós fászfűak mechanikus irtása kötelező.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepekben szórtan jelentkező őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY31	A cserjeirtás megkezdését legalább 5 nappal korábban írásban az érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat az érintett NPI-gal egyeztetni kell.
GY32	A fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY37	A legeltethető állatok sűrűsége: 0,1-0,2 ÁE/ha.
GY108	Tisztítókaszálás, szárzúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15.-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás.
GY112	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.

Fejlesztési javaslatok

GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.
GY46	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a NPI-gal.
GY55	Villanypásztor csak a területileg illetékes NPI írásos véleménye alapján alkalmazható.
GY109	A terület maximum 30%-a kezelhető tisztító kaszálással.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

Az élőhely elnevezése is tükrözi, hogy itt az élőhely megőrzése (gyep és cserjés változatai) egy viszonylag összetettebb kezelést igényel. Az intenzív legelést és taposást kerülni kell, mert egyébként az állományok leromlanak, jellemző fajaik többségét elveszítik. Gyakran figyelhetők meg galagonyásodó állományai, amelyekben a fajkészlete fennmaradhat, sőt néhány erdőssztyepp fajjal is kiegészülhet (pl. *Nepeta pannonica*). A cserjék záródása azonban az eredeti gyep élőhely teljes eltűnéséhez vezet, ezért az erősen cserjésedett állományokból a fajszegény, galagonyás-kökényes, cserjefoltokat ki kell vágni. A cserjeirtáskor a füves vegetációt és a talajt kímélni kell, a kivágott cserjéket a területről el kell távolítani a gyep védelme érdekében. A ritkán álló, idősebb bokrokat, vagy néhány cserjefoltot azonban meg is kell őrizni; az erdőszegély cserjesávját és a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani. Az állományokat szintén a gyep védelme érdekében nem szabad befásítani. Félsszáraz lösz sztyepprétek fenntartása.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Még körültekintőbb legeltetés, valamint az esetlegesen fellépő inváziós növényfajok irtása javasolt.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

A legeltetés során a 80%-nál kisebb záródású gyepfoltokra az állatok nem hajthatók rá, ott nem legelhetnek, és nem taposhatnak a már felnyílt, sérült gyep regenerálódása érdekében. A gyepen új állattartó telep nem létesíthető a gyep túlhasználatának megelőzése céljából. A platon lévő szomszédos szántóföldek szélén legalább 6 méter széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, amelyben nem lehet növényvédőszert használni. Célszerű lenne a szántók kb. 10m széles szegélyét puffersávvá alakítani, amelyben őshonos fajokból álló gyepet kell telepíteni. A puffersávot csak legeltetni vagy kaszálni lehet, és az inváziós gyomok eltávolításáról gondoskodni kell, ezáltal a még fennmaradt gyep megóvása jobban biztosított.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslatok

Erdőtelepítés tilos.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslatok

Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása tilos.

KE10 kezelési egység (lössz sztyepprétek fenntartása)

(1) Érintett élőhelyek

1. **6250 Síksági pannon löszgyepek / H5a** Kötött talajú sztyepprétek

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY05	Tápanyag utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürületekből származhat, trágya kijuttatása tilos.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY16	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.
GY24	A gyep égetése csak a területileg illetékes KöTeViFe egyedi írásos engedélye alapján történhet.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY28	A gyep cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórton jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepben szórton jelentkező őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY31	A cserjeirtás megkezdését legalább 5 nappal korábban írásban az érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat az érintett NPI-gal egyeztetni kell.
GY32	A fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad

	eltávolítani.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY38	A legeltethető állatok sűrűsége: 0,2-0,4 ÁE/ha.
GY108	Tisztítókaszálás, száruzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15.-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és száruzás.
GY112	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.

Fejlesztési javaslatok

GY46	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a NPI-gal.
GY55	Villanypásztor csak a területileg illetékes NPI írásos véleménye alapján alkalmazható.
GY109	A terület maximum 30%-a kezelhető tisztító kaszálással.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

Lösz sztyepprétek fenntartása

Az intenzív legelést és taposást kerülni kell, mert egyébként az állományok leromlanak, jellemző fajaik többségét elveszítik. Gyakran figyelhetők meg galagonyásodó állományai, amelyekben a fajkészlet fennmaradhat; a cserjék záródása azonban az élőhely eltűnéséhez vezet, ezért az erősen cserjésedett állományokból a fajszegény galagonyás-kökényes cserjefoltokat ki kell vágni. A cserjeirtáskor a füves vegetációt és a talajt meg kell kímélni, a kivágott cserjéket a területről el kell távolítani. A ritkásan álló, idősebb bokrokat, vagy néhány cserjefoltot meg kell őrizni; az erdőszegély cserjesávját és a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani. Az állományokat nem szabad befásítani. Lösz sztyepprétek fenntartása

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Még körültekintőbb legeltetés, valamint az esetlegesen fellépő inváziós növényfajok irtása javasolt.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

A gyepeken új állattartó telep csak a nemzeti park igazgatóság hozzájárulásával kijelölt helyen létesíthető. A platón szomszédos szántóföldek szélén legalább 6 méter széles növényvédő szermentes táblaszegélyt kell hagyni, amelyben nem lehet növényvédőszerrel használni. Célszerű lenne a szántók kb. 10m széles szegélyét puffervá alakítani, amelyben őshonos fajokból álló gyepeket kell telepíteni. A pufferváot csak legeltetni vagy kaszálni lehet, és az inváziós gyomok eltávolításáról gondoskodni kell.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslatok

Erdőtelepítés tilos.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslatok

Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása tilos.

KE11 kezelési egység (lős sztyepprétek helyreállítása)

(1) Érintett élőhelyek

1. **6250 Síksági pannon lőszyepek akáccal mozaikos állományai** / H5a*S1, P2b*H5a, S1*H5a

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY05	Tápanyag utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kijuttatása tilos.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY16	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.
GY24	A gyepek égetése csak a területileg illetékes KöTeViFe egyedi írásos engedélye alapján történhet.
GY26	Inváziós fászfűk mechanikus irtása kötelező.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepekben szórtan jelentkező őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY31	A cserjeirtás megkezdését legalább 5 nappal korábban írásban az érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat az érintett NPI-gal egyeztetni kell.
GY32	A fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY38	A legeltethető állatok sűrűsége: 0,2-0,4 AE/ha.
GY108	Tisztítókaszálás, szárazzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15.-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárazzás.
GY112	Gyep területen trágyaszarvas kialakítása tilos.

E03	A körzeti erdőtervezés során - a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében - az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E04	Közösségi jelentőségű fajpopulációk és élőhelyek, továbbá a természetes és természet szerű erdők kétszáz méteres körzetében idegenhonos fafajok telepítésének tiltása.
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése a teljes területen.
E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E11	A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei

	vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E30	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fajok teljes mértékű eltávolításai.
E49	Idegenhonos fajú faállomány csak természetesen újítható fel.
E55	A terület természetes erdőtakarója felnyíló erdőtypusba sorolható, így már a 30%-os záródást elérő erdősitést is sikeresnek lehet tekinteni.
E60	Intenzíven terjedő idegenhonos faj felújításokban célállományként és elegyfaként sem alkalmazható.
E46	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fajokkal, ill. faállomány típusal történhet.
E63	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő fajok ellen, ellenőrzött körülmények között engedélyezhető.
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) kell megakadályozni.
E65	<p>Az intenzíven terjedő fajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyagot kell keverni. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás - a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében - kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren - a gyalogakác kivételével - kizárólag fainjektálással, • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással. • Vegyszeres védekezés esetén legalább 10 munkanappal a tervezett védekezés megkezdése előtt írásban kell értesíteni, az érintett hatóság illetékes szervét, megjelölve a beavatkozás tervezett helyét és időpontját.

Fejlesztési javaslatok

E05	Erdészeti szempontból tájidegen fajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E52	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos faj alkalmazható.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása nem kívánatos, azok más művelési ágban (pl. gye) hasznosítandók.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

Lösz sztyepprétek helyreállítása

Az akácós állományokkal mozaikos löszgyepekből az akácós foltokat le kell termelni, az akác felújulását meg kell akadályozni.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az idegenhonos és tájidegen fafajok cseréje tájhonos fafajokra, az inváziós fajok visszaszorítása, terjedésük gátlása.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

A gyepen új állattartó telep csak a Nemzeti Park Igazgatóság hozzájárulásával kijelölt helyen létesíthető.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslatok

Erdőtelepítés tilos.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslatok

Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása tilos.

KE12 kezelési egység (üde és száraz jellegtelen gyepék fenntartása)

(1) Érintett élőhelyek

1. – / OB Jellegtelen üde gyepék és magaskórósok
2. – / OC Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepék és magaskórósok

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY05	Tápanyag utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kijuttatása tilos.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY16	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY30	A természetes gyepekben szórtan jelentkező őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY32	A fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY38	A legeltethető állatok sűrűsége: 0,2-0,4 AE/ha.

Fejlesztési javaslatok

GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
------	---

GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdését legalább 5 nappal korábban írásban az érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat az érintett NPI-gal egyeztetni kell.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

Legeltetése javasolt.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Özöngyomoktól mentesen kell fenntartani. A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat

Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslatok: csak kocsányos tölgygel mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt (mezei juharral, tatárjuharral, mezei szillel, molyhos tölgygel) ajánlott az erdőtelepítés.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Csak kocsányos tölgygel és tájfajtákkal.

KE13-14 kezelési egység (üde és galagonyás cserjések védelme)

(1) Érintett élőhelyek

1. – / P2a Üde cserjések
2. – / P2b Galagonyás-kökényes-borókás cserjések

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

E03	A körzeti erdőtervezés során - a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében - az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E04	Közösségi jelentőségű fajpopulációk és élőhelyek, továbbá a természetes és természetszerű erdők kétszáz méteres körzetében idegenhonos fafajok telepítésének tiltása.
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése a teljes területen.
E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E11	A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E42	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talajelőkészítés tiltása.
E55	A terület természetes erdőtakarója felnyíló erdőtípusba sorolható, így már a 30%-

	os záródást elérő erdősítést is sikeresnek lehet tekinteni.
E57	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megővására.
E60	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban célállományként és elegyfaként sem alkalmazható.
E63	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő fafajok ellen, ellenőrzött körülmények között engedélyezhető.
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) kell megakadályozni.
E65	<p>Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyagot kell keverni. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás - a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében - kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren - a gyalogakác kivételével - kizárólag fainjektálással, • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással. • Vegyszeres védekezés esetén legalább 10 munkanappal a tervezett védekezés megkezdése előtt írásban kell értesíteni, az érintett hatóság illetékes szervét, megjelölve a beavatkozás tervezett helyét és időpontját.

GY06	A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
GY17	Cserjeirtás nem megengedett.
GY21	Legeltetés és kaszálás tilos, a területet kezeletlenül kell fenntartani.

Fejlesztési javaslatok

E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E30	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolításai.
E52	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazható.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

Üde és galagonyás cserjések védelme

Mivel ezek a cserjések még őrizhetik az őshonos növényfajok jelentős részét, valamint védett madarak fészkelőhelyeül szolgálnak, ezért kiirtásuk kerülendő. Fenntartásuk különösen az alábbi helyzetekben indokolt: (a) ha fajgazdag erdőszegélyek, (b) ha a völgy felső peremén sávot alkotva védik a völgy gyepét a szántók irányából érkező zavarások elől, (c) ha idős, felritkuló állományok gyepes tisztásokkal, (d) ha a leggyakoribb őshonos cserjefajon (pl. galagonyán és kökényen) kívül kívül még legalább néhány őshonos cserje (somok, fagyal, ostormén bangita, stb.) vagy néhány őshonos fa (pl. mezei szil, mezei juhar) már beépült, és erdő irányába tovább haladhat a szukcesszió, (e) ha nagy kiterjedésű lőszgyep állományban kisebb foltként tenyészik, (f) ha lőszgyep állomány él alatta.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az idegenhonos és tájidegen fafajok cserjeje tájhonos fafajokra, az inváziós fajok visszaszorítása, terjedésük gátlása. Özöngyommentes állapotban való fenntartásuk természetvédelmi szempontból indokolt. Az őshonos fajokból álló cserjésekből az inváziós fajok megtelepedett/megtelepedő egyedeit, állományait és azok további terjedését meg kell akadályozni, hogy a környező értékes élőhelyekre ne jelenthessenek veszélyt.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

A természetes vízháztartás helyreállítandó, a levezető árok, csatornák tisztítását, kotrását csak természetvédelmi szempontból indokolt esetben, a nemzeti park igazgatósággal egyeztetve szabad elvégezni.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslatok

Csak termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslatok

Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása tilos.

KE15 kezelési egység (lőszölgyesek regenerációjának elősegítése)

(1) Érintett élőhelyek

1. 91I0 Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*)/M2 **Tatárjuharos lőszölgyesek tájidegen fafajokkal elegyes állományai** / M2*S3, S3*M2

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

E01	A Natura 2000 rendeltetés átvezetése további, ill. (a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében) elsődleges rendeltetésként.
E03	A körzeti erdőtervezés során - a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében - az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, száraló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése a teljes területen.

E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E08	Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E11	A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E14	A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E17	A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E18	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, ill. cserjefajok minden egyedének megkímélése.
E19	Fokozottan védett madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően) 100-300m-es sugarú körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása vagy teljes tiltása.
E20	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20cm átmérőt elérő álló vagy/és fekvő holtfa folyamatos fenntartásának biztosítása.
E22	Az egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) teljes vagy részterületének háborítatlanságát biztosítani kell.
E23	Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek teljes védelmét, háborítatlanságát biztosítani kell.
E24	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
E25	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E26	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E29	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E31	A táj- és termőhelyhonos fafajú faállomány tarvágásos véghasználatoknál csak mikrotarvágások (az összefüggő vágásterület legfeljebb 0,25 ha) végezhetők úgy, hogy a felújítás alatt álló részterületek összege a részlet területének 35%-át ne haladja meg.
E32	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás tilalma.
E33	A fahasználatlalt érintett területen összefüggően legfeljebb 0,5 ha véghasználati terület alakítható ki és tartható fenn, legalább 2 db, a természetes erdőtársulásra jellemző főfafajokból származó életképes magszórási fa meghagyásával.
E34	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E35	Tájhonos fafajú állományok véghasználatok során az idős állomány legalább 5%-

	ának visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló, egészséges hagyásfa csoportok formájában.
E36	Őshonos fajú állományok véghasználat során átlagosan 5-20% fedettséget biztosító elszórt hagyásfák és hagyásfa csoportok visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E37	A hagyásfák fenntartása
E38	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása., A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E39	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.
E41	Felnyíló erdők esetében véghasználat jellegű fakitermelés csak abban az esetben végezhető, ha a záródás 30% alá csökken és az erdő felújítását meg kell kezdeni.
E42	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talajelőkészítés tiltása.
E47	Őshonos fajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E55	A terület természetes erdőtakarója felnyíló erdőtípusba sorolható, így már a 30%-os záródást elérő erdősítést is sikeresnek lehet tekinteni.
E63	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő fajok ellen, ellenőrzött körülmények között engedélyezhető.
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) kell megakadályozni.
E65	<p>Az intenzíven terjedő fajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyagot kell keverni. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás - a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében - kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren - a gyalogakác kivételével - kizárólag fainjektálással, • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással. • Vegyszeres védekezés esetén legalább 10 munkanappal a tervezett védekezés megkezdése előtt írásban kell értesíteni, az érintett hatóság illetékes szervét, megjelölve a beavatkozás tervezett helyét és időpontját.
E66	A tűzpásztákon, nyiladékokon gondoskodni kell az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorításáról.
E68	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezést csak különleges esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) szabad végezni.
E69	Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, ill. védett fajok egyedeit is elpusztítják.

Fejlesztési javaslatok

E15	A gyéritések és véghasználatok során legalább 5m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E27	Őshonos fajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani.
E28	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fajok javára kell elvégezni.
E30	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fajok teljes mértékű eltávolításai.
E46	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fajokkal, ill. faállomány típusal történhet.
E52	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fajok alkalmazható.
E59	Az idegenhonos és tájidegen fajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fajok minden egyedének meghagyása kívánatos (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

Lösztolgyesek regenerációjának elősegítése

Igen jelentős értéket képviselnek a lösztolgyes erdők természetközeli, vagy különböző mértékben leromlott, de az eredeti flóra ritkaságait még magukba foglaló maradványfoltjai. A felső lombkoronaszintben ritkán csak tölgy van, de az állományok többségében akác és ostorfa uralkodik. Ezekben minél előbb el kell végezni a fajokcserét úgy, hogy a tájidegen fajok (akác, bálványfa, ostorfa) kocsányos tölgyre és molyhos tölgyre kell cserélni. Azonban sem a cserjeszintben, sem a lágyszárúszintben nem szabad jelentős kárt okozni, mind a kitermelést, mind az ültetést kíméletesen kell végrehajtani. Kizárólag a tájidegen fajok lehet kitermelni. Gondoskodni kell a tájidegen fajok újulatának eltávolításáról, és az özöngyomok rendszeres irtásáról. A regenerálódott tölgyes erdőben erdészeti beavatkozás kizárólag a természetes állapot fenntartása (gyomfajok eltávolítása) céljából engedhető meg.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az erdőállomány felújítása, pótlása, állománykiegészítése csak táj- és termőhelyhonos fajokkal, ill. faállomány típusal történhet.

(5) *Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok:* a vadállomány (vaddisznók) kizárása a területről.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslatok

Csak termőhelynek megfelelő őshonos fajokkal, mint fő fajokkal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslatok

Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása tilos.

KE16 kezelési egység (lösszcsérjések megőrzése)

(1) Érintett élőhelyek

1. **40A0 Szubkontinentális peripannon csérjések** / M6 Sztyeppcsérjések átmeneti állományai, M6*P2b, P2b

(2) *Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok*
Fenntartási előírások

GY21	Legeltetés és kaszálás tilos, a területet kezeletlenül kell fenntartani.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdését legalább 5 nappal írásban az NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a NPI-gal egyeztetni kell.
GY32	A fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.

E03	A körzeti erdőtervezés során - a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében - az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, száraló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E06	Idegenhonos fajok telepítésének mellőzése a teljes területen.
E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E11	A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E44	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talajelőkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E53	Az erdősítések során a közösségi jelentőségű élőhelynek, illetve a természetes erdőátársulásnak megfelelő természetes elegyfajok biztosítására kell törekedni.
E55	A terület természetes erdőtakarója felnyíló erdőtypusba sorolható, így már a 30%-os záródást elérő erdősítést is sikeresnek lehet tekinteni.
E57	Az idegenhonos és tájidegen fajú faállományok véghasználata és felújítása során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megővására.
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lág- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) kell megakadályozni.
E65	Az intenzíven terjedő fajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyagot kell keverni. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás - a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében - kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren - a gyalogakác kivételével - kizárólag fainjektálással, • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó

	<p>jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással. • Vegyszeres védekezés esetén legalább 10 munkanappal a tervezett védekezés megkezdése előtt írásban kell értesíteni, az érintett hatóság illetékes szervét, megjelölve a beavatkozás tervezett helyét és időpontját.
--	---

Fejlesztési javaslatok

E05	Erdészeti szempontból tájidegen fajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E52	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fajok alkalmazhatók.
E60	Intenzíven terjedő idegenhonos fajok felújításokban célállományként és elegyfaként sem alkalmazhatók.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

Löszcserjések megőrzése

Az élőhely speciális fajösszetételének, szerkezetének megőrzése céljából sokrétű kezelést igényel. Gondoskodni kell a törpemandula és a cseplezsmeggy, valamint a jellemző erdőssztyepp fajok fennmaradásáról. Az akácot, bálványfát és más inváziós növényt el kell távolítani, hogy ne veszélyeztessék az élőhely fennmaradását. A cserjés állományban a teljes záródás nem lehet több 70%-nál (de legalább 30%-nak kell lenni), ezért a cserjék ritkításáról, elsősorban a galagonya és a kökény rendszeres eltávolításáról gondoskodni kell; a löszcserjések karakterfajait (törpemandula, cseplezsmeggy) és a lágyszárú szintet meg kell kímélni.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fajok alkalmazhatók. Erdészeti szempontból tájidegen fajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat

Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Erdőtelepítés tilos.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslatok

Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása tilos.

KE17 kezelési egység (lágyszárú és fás özöngyomok irtása fás állományokból)

(1) Érintett élőhelyek

1. – / S1 Ültetett akácok
2. – / S2 Nemes nyarasok
3. – / S3 Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők

4. – / S4 Ültetett erdei- és feketefenyvesek
 5. – / S7 Nem őshonos fajú fácsportok, erdősávok és fásorok

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

E19	Fokozottan védett madárfaj fészkeknek (madárfajtól függően) 100-300m-es sugarú körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása vagy teljes tiltása.
E22	Az egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) teljes vagy részterületének háborítatlanságát biztosítani kell.
E23	Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek teljes védelmét, háborítatlanságát biztosítani kell.
E44	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talajelőkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E59	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fajok minden egyedének meghagyása kívánatos (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E63	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő fajok ellen, ellenőrzött körülmények között engedélyezhető.
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lág- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) kell megakadályozni.

Fejlesztési javaslatok

E30	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fajok teljes mértékű eltávolításai.
E32	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás tilalma.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

lágyszárú és fás özöngyomok irtása fás állományokból

Fontos teendő az özönnövények állományainak visszaszorítása. A vegyes fajú lombos ültetvényekben az inváziós fajok terjedésének visszaszorítása a minimális feladat. A cél az, hogy az özöngyomokkal fertőzött akácok és más tájidegen gazdasági erdők ne árassák el az inváziós fajok propagulumaival a szomszédos vagy közeli értékes – pl. közösségi jelentőségű – élőhelyeket.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A teljesen gyomos és jellegtelen aljnövényzetű, az őshonos cserjék közül leginkább csak a fekete bodzát tartalmazó akácok állományok löszölgyessé visszaalakítás valószínűleg sokkal nehezebb és igen hosszadalmas folyamat. Ennek módjára vonatkozóan azonban már most érdemes kutatásokat elindítani.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslatok

Csak termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslatok

Csak termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt.

KE18 kezelési egység (tölgyesek rekonstrukciója)

(1) Érintett élőhelyek

1. – / P2b Galagonyás-kökényes-borókás cserjések és ezek átmeneti állományai: P2b*S1, S1*P2b

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

E03	A körzeti erdőtervezés során - a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében - az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése a teljes területen.
E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E11	A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E44	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talajelőkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E53	Az erdőstíések során a közösségi jelentőségű élőhelynek, illetve a természetes erdőtársulásnak megfelelő természetes elegyfajok biztosítására kell törekedni.
E55	A terület természetes erdőtakarója felnyíló erdőtípusba sorolható, így már a 30%-os záródást elérő erdőstítést is sikeresnek lehet tekinteni.
E57	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználatára és felújítására során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megővására.
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdőstítési tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágyszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) kell megakadályozni.
E65	Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben

	<p>színező anyagot kell keverni.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás - a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében - kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren - a gyalogakác kivételével - kizárólag fainjektálással, • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással. • Vegyszeres védekezés esetén legalább 10 munkanappal a tervezett védekezés megkezdése előtt írásban kell értesíteni, az érintett hatóság illetékes szervét, megjelölve a beavatkozás tervezett helyét és időpontját.
--	---

Fejlesztési javaslatok

E46	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, ill. faállomány típussal történhet.
E52	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazható.
E54	Mesterséges erdőállítás során legalább 3 tájhonos fafaj szárlankénti vagy csoportos - a termőhelynek is megfelelő - elegyítése szükséges.
E60	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban célállományként és elegyfaként sem alkalmazható.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

tölgyesek rekonstrukciója

Az inváziós fajok terjedésének visszaszorítása a minimális feladat.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az összefüggő, zárt, de özöngyomok által nem uralt galagonyás állományok esetén érdemes megpróbálni lösztölgyes erdők rekonstrukcióját, tölgy csemeték beültetésével. A nem teljesen leromlott akácós állományok eredeti tölgyes állományokká történő visszaalakítását el kell kezdeni.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat

Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslatok

Csak termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt.

(7) *Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslatok*

Csak termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt.

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az akácós állományokkal mozaikos löszgyepekből (H5a*S1, P2b*H5a, S1*H5a) az akácós foltokat javasoljuk letermelni, az akác felújulásának megakadályozása mellett. Kezelési egység kódja: KE11.

A tatárjuharos lösztölgyes állományok (M2) felső lombkoronaszintjében az akácot és ostorfát kocsányos tölgyre és molyhos tölgyre javasoljuk cserélni. Sem a cserjeszintben, sem a lágyszárúsíntben nem szabad jelentős kárt okozni, mind a kitermelést, mind az ültetést kíméletesen kell végrehajtani. Kizárólag a tájidegen fafajokat lehet kitermelni. Gondoskodni kell a tájidegen fafajok újulatának eltávolításáról, és az özöngyomok rendszeres irtásáról. A regenerálódott tölgyes erdőben erdészeti beavatkozás kizárólag a természetes állapot fenntartása (gyomfajok eltávolítása) céljából engedhető meg. Kezelési egység: KE15.

Az összefüggő, zárt, de özöngyomok által nem uralt galagonyás állományok (P2b) esetén érdemes megpróbálni lösztölgyes erdők rekonstrukcióját, tölgy csemeték beültetésével: KE18.

Az akácósok (S1) jelenleg a Natura 2000 terület egyharmadát fedik. Ezt az arányt mindenképpen csökkenteni kell, ezért a nem teljesen leromlott állományok eredeti tölgyes állományokká történő visszaalakítását javasoljuk. Kezelési egység kódja: KE18.

A Natura 2000 területre eső szántók (T1) természetbarát gyepesítése: KE2.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Speciális fajvédelmi intézkedésekre nincs szükség, a kiemelt jelentőségű fajok állományai az élőhelyek megőrzésével általában biztosítható.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

3.2.4.1. Faj szintű monitorozás

Jelölő fajok a területen nincsenek, ugyanakkor egy közösségi jelentőségű növény (leánykőkörcsin) és madár (töviszúró gébics) jelenléte bizonyított. Rajtuk kívül további védett és ritka faj fordulnak elő, amelyek állományai országosan és a területen is kicsik, ezért kitüntetett figyelmet érdemelnek. Mindezek értelmében az alábbi fajok állományainak kétévenkénti rendszerességű monitorozása javasolt:

- Leánykőkörcsin (*Pulsatilla grandis* Wender)
- Töviszúró gébics (*Lanius collurio* L.)
- Törpemandula (*Amygdalus nana* L.)
- Magyar zergevirág (*Doronicum hungaricum* (Sadl. in Gr. et Sch.) Rechb.)
- Bugás veronika (*Pseudolysimachion spurium* subsp. *foliosum* (W. et K.) Harle)

Kutatási feladatok

- Egyes kiválasztott, nem használt száraz, illetve félszáraz löszgyep-állományokban nyomon követendő a cserjésedés folyamata (dinamikája, sebessége), összehasonlítva szomszédos, hasonló termőhelyi adottságú, de legeltetett löszgyepekkel. Ki kell dolgozni a löszölgyesek cserjésekből történő kialakításának módszerét.
- Vizsgálni kell a szántókon a gyepesítés lehetőségét, amelynek célja fajgazdag löszgyepek létrehozása. Az értékes élőhelyekkel (fajgazdag löszgyepekkel, löszölgyes állományokkal, löszcserjés foltokkal) szomszédos szántókon mielőbb el kell kezdeni a természetbarát gyepesítést, legalább a szomszédos 10m-es sávban.
- A természetközeli (vagy azzá alakítható) löszölgyes erdők (M2) esetén szükséges van az erdők hosszú távú dinamikájára (önfenntartó és megújulási képesség, spontán regeneráció) vonatkozóan tudományos kísérleteket beállítani. Ki kell dolgozni a tájidegen fafajok cserjének hatékony, ugyanakkor az őshonos növényzetet kímélő módszerét

3.2.4.2. Közösség szintű monitorozás

- H4, Félszáraz irtásrétek és erdőssztyepprétek:
  - inváziós fajok mennyisége és vitalitása
  - cserjésedés mértéke
  - állományfolt mérete
  - erdei és erdőssztyepp fajok állományainak nagysága
  - legeltetés intenzitása
- H5a, Kötött talajú sztyepprétek:
  - inváziós fajok mennyisége és vitalitása
  - cserjésedés mértéke
  - egyes erdei és erdőssztyepp fajok állományainak nagysága
  - legeltetés intenzitása
- M2, Tatárjuharos löszölgyesek:
  - inváziós fajok mennyisége és vitalitása
  - tölgy újulat mennyisége, vitalitása
  - természetes elegyfák aránya
  - cserjeszint borítása és összetétele
 erdei és erdőssztyepp lágyszárú fajok állományainak nagysága

3.2.4.3. Élőhely szintű monitorozás

- A teljes Natura 2000 terület Á-NÉR élőhelyterképezésére 8-10 évente lenne szükség sort keríteni megegyező módszertannal, mint ahogy az a 2008. év során történt.
- A 2008-ban kialakított Natura 2000 élőhely-monitorozási protokoll szerint javasolt legalább 4 mintavételi hely kialakítása (hivatkozás) a Lajoskomáromi-löszölgyek területén. Javasolt az extenzív monitorozási módszertan alkalmazása, de a mintavételi helyek számát idővel célszerű lenne 24 helyszínre kiegészíteni ahhoz, hogy a terület élőhelyeire a reprezentatív mintavételezés biztosított legyen. Ennek megfelelően 6-6 db mintaterület jelölendő ki a D34, a H4, a H5a és az M2 élőhelyek állományaiban. A mintavételi helyeket a terület egészén elszórtan szükséges kijelölni.

3.2.4.4. Területkezelések hatásainak monitorozása

Az alábbi kezelési előírásokhoz javasolunk monitorozást:

- KE1, szántóval szomszédos élőhelyek védelme: inváziós növények terjedése.
- KE2, szántó megszüntetése, a terület gyepesítése: inváziós növények terjedése, a gyepesedés előrehaladása.
- KE3 és KE4, mocsarak és magassárrétek fenntartása: az élőhelyfoltok összes kiterjedése (az ismételt Á-NÉR élőhelyterképezés keretén belül).
- KE5-6, mocsárrétek és kiszáradó mocsárrétek fenntartása: a mocsárréti fajok arányának megváltozása, gyomfajok és inváziós növények terjedése.
- özöngyomok visszaszorítása: lágyszárú özöngyomok (selyemkóró, aranyvessző) állomány nagysága állandó mintavételi területeken.
- KE8, fásszárú inváziós növények állományainak felszámolása: a fásszárú inváziós növények (akác, bálványfa, ostorfa) állomány nagysága állandó mintavételi területeken.
- KE9 és KE10, félszáraz és száraz lösz sztyepprétek fenntartása: növényzet záródása, cserjésedettség, avar mennyiség.
- KE11, lösz sztyepprétek helyreállítása: cserjék és fák mennyisége, gyomok és inváziós lágyszárúak borítása.
- KE13-14, galagonyás cserjések megőrzése: az élőhelyfoltok összes kiterjedése (az ismételt Á-NÉR élőhelyterképezés keretén belül).
- KE15, lösztölgyesek regenerációjának elősegítése: az egyes fa- és cserjefajok aránya, inváziós növények mennyisége állandó mintavételi területeken.
- KE16, löszcserjések megőrzése: az egyes állományok határainak elmozdulása, az élőhelyfoltok összes kiterjedése (az ismételt Á-NÉR élőhelyterképezés keretén belül), jellemző fajok (törpemandula, cseplésmeggy) állományadatai.
- KE17, lágyszárú és fás özöngyomok irtása fás állományokból: az inváziós növények (selyemkóró, aranyvessző, akác, bálványfa, ostorfa) állomány nagysága állandó mintavételi területeken.
- KE18, tölgyesek rekonstrukciója: az egyes fa- és cserjefajok aránya, inváziós növények

3. 3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3. 1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

Az Unió csatlakozást követően hazánk támogatási rendszere a többi tagállaméhoz harmonizáltan alakult ki. Ez vonatkozik az európai közösségű jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekre is.

SAPS – egyszerűsített területalapú támogatás

Az EMOGA Garancia részlegéből minden hasznosított mezőgazdasági terület jogosult az egységes területalapú támogatásra. A hasznosított mezőgazdasági terület hazánkban a művelt szántó és gyepterületekre vonatkozik, melyek a MePAR rendszerben támogatható területként vannak nyilvántartva. Az egységes területalapú támogatás (Single Area Payment Scheme – SAPS) feltétele a területművelésben tartása, valamint 2009-től a Kölcsönös Megfeleltetés (KM) rendszerének betartása.

Kölcsönös Megfeleltetés

A Kölcsönös Megfeleltetés (KM) egy harmonizált jogszabályi környezetet jelent, valamint gazdálkodási alapkövetelményeket foglal magába, mely rendszer bevezetése minden tagállam számára kötelező. A KM részét képezi többek között a Natura 2000 területeken való gazdálkodás feltételeinek a betartása is. Jelenleg a 269/2007 sz. kormányrendelet által meghatározott feltételrendszerek betartása kötelező, mely kizárólag gyephasznosítású területeken van hatályban. Ezeknek a feltételeknek a betartása nem csupán a Natura 2000 területekre járó kompenzációs támogatás folyósításának feltétele, hanem a SAPS támogatásé is.

Natura 2000 területek támogatása

A 1698/2005 EC Tanácsi rendelet 38.§ alapján vidékfejlesztési forrásból kompenzációs kifizetés adható a kijelölt Natura 2000 területen gazdálkodók számára. Tekintettel arra, hogy a 269/2007 sz. kormányrendelet alapján jelenleg gyepterületekre vannak hatályban földhasználati korlátozások, a 38§ alapján a kijelölt Natura 2000 gyepterületek kompenzációs támogatásban részesülnek, melynek mértéke 38 Euro/ha.

Egyéb támogatások

Natura 2000 program a hazai vidékfejlesztési programozásba integráltan került beépítésre és az alábbi támogatási programokban is előnyt élveznek ezek a területek:

- Agrár-környezetgazdálkodási támogatás
- Nem termelő beruházások
- Erdő-környezetvédelmi támogatások
- 1. tengelyes támogatások

A fenntartási tervek szerepe a jelenlegi támogatási rendszerben.

Egyes vidékfejlesztési támogatások a Natura 2000 területekre vonatkozóan a fenntartási tervekhez kötötték a támogatási részvételt. A mezőgazdasági földterület első erdősítése jogcím, valamint az agrár-erdészeti rendszerek jogcím, melyek művelési ág váltással járó támogatások, csak abban az esetben engedélyezik Natura 2000 területen a támogatás igénylését, ha az a fenntartási tervvel összhangban van. A fenntartási tervek ilyen módú alkalmazása biztosítja azt, hogy az Unió pénze megfelelően hasznosulnak, nem hatnak egymás ellen, valamint kiküszöbölik azt, hogy az Natura 2000 területeken esetlegesen éppen Unió forrásból történjen károsodás.

3.3.1.2. *Javasolt agrártámogatási rendszer*

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg csupán a 269/2007 sz. kormányrendelet alapján van kompenzációs kifizetés. Az ebben a rendeletben meghatározott földhasználati előírások betartása minden Natura 2000 gyepterületen kötelező. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó, erdő, halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan e területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A gyepterületekre vonatkozó földhasználati korlátozások olyan alapvető előírásokat fogalmaznak meg, melyek betartása minden hazai gyepterületen elengedhetetlen, a természeti értékesség fenntartása érdekében. Ez a rendelet azonban az általánosságából adódóan nem tud kezelni olyan speciális területi problémákat, melyek a Natura 2000 hálózat esetében fontosak. Ebből adódóan a fenntartási tervek egyik legnagyobb hozadéka az a területiségből eredő specialitás, mely megfelelően képes megalapozni a speciális kezelési irányokat. Ezen túlmenően a fenntartási tervek egy, a jelenleginél pontosabb, a területek igényeihez jobban igazodó támogatási rendszer megalapozását is hivatottak előkészíteni, és szakmailag megfelelően alátámasztani.

Figyelembe véve a Natura 2000 területekre meghatározott célokat, a fenntartási tervek feladata több szintű:

- A jelenlegi állapot szinten tartását célzó előírások meghatározása
- A jelenlegi állapot jobbítását célzó előírások meghatározása
- Élőhely rekonstrukciós irányok meghatározása

Természetesen a fenti szempontok kifejezetten az élőhelyek számára fontos irányokat mutatják be, és a fenntartási tervnek ennél jóval többet kell tartalmaznia, például a monitoring rendszerre tett javaslatot, illetve nem lehet elfelejteni a társadalmi konszenzus kialakítását sem.

A támogatások javasolt területi rendszere

A Natura 2000 területek legkisebb tervezési egysége az élőhely, illetve az élőhely folt. Ez az az egység, mely ökológiai szempontból homogén egységet képez, illetve jelölő élőhely esetén is ezek a foltok kerültek azonosításra. A jelölő növény és állatfaj esetében is élőhely szintű azonosítás történt fajvédelmi szempontból, mely állatok esetén több élőhely típust is érinthez. Mind az adatgyűjtés, mind a monitoring élőhely szinten értelmezhető.

A földhasználat esetében a területi egység az ún. *kezelési egység*, amely azokat az élőhely foltokat nevesíti, melyek egységes kezelése indokolt, illetve amely élőhelyek esetében a célok eléréséhez a földhasználati előírások nem különülnek el. A *kezelési egységek* a Natura 2000 területeket általában nagyobb tömbökbe aggregálják, azonban előfordulhat olyan élőhelyfolt is, amely két kezelési egységbe tartozik. A kezelési egység szerepe és jelentősége a földhasználati előírások területhez rendelésénél van.

A kezelési egységhez az alábbi földhasználati előírások tartoznak:

- Kötelező előírások
- Ajánlott/elvárt előírások
- Komplex élőhely rehabilitációs/ élőhely fejlesztési előírások

A területiség esetében külön figyelemmel kell lenni a jelenlegi területalapú támogatási rendszer működésére, mely a hasznosított mezőgazdasági területeket veszi alapul. Natura 2000 területek támogatása esetében éppen azok a területek lehetnek értékesek, illetve fejlesztésre javasoltak, melyek jelenleg nem minősülnek hasznosított területnek (belvizes foltok, becserjésedett gyepek, felhagyott szántó területek). Ennek az ellentétnek a feloldása alapvetően határozza meg a Natura 2000 területek fenntartásának és fejlesztésének a sikerét.

A Natura 2000 terület lehetséges támogatási szintjei

Kötelező szint

Ezek azok a javasolt előírások, amelyek betartása indokolt a terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében. A fő területhasználati irányok meghatározása mellett olyan előírások meghatározása célszerű, melyek betartása alapvetően meghatározza a fajok, valamint az élőhelyek fennmaradását (pl.: gyepek művelési ág fenntartására való kötelezés, a területről vízelvezetés tiltása stb.).

A 1698/2005 EC rendelet 38.§-a alapján kompenzációs kifizetésre jogosultak a Natura 2000 területen gazdálkodók a földhasználati korlátozásból eredő jövedelemkiesés, valamint többletköltség mértékéig. Ez a jogszabályi háttér a Natura 2000 hálózat alapszintű fenntartásához szükséges. Jelenleg 269/2007 sz. kormányrendelet képezi a 38.§ alapján jogosult kifizetés alapját.

A kötelező szinten meghatározott előírásokat a Natura 2000 területen gazdálkodó földhasználóknak be kell tartaniuk.

Önkéntes szint

A második előírás szint már a területek természeti értékeinek a növelésére irányul, olyan gazdálkodási formák ösztönzése mellett, melyek a fajok populációjának növekedését, valamint az élőhelyek állapotának javulását célozzák meg. Ebbe a kategóriába az agrár-környezetgazdálkodási logika mentén, önkéntes vállalás alapján, de a területi sajátosságok figyelembe vételével tervezzük az előírások meghatározását. Ebben a kategóriában kizárólag területkezelésre vonatkozó, gazdálkodási módot meghatározó előírások tartoznak.

A Natura 2000 területek értékességének növelése érdekében, speciális előírások kidolgozása mellett önkéntes programban való részvétellel lehet a gazdálkodókat ösztönözni arra, hogy a jelölt fajok és élőhelyek állapotának javításában aktívan részt vegyenek. Az önkéntes szinten már kezelni kell az egyediséget, illetve a tervezési területen belül azonosítani kell az eltérő célokat, és az ahhoz rendelt földhasználati előírásokat.

Komplex élőhely rehabilitációs/ élőhely fejlesztési előírások

A harmadik típusú előírások az önkéntes szinten belül megjelenő speciális előírások, melyek a területek vonatkozásában a legjelentősebb változást jelentik. Olyan terület-, tájhasználat-váltási, illetve élőhely rekonstrukciós, rehabilitációs prioritások, irányok tartoznak ide, melyek eredményeként a terület arculata jelentősen megváltozik, természeti értékessége nagymértékben nő. Ebbe a kategóriába inkább prioritások, elérni kívánt célok kerülnek megfogalmazásra, melyek eléréséhez beruházási, fejlesztési feladatok elvégzése szükséges.

A fenntartási tervek jelenlegi formájukban alapvetően az önkéntes szint szakmai megalapozását, site-szintű de finialását szolgálják.

3.3.2. A javasolt Natura 2000 kifizetés integrálása egyéb támogatási programokkal

Figyelembe véve a jelenleg működő támogatási rendszereket, illetve azok egymásra épülését, indokolt a Natura 2000 támogatások esetében az integrált megközelítés elvét alkalmazva több támogatás harmonizálását megcélozni. A támogatások között a jelenlegi struktúrában is fellelhető az egymásra épülés, ennek továbbfejlesztése a források hatékonyabb felhasználását eredményezheti. Az integrálás alapvető célja a kettős finanszírozás elkerülése, valamint a jogszabályi környezet, adminisztráció harmonizálása.

Az említett kategóriák mellett a jelenleg működő támogatások figyelembevételével az alábbi kapcsolódási pontok kidolgozása javasolt:

Kötelezően betartandó/tiltott előírások	Önálló Natura 2000 támogatás formájában
Ajánlott/elvart előírások	Agrár-környezetgazdálkodási, Erdő környezetvédelmi támogatásokkal integráltan
Komplex élőhely fejlesztési előírások	Erdősítésre vonatkozó, agrár-erdészeti, nem termelő beruházásokkal, KEOP támogatásokkal integráltan

Ennek az integrált megközelítésnek az elemei a jelenlegi vidékfejlesztési rendszerben már láthatók, hiszen például a *mezőgazdasági földterület első erdősítése* intézkedés, ami felfogható egy komplex területfejlesztési előírásnak, csak abban az esetben támogat bármilyen erdősítést, amennyiben erre vonatkozó területi prioritás a Natura 2000 fenntartási tervben meghatározásra került.

A különböző intézkedések együttes alkalmazása mellett a Natura 2000 területekre jelentős forrás biztosítható abban az esetben, ha a gazdálkodó számára a támogatási programokban való részvételnek több lehetősége is adott. Ezt azonban csak úgy lehet hatékonyan lebonyolítani ha – alkalmazva a Nyugat-Európában működő példákat – akkreditált szakértők bevonásával tervezik meg a gazdálkodók a támogatások optimalizálását célzó földhasználati stratégiájukat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Területileg érintett földhasználók, területkezelők számbavétele, elemzése, tájékoztatása, előzetes konzultáció és egyeztetés az alábbi módon valósult meg:

Eszköz típusa	Dokumentum típusa	Időpont	Érintettek
3 félig strukturált interjú	jegyzőkönyv	2009.02.09	Mezőko máromi, Igari, Lajoskomáromi Önkormányzat Falugazdász 1 Gazdálkodó
2 félig strukturált interjú	jegyzőkönyv	2009.04.27.	Ozora Önkormányzat 2 gazdálkodó
Terepbejárás	jegyzőkönyv	2009.04.27.	Gazdálkodó kíséretében
Ötletbörze	emlékeztető	2009.07.06.	Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
Önkormányzati hirdetőtábla	önkormányzati igazolás	2009.08. hó	Lajoskomáromi Önkormányzat
Egyeztetési anyag megküldése levélben	levél, tervanyag	2009.08. és 11. hó	Hivatalos szervek
Egyeztető fórum	jelenléti ív és emlékeztető	2009.09.16.	5 gazdálkodó Lajoskomárom Önkormányzat Agrárkamara, Vízgazdálkodási Társulat? Falugazdász Lajoskomáromi Gazdakör

A széles körű kommunikációnál alkalmazott technikák az alábbiak:

Eszköz típusa	Dokumentum típusa	Időpont	Érintettek
Honlap	www.naturaterv.hu	2008. 12. hónaptól	Minden érdeklődő
Szórólap általános/területi	2000 példány a 20 mintaterületen	2009. 02. hónaptól	Összes/Területi érintettek
Nyomatott kiadvány	6000 példány a 20 mintaterületen	2009. 11. hó	Gazdálkodók

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A kommunikáció címzettjeinek körét az interjúzás segítségével, az érintett elemzést követően határoztuk meg. A Lajoskomáromi-löszvölgyek Natura 2000 terület kapcsán a kulcsérintettek Lajoskomárom, Mezőkomárom, Igar és Ozora települések önkormányzatai, az Enyingi Agrár Zrt-t, a korábbi termelő szövetkezetből alakult Győzelem mezőgazdasági cégcsoport, valamint különböző juhászatok és a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság. Kisebb mértékben érintettek a helyi gazdálkodók, az illetékes falugazdász, Mezőszilas, valamint a települések lakossága. Az alábbiakban az érintettek ismertetésére kerül sor, hogy miként kapcsolódnak a Natura 2000 területéhez:

Érintettségek

- *Lajoskomáromi önkormányzat:* a település három részből áll, 2400 lakosa van. A mezőgazdaság a meghatározó ágazat, a korábbi jól működő TSz, mára magánkézbe került. A mezőgazdaságból felszabaduló munkaerőt Székesfehérvár eddig felszívta, így sokan ingáznak. A Natura 2000 rendelet a község fejlesztési terveit nem érinti, beruházási terveik elsősorban a Kutas-ér völgyében vannak, és ez nem Natura 2000-es terület. (Itt a hatvanas évekbeli kutatófúrások során találtak termálvizet, és geológiai szakvéleménnyel rendelkeznek a kiaknázzható termálkincsről, ezért a jövőben befektető bevonásával termálfürdőt szeretnének létrehozni a település nyugati – délnyugati részén.) Ezen kívül fontos fejlesztési elképzelés még a csatornahálózat kiépítése, ami esetleg pozitívan befolyásolná a Natura területek élővilágát is. A Natura2000 rendelet miatt jelenleg is folyik a rendezési terv átalakítása, e munka során figyelembe veszik a területkijelöléseket, és betartják a szabályokat.
- *Ozorai önkormányzat:* terveit a Natura 2000 rendelet előírásai nem befolyásolják, a település gyakorlatilag nem érintett a kérdésben.
- *Mezőkomáromi önkormányzat:* 1044 lakosú település az enyingi kistérségben, ahol a mezőgazdaság a meghatározó tevékenységi forma, bár a korábbi TSZ-ek helyén alakult társaság megszűnt és egyetlen embert sem foglalkoztat. A mezőgazdasági vállalkozások családon belül oldják meg a munkaerő igényeiket. Ma is működik a lajoskomáromi Győzelem és Győzelem 2000 Kft., amely a korábbi tehenészetet felszámolta és jelenleg szántóföldi termesztéssel foglalkozik. A helybeliek a korábbi részarány tulajdonba kapott földeket eladták, jelentős a szegénység, az idősek aránya 24-25%. Az önkormányzat is résztulajdonosa annak a biofermentációs üzemnek, amely a falu határában épül. A fejlesztések miatt nem valószínű, hogy érdeklentét alakuljon ki az Önkormányzat és a Natura 2000 terület kijelölés kapcsán.
- *Igari önkormányzat:* 1054 lakosú település (szintén három részből áll), az előzőekhez hasonlóan a korábban sikeres termelőszövetkezet a magánosítás után leépült, nagyon magas a munkanélküliség. Az önkormányzat terveit a Natura 2000 terület kijelölés nem befolyásolja, 2007-ben a rendezési tervet is eszerint alakították át.
- *Gazdálkodók, falugazdász:* A szántóterület 55-60%-án nagyüzemi gazdálkodás folyik: egy több ezer, néhány 200-300 és néhány 10-20 hektáros gazdaság működik a környéken. Mivel a gazdák egyáltalán nincsenek egymásra utalva, az együttműködés nem jellemző, legfeljebb bér munka. Lajoskomárom és Mezőkomárom határának jelentős része szántó. ezeken gabonaféléket és olajos növényeket termesztnek, a növénytermesztés szerkezete pedig nem kapcsolódik az állattenyésztéshez. Korábban ezeken a településeken jelentős volt az állattartás.

- *Az Enyingi Agrár Zrt.(EAG Zrt.)* műveli a Lajoskomáromi-löszvölgyek Natura 2000 terület legnagyobb részét, egyik telephelyük Külső-Sári-pusztában. Itt mintegy 800-900 hektár szántót, 150 hektár gyepet és valamennyi erdős részt kezelnek. Valaha ez a környék húsmarha és lótarló hely volt, legeltettek a fasorokig, elsősorban növendék marhákkal. A kárpótlás után a területeket felszabdalták. Az EAG Zrt. most bérlő a legelőket a facsoportokkal együtt, de a facsoportokra az erdőtörvény és az erdőterv vonatkozik, ők irtást nem kezdeményezhetnek itt. Jelenleg lovakkal (mintegy 60-70 kanca) legeltetnek (már csak tejlő marhájuk van, de az nem Sári-pusztában), a ló viszont kerüli a fás területeket, úgyhogy az erdősülést ez a gazdálkodási mód nem akadályozza meg. A terület jogi helyzetének tisztázatlansága miatt az erdősülés megakadályozása is problémát okoz. Szintén probléma, hogy a gyepet nem tudják műtrágyázni, ami elég nagy hozamkieséssel jár. A fűszéna hozama gyakorlatilag tervezhetetlen. Ezen kívül más problémát nem lát a Natura2000 kapcsán.
- *Lajoskomáromi Győzelem Kft. és Győzelem 2000 Kft.:* állattenyésztéssel foglalkozó mezőgazdasági vállalkozások, amelyek a korábbi téeszékből alakultak.
- *Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság (DINPI):* elhangzott, hogy a löszvölgyek feletti területek nem megfelelő művelése a löszvölgyek élővilágát is károsíthatja (bár erről szisztematikus kutatások nem készültek), legeltetési állattartást fenn kell tartani, kívánatos cél lehet a tölgyesek visszaállítása.
- *Juhászok:* néhány kisebb-nagyobb juhászati működi a térségben, amelyek azonban a kedvezőtlen gazdasági körülmények miatt fokozatosan csökkentik az állatlétszámot. A Natura2000-hez kapcsolódóan támogatást nem vesznek igénybe. A felkeresett juhász kifejezetten szereti azt a tájat, amelyen gazdálkodik, munkája során az előírásokat betartja, konfliktus nem várható.

A gazdák egy része bizalmatlan az ismeretlenekkel szemben, a területhez érzelmi viszony fűzi, és a DINPI munkatársaival nincs rendszeres kapcsolat. Mind emellett az interjúk alapján úgy tűnt, hogy a Natura 2000 területkijelölés viszonylag keveseket érint a településen, fennálló konfliktusról nem szereztünk tudomást, s annak kialakulása sem várható, mivel a kijelölt területeken nem folyik olyan gazdasági hasznosítás, ami ellentétben állna a természetvédelmi elképzelésekkel. Az érintettek között jelenleg szoros kapcsolat nem áll fenn, természet- vagy környezetvédelmi célú együttműködésre az az érintett DINPI-gal nem volt példa korábban. A helyben folyó állattartás hanyatlása és a megmaradó állattartás átalakulása miatt azonban minél hamarabb lépni kellene, hogy jó és hatékony együttműködés alakuljon ki a gazdálkodók és a természetvédelem között, mert a kívánatos kezelésnek a legeltetés fontos része lenne.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Konzultáció országos hatáskörű szervekkel

Az országos szinten érintett államigazgatási szervekkel (mezőgazdasági, erdőgazdasági és vízgazdálkodási témában) a projekt felépítésének megfelelően a projekt vezetői konzultáltak, a kapcsolattartás e szervekkel a projekt során folyamatos. A konzorcium vezetői az FVM-mel (2008.11.03. Kis Zoltánnal), az MgSzH Erdészeti Igazgatóságával (2009.03.11. és 2009.03.23. Wisnovszky Károllyal) és a VKKI által megbízott ÖKO Zrt.-vel (2009.03.17. Rákosi Judittal) tartott egyeztetéseket.

Egyeztetés területi és helyi hatáskörű szervekkel

A fenntartási terv egyeztetési anyagát a következő területi és helyi szervek és szervezetekkel kellett egyeztetni az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) sz. kormányrendelet 4 §. szerint:

- területi államigazgatási szervek,
- nemzeti park-igazgatóságok,
- települési önkormányzatok,
- érintett földrészletek tulajdonosai, vagyonkezelői, gazdasági érdekképviselői szervek,
- környezet és természetvédelmi célra alakult társadalmi szervezetek.

Az elkészült tervváltozat egyeztetése céljából az alábbi két fő egyeztetési módszert alkalmaztuk:

1. Az egyeztetési anyag digitális adathordozón (CD) postai úton való megküldése az érintetteknek (ún. „hivatalos egyeztetés”) azzal a kéréssel, hogy a tervváltozatot írásban véleményezzék megadott határidőre. Elsődleges érintett kör: területi államigazgatási szervek, nemzeti park-igazgatóságok, települési önkormányzatok.
2. Az egyeztetési anyag digitális adathordozón (CD), vagy nyomtatott formában postai úton, vagy e-mailen való megküldése az érintetteknek (kérésüknek megfelelően) azzal a kéréssel, hogy a tervváltozatot a megrendezett egyeztető fórumon szóban véleményezzék. Elsődleges érintett kör: terület tulajdonosai, vagyonkezelői, gazdálkodók, civilek.

1. Hivatalos egyeztetés: 2009.08.18.- 09.15.

Megszólított véleményező	Véleményt küldött
Lajoskomárom Község Önkormányzat	
Mezőkomárom Község Önkormányzat	
Ozora Község Önkormányzat	
Igar Község Önkormányzat	
Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság	x
Közép-magyarországi Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	
Közép-magyarországi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	x
Fejér Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	x
Fejér Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság	x
Fejér Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	x
Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Fejér Megyei Kirendeltség	x
Fejér Megyei Földhivatal	x
Pécsi Bányakapitányság	
Közép-Magyarországi Regionális Államigazgatási Hivatal	x

A beérkezett véleményeket táblázatban rögzítettük, feldolgoztuk.

2. Egyeztető fórum: 2009. 09.16. Lajoskomárom, Polgármesteri Hivatal

Meghívottak	Megjelentek
Lajoskomárom Önkormányzata	1 fő
Agrárkamara	1 fő
Gazdálkodók (5 fő)	5 fő
Falugazdász	1 fő
Vízgazdálkodási Társulás	1
Gazdakör	1
Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság	-

A fórumon elsősorban helyi gazdálkodók jelentek meg. A helyiek részéről a legtöbb kérdés és javaslat a legeltetési előírásokhoz, az erózióknak kitett domboldalakon az erdősítés tiltásához, valamint az akác terjedésének megakadályozásához kötődött. Az elhangzottakat részletesen tartalmazza az elkészült jegyzőkönyv, amely a 21. számú mellékletben olvasható.

A kommunikációs tevékenység részletes beszámolóját és eszközeit a 21. sz. melléklet tartalmazza.

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

1.1.1. Éghajlati adottságok

A Nyugat-Mezőföld éghajlata átmeneti az Alföld, valamint a Dunántúl középhegységi és dombvidéki tájai között. Az évi középhőmérséklet 10,0-10,5°C körül alakul. A januári középhőmérséklet $-1,5^{\circ}\text{C}$ és $-2,0^{\circ}\text{C}$ között várható, a téli napok száma átlagosan 25 (amikor a napi hőmérsékleti maximum nem éri el a 0°C -ot). A júliusi középhőmérséklet 20°C körüli, 15-20 a hőségnap (amikor a napi hőmérsékleti maximum eléri a 30°C -ot). A Mezőföldön belül a kontinentalitás kelet felé növekszik (PÉCZELI 1967). Ezt támasztja alá a csapadék területi eloszlása is: az évi összeg DK-en alig éri el az 500 mm-t, míg ÉNy-i határain, valamint a Dunántúli-dombvidékkel határos peremén megközelíti, vagy eléri a 600 mm-t. Az éghajlati vízhiány évi összege a keleti részeken meghaladhatja a 350 mm-t, viszont nyugat felé 200 mm-re csökken (PÉCSI 1989). Mindezek alapján a Natura 2000 terület már inkább a kevésbé meleg, kissé csapadékosabb mezőföldi tájakhoz tartozik.

Több klimatikus paraméter mutat ÉNy–DK-i irányú gradienst a Mezőföldön. A Velencei-tótól DK-re az Alföld felől egy szárazabb, melegebb klímaterület nyúlik be, amely legerősebben Dunaújváros–Nagyvenyim környékére terjed ki (HAJÓSY 1959). A Zólyomi-féle klímastatisztika (ZÓLYOMI 1958) alapján a szubmediterrán jellegű évek (x'' , $x''f$, BSx'') együttesen 43%-ot tesznek ki, szemben pl. a Tiszavidékre jellemző 32%-kal (ZÓLYOMI et al. 1997). Ez azonban csak átlagos érték, mert a szubmediterrán csapadékjárási típus (x'') az évek 30%-ában jelentkezik a Mezőföld nyugati, és kevesebb, mint 25%-ban a keleti régiókban, míg a sztyeppévek (BS) gyakorisága 25%, illetve 15% körüli a keleti peremvidék javára (BORHIDI 1981). A klímazonális növénytakaró térképen megfigyelhető, hogy a Mezőföld teljes egészében az erdőssztyepp-öv része, de ezen is látható, hogy a szemiariditási index a Duna mentén a 3 helyett már az 5 értéket veszi fel (BORHIDI 1961; PÉCSI 1989).

Az Országos Meteorológiai Szolgálat mezőkomáromi állomása 1881 óta rögzíti az időjárási adatokat. Az 1970-ig terjedő 90 év mérési adatai alapján megállapítható, hogy az átlagos éves csapadék 610 mm körüli, ugyanakkor előfordult olyan év (1921), amikor csak 373 mm csapadék hullott, és olyan is (1955), amikor 898 mm. A kilencven év közül 15-ben kevesebb, mint 400 mm, míg 20-ban több mint 700 mm volt a csapadék éves mennyisége. A csapadékviszonyok alapján arra következtethetünk, hogy a természetes növényzet erdő és erdőssztyepp mozaikja volt, és a sztyeppfoltok elsősorban edafikusan, a löszölgyek meredekebb lejtőin és peremein alakulhattak ki.

A hazai erdőssztyeppnek nagyobb része szubmediterrán karakterrel rendelkezik, ebben eltér a keleti, eurázsiai térségek erdőssztyeppjétől. Ez a tény fokozza a pannóniai térség erdőssztyeppjének eredetiségét, és így jelentőségét is. A Mezőföld lösz alapkőzetén is szubmediterrán karakterű erdőssztyepp alakult ki: a természetközeli löszflóra egynegyedét szubmediterrán jellegű elemek teszik ki, a szintén közelítőleg 25%-ban jelen levő kontinentális flóraelemek mutatják a térség erdőssztyepphez való kapcsolatát (HORVÁTH 2002).

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A Nyugat-Mezőföldön a vizet átbocsátó vastag lösztakaró, a hullámos felszín (gyenge reliefenergia) és a kevés csapadék együttesen azt eredményezi, hogy csak kevés, kis vízhozamú és változó vízjárású felszíni vízfolyások vannak jelen a nagyobb völgyekben és völgyágakban (MAROSI – SZILÁRD 1959). Ezeket a patakokat általában szabályozták, többnyire egyenes lefutású árkokká alakították. A jelentősebb vízhozamú patakok mentén helyenként duzzasztással halastavakat hoztak létre. A Natura 2000 területre eső aszópatakok mindegyike a Sióba torkollik.

A Lajoskomárom felől érkező Tüske-völgyben a Tiszta-víz (Kutas-ér) folyik. Mezőkomárom irányából ebbe egy jelentősebb völgyág csatlakozik, amelyben azonban már nincs állandó vízfolyás. A Tiszta-víz Lajoskomáromnál halastavakat táplál, lejjebb, partján mocsárrétek és kisebb magassásos állományok tenyésznek.

A Külsősáripusztá környéki löszvölgyekben nincs állandó vízfolyás. A völgyaljak nagy részében ezért szárazabb növényzet, jelenleg löszgyepek, vagy másodlagos szárazgyepek élnek.

Az Ozora területén a Sióba torkolló Névtelen-patak viszonylag jelentős vízhozammal rendelkezik. A torkolatánál, és feljebb is (már a Natura 2000 területen, az egykori Tüsképusztánál) halastavat alakítottak ki felduzzasztásával. A Névtelen-patak völgyrendszerének néhány ágában aszópatakok folyik, a völgyaljakban jellemzőek a mocsárrétek.

A Dádpusztá melletti völgyrendszer fő ágában is kis aszópatak található, amely keresztülhalad a Natura 2000 terület ide eső egységén. A patak felső szakaszán (Halompusztá közelében) halastavat alakítottak ki (Halomi-tó), amely azonban mára elmocsarasodott. A patakot a völgyaljakban mocsárrétek szegélyezik.

1.1.3. Geológia, geomorfológia

A Nyugat-Mezőföld felszínének nagy részét, a Natura 2000 területet, szinte teljes egészében lösz alapkőzet borítja. A löszréteg vastagsága a területen eléri a 10-20 métert (KORPÁS 1959). A lösz alapanyagát, a jégkorszaki gleccser morénák hordalékából származó port a keleti szelek szállították a Mezőföld területére. A por megkötésében az egykori növényzet, a hideg löszpuszta játszott szerepet. A hűvös, száraz klímában pedig megkezdődött a kőzetliszt lösszé alakulása. A 10-50 µm átmérőjű, főleg kvarcból álló szemcsék összecementálódását a jelentős mennyiségű (1-20%) karbonáttartalom tette lehetővé (PÉCSI 1993).

A völgyek kialakulása a lösz lepusztulási jelenségeivel, elsősorban karsztosodásával kapcsolatos. A szivárgó csapadékvíz oldó hatása miatt fellazítja a kőzet szerkezetét, így a lösztábla belsejében üregek, a felszínén árkok alakulnak ki. Az üregek beszakadásával, az árkok mélyülésével, a felszíni erózió egyre erőteljesebbé válásával kialakulnak a löszvölgyek (BORSY 1993). A mélyebb fővölgyekből a löszplatóba mellékvölgyek vágódnak be, így végeredményként a löszplatók hullámos felszínébe bemélyedő elágazó völgyrendszer jön létre. A völgyek lefutási irányát legtöbbször az ÉNy-DK-i fő, és az erre merőleges mellék

törésvonalak determinálták, ezért a völgyrendszerek gyakran zezugos, derékszögben megtörő lefutásúak.

A plató síkja és a völgytalp között a Natura 2000 terület völgyeiben akár 30-40 m-es szintkülönbség is lehet. A lejtők meredeksége változó, a völgyoldalak meredeksége esetenként elérheti a 40°-ot. A meredek, erősen legeltetett, taposott lejtőkön a növényzet felnyílását követően igen nagymérvű lehet az erózió.

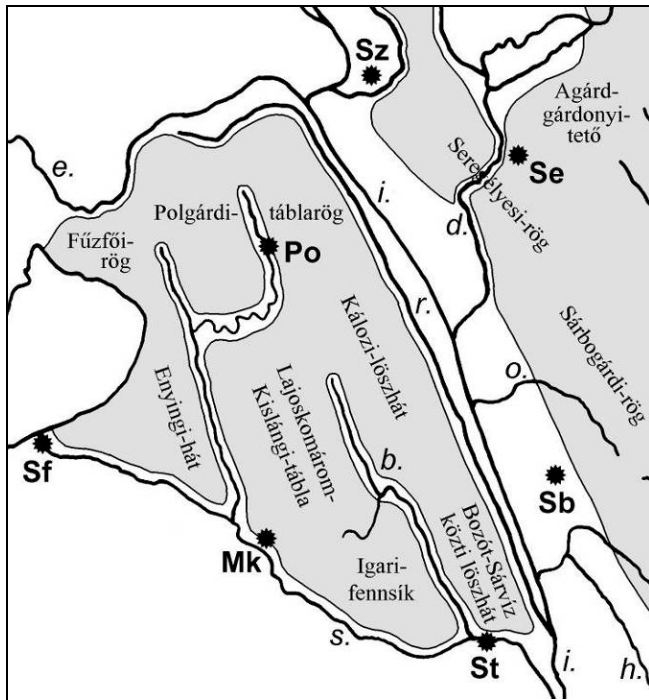
Nagyrészt a lösz változatos felszíni formakincse tette lehetővé, hogy a rajta kialakuló löszvegetáció azonos makroklimatikus viszonyok között is több típusra differenciálódjon. Másrészt, szinte kizárólag csak a meredek völgyoldalakon maradhatott fenn a természetes növényzet, mivel a kitűnő csernozjom talajú löszfennsík már régóta műveltek. A lankás völgyoldalakat jelentős részben felszántották. A kevésbé meredek lejtők nagy részén erdészeti ültetvényeket találunk, de néha a meredekebb oldalakon is akácok tenyésznek.

A kitettségnek döntő hatása van a természetközeli lösznövényzet kialakulására. A löszvegetáció potenciális és aktuális állapotában sem egységes, mert az északias (É, ÉK, K, ÉNy) és délies (D, DNy, Ny, DK) kitettségű völgyoldalakon eltérő növénytakarások élnek, melyek állományai a táji léptékű diverzitást növelik. Az északias lejtőkön manapság leggyakrabban, részben a lösztölgyesek kiirtása helyén másodlagosan létrejött, de ősi eredetű, igen fajgazdag félszáraz löszgyepek (*Euphorbio – Brachypodium pinnati*) élnek, míg a meleg, száraz völgyoldalokon a löszpusztagyep (*Salvio – Festucetum rupicolae*) különféle típusai élnek (HORVÁTH 1996, 2002). A kezelési tervek kidolgozásakor figyelembe kell venni, hogy egy kezelés (pl. legeltetés) adott intenzitása eltérő hatású a különböző gyeptípusokra. A félszáraz löszgyep (erdőssztyepp) esetén a „nem túl erős” legeltetés növelheti a faj-borítás diverzitást, ugyanakkor bizonyos erdőssztyepp elemek, vagy regionálisan ritka fajok eltűnéséhez vezet (HORVÁTH 2002). Az intenzív legeltetés viszont egyértelműen a gyeperodásához vezet: a félszáraz sztyeppesedik, míg a száraz löszgyep felnyílik, a talaj erodálódik.

A Natura 2000 terület részterületeit az alábbi löszvölgyrendszerekben alakították ki:

- Tüske-völgy (Lajoskomárom, Mezőkomárom),
- Meszes-völgy (Lajoskomárom: Külsősáripusztá),
- Külsősáripusztai-völgy és Kazi-völgy (Lajoskomárom: Külsősáripusztá),
- Névtelen-patak-völgye (Lajoskomárom, Ozora),
- Dádpusztai-völgyrendszer (Igar, Mezőszilas, Ozora).

A Natura 2000 terület mindegyik löszvölgye a Nyugat-Mezőföld lösztáblájába vágódott bele. A Mezőkomáromi Tüske-völgy, ÉNy-DK-i lefutású fővölgye Mezőkomárom alatt torkollik a Sió-völgybe. A Sió-völgyből ettől DK-re is számos völgyrendszer harapózott hátra. Közéjük tartozik a Külsősáripusztától induló, közelítően déli irányba tartó két völgyrendszer. A Névtelen-patak-völgye a leghosszabb, több mint 8 kilométeren keresztül húzódik ÉNy-DK-i irányban, több mellékvölgyet ereszt, völgyszakaszai néhol derékszögben megtörnek, Ozoránál torkollik a Sió-völgybe. A Dádpusztai-völgyrendszer két fő völgyággal, számos mellékvölgyel rendelkezik, Igar-Vámszőlőhegy határában ér ki a Sió síkjára.

A Nyugat-Mezőföld lösztáblái. A Natura 2000 terület a Lajoskomárom-Kislángi-tábla déli részére és az Igari fennsíkra esik. Rövidítések: Mk: Mezőkomárom, Po: Polgárdi, Sb: Sárbogárd, Se: Seregélyes, Sf: Siófok, St: Simontornya, Sz: Székesfehérvár; b.: Bozót-patak, d.: Dínyés-Kajtori-csatorna, e.: Séd, h.: Hardi-ér, i.: Sárvíz, o.: Lóki-patak, r.: Sárvíz-malomcsatorna, s.: Sió-csatorna.

A Natura 2000 terület kijelölése (a kijelölést megalapozó állapotfelmérés ellenére, vö. HORVÁTH 2003) nem a természetföldrajzi viszonyokat (völgyrendszerek lefutása, természetközeli növényzet mintázata) követte, hanem a közigazgatási határokhoz igazodott. Így történhetett meg, hogy pl. a Dádpusztai-völgyrendszernek a tolna megyei Ozora településhatárába eső völgyágai nem lettek a Natura 2000 terület részei. Jóllehet ezekben a völgyszakaszokban értékes növényzetű helyek találhatóak, pl. a mára már nagyon ritkává vált lösztölgyes (Natura 2000 kód: 9110) állományai élnek.

1.1.4. Talajtani adottságok

A Natura 2000 terület legnagyobb részét lösztakaró borítja, melyen mészlepedékes csernozjom talaj alakult ki. Csak a Sió alluviumán van jelentősebb kiterjedésben réti öntéstalaj, amely a területen Mezőkomáromtól délre fordul elő nagyobb arányban. Rétiesedő csernozjom talajok a kevésbé mély, időnként átmedvesedő völgyalakban fordulnak elő.

A nyers lösz alapkőzetet Arany-féle kötöttségi értéke 40-45 körüli. A csernozjom talajok kötöttsége általában 50-60 körül van. A délies kitétségű lejtők talajában többnyire 50 körüli, míg az északias völgyoldalokon inkább 60 körüli kötöttségi értékeket lehet mérni (HORVÁTH 2002). A talaj magasabb kötöttségi értéke jelentős részben a humusztartalomnak köszönhető, ami szintén különbözik a kétféle kitétség között. Az északias kitétségű lejtők dúsabb, zártabb, többszintű gyepje alatt (a talaj felső 20 cm-ében) a humusztartalom elérheti a 6%-ot, míg a délies lejtők száraz löszgyepének talajában gyakran a 4%-ot sem éri el.

A völgyrendszerek mindegyikét szántóföldek övezik, így a felszíni vizek a völgyekbe minden esetben a szántók felől érkeznek. A völgyekbe jutó csapadékvíz magával sodorja a szántók talajának tekintélyes részét, a növényvédőszerrel és műtrágyákkal együtt. A nagyobb nyári záporok és zivatarok után a völgyekbe jutó víz (és hordalék) mennyisége igen tekintélyes lehet (vö. MAROSI 1959).

A lejtős, laza löszös felszín és a rajta kialakult talajtakaró erősen kitett a vízerózió hatásának. Egyes esetekben a heves nyári záporok során lehulló víz a lejtős térszínen akár több méter mély vízmosást vág. A növényzet nélküli szántók felszínéről készült légifényképeken jól kirajzolódnak a hullámos felszín meredekebb lejtői, mert onnan vízerózióval a sötétebb, humuszosabb talajrétegek már lehordódtak. A talajerózió elleni küzdelem egyik lehetséges megoldás a völgyperemek feletti platósávnak, illetve a szántóterületek meredekebb lejtőinek fásítása vagy gypesítése lehetne (vö. KORPÁS 1959), ami egyúttal a völgyoldalak értékes természetközeli növényzetét is védené a szántókról bemosódó vegyszerektől.

Talajerózió nyomai a Natura 2000 terület környékén, a Dádpusztai-völgyrendszer északi részén. A terület határát sárga vonal jelzi. Az erodált (világos színű) talajfelszínnek sávjai jól kirajzolják az egykori völgyágak peremeit. Az iparszerű nagyüzemi módszerekkel művelt, erodált felszínű szántókról nagy mennyiségű vegyszer (műtrágya és növényvédőszer) jut a völgyekbe, amely a völgyoldalak természetközeli növényzetét károsítja.

1.1.5. Tájhasználat-változás

A Nyugat-Mezőföld középső és déli része az erdőssztyepp zóna része, a löszplató nagy része potenciálisan erdős terület (vö. ZÓLYOMI 1989). A természetközeli lágyszárú vegetációt ma többnyire lösz sztyepprétek, mocsarak, mocsárrétek képviselik. A fűszárú vegetáció leggyakrabban akácos ültetvényekből áll, de fennmaradtak a tájra egykor jellemző lösztölgyes erdők kicsiny foltjai, valamint az ártéri ligeterdők, a mocsárerdők, a patakmenti füzesek és a fűzlápok fragmentumai is. Elterjedtek, és jelenleg is terjednek a galagonyás és kökényes cserjések. A száraz löszpusztagyeppek állományai fajgazdagok, a jellegzetes elemek jelen vannak (pl. *Taraxacum serotinum*, *Euphorbia glareosa*). A félszáraz löszgyepekben további sztyeppréti fajok élnek (pl. *Serratula radiata*, *Inula hirta*), és erdőssztyepp elemekben is gazdagok (*Thalictrum minus*, *Ajuga laxmanni*). A kistáj délnyugati része felé erősödik a flóra kollin-montán jellege, az erdei fajok aránya megemelkedik (pl. *Veratrum nigrum*, *Thalictrum aquilegifolium*, *Doronicum hungaricum*, *Anemone ranunculoides*, *Corydalis pumila*), melyek unikális lösztölgyes-fragmentumokban élnek. Az erdők peremén további erdőssztyepp fajok figyelhetők meg (*Phlomis tuberosa*, *Dictamnus albus*, *Amygdalus nana*). A völgyalji mocsarakat nádasok, kisebb arányban gyékényesek, tavikákások, illetve magassárrétek képviselik. A mocsárrétek közepesen fajgazdagok, jellemző bennük a *Cirsium canum* (HORVÁTH 2008).

A Natura 2000 terület egykori növényzete alapvetően lösz erdőssztyepp volt, melyben a platókon főleg lösztölgyesek, tisztásaikon és a meredekebb lejtőkön löszcserjések és különféle típusú löszgyepek alkottak mozaikot. Az erdőssztyepp vegetáció azonban eredetileg is, de főleg az emberi tájhasználat következtében erősen fragmentálódott. A Kárpát-medencében az erdőssztyepp eredeti fragmentálódása részben vegetációtörténeti folyamatoknak köszönhető: a számára kedvezőtlen klímájú időszakokban refúgiumokba szorult vissza, majd ezekből hódította meg ismét az Alföldet, amikor ez lehetségessé vált (vö. BORHIDI 1997). Pl. az atlantikus kor erdőssztyeppjének sztyeppfajai a későbbi csapadékosabb időszakokban edafikus sztyeppfoltokban maradtak fenn. Ilyen edafikus sztyeppfoltokat képviseltek a meredek löszpartok, löszlejtők, amelyeken tehát posztglaciális melegkori reliktumok maradhattak fenn (vö. ZÓLYOMI 1958).

Az erdőssztyepp flórájának és faunájának erdőhöz kötődő elemei viszont a folyamatosan erdővel borított tájakon maradhattak fenn nagyobb eséllyel. Az erdős, hegyvidéki tájakról való fajutánpótlás tehát nemcsak a pusztai elemek szempontjából fontos folyamat (lásd „hegyről füvesedés elmélete”, BORHIDI 1997), hanem az erdei fajok tekintetében is. Ennek a folyamatnak egy időben statikus keresztmetszetét jelenthetik azok a mezőföldi flóragradiensek, amelyek bizonyos erdei és erdőssztyepp elemeknek, illetve a kollin-montán fajoknak az alföldperemek felé fennálló nagyobb arányában jelentkeznek (HORVÁTH 1998, 2002). Pusztán a flóragradiensek jelenléte miatt sem helyettesítheti a Mezőföld délkeleti részén védett löszvölgy egy délnyugati régióban előforduló völgy vegetációját.

Az erdőssztyepp fragmentálódásában a természetes hatásokon túlmenően igen lényeges szerepe volt az ember természetátalakító tevékenységének. Az erdőssztyepp erdeit csaknem teljesen kiirtotta, a gyepterületek nagy részét – főleg a löszös tájakon – feltörte és szántókká alakította. A lösz erdőssztyepp keskeny mezsgyékre, szakadópartokra, meredek oldalú löszvölgyekbe, földvárak sáncaira szorult vissza. Az élőhelyek fragmentálódása miatt számos növényfaj populációjának izolációja következett be (a Közép-Mezőföldön pl. a *Crambe tataria* és az *Astragalus dasyanthus*, HORVÁTH 1991, 1997).

A lösz erdőssztyepp vegetáció tölgyes erdeje szenvedte el a legnagyobb veszteséget. A Mezőföld (és az ország) területének nagy részén már az 1700-as évekre alig maradt néhány lösztölgyes állomány (vö. I. Katonai Felmérés). Jelenleg kicsiny (alig egy-két, vagy néhány hektáros) fragmentumok képviselik az egykori klímazonális lösztölgyes erdőt (vö. ZÓLYOMI 1957, 1958, MOLNÁR et al. 2000). Ebből a szempontból is kiemelendő a Natura 2000 terület, mert területén mind a mai napig megfigyelhetők a lösztölgyes erdők természetközeli, vagy különböző mértékben leromlott, de az eredeti flóra ritkaságait még magukba foglaló maradványfoltjai. Ennek egyik oka az lehet, hogy lösztölgyes erdők a Natura 2000 terület térségében (eltérően a Mezőföld más részeitől) még az 1800-as évek végén is voltak (lásd II. Katonai Felmérés).

A Natura 2000 terület és környékének jellemző növényzete a II. Katonai Felmérés térképlapjain, a XIX. század második feléből. A Tóti-erdő nagy tömbje körülölelte a Névtelen-patak-völgyének középső és északi részét, valamint a Dádpusztai-völgyrendszer északi részét.

A Natura 2000 terület löszgyepein, illetve a völgyaljak mocsárrétjein korábban jelentős számú állatot legeltettek. A külterjes állattartás központjai minden völgyben jelen voltak, melyek közül több mára már meg is szűnt:

- a Tüske-völgy nyugati ágában Mezőkomárom határából hajtották ki az állatokat, ma az Alsó-hegy közelében van egy karám juhokkal;
- a Meszes-völgy kijáratánál Belsősáripusztá néhány gazdasági épülete még áll, van amelyiknek már a nyoma sincs meg, a meglévőkben juhokat tartanak;
- a Külsősáripusztai-völgyben továbbra is lovakat tartanak;
- a Névtelen-patak-völgyében teljesen megszűnt a Tüskés-pusztá, az Újmajorból is csak egyetlen üres épület van meg;
- a Dádpusztai-völgyrendszerben a Halom-pusztá és a Dádpusztá hodályai még működnek.

1.2. Természeti adottságok

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

A jelölő élőhelyek tekintetében van változás a 2008. évi Natura 2000 adatlaphoz (Standard Data Form) képest:

1. A 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek élőhelyet törölték az adatlapról, mert nem fordul elő a területen a fenntartási tervek megalapozó terepi felmérése alapján.
2. A 6210 Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepék és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) jelölővé vált a DINPI 2009. évi jelzése alapján, a fenntartási tervek megalapozó terepi felmérésére alapozva.
3. A 6440 *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei jelölővé vált a DINPI 2009. évi jelzése alapján
4. A 9110 jelölővé vált a DINPI 2009. évi jelzése alapján részben a fenntartási tervek megalapozó terepi felmérésére alapozva.

A területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedése és %-os aránya a teljes területhez viszonyítva.

Natura 2000 kód	Natura 2000 név	Terület (ha)	%
40A0	Szubkontinentális peripannon cserjések	1,3	0,2
6210	Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepék és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>)	3,3	0,5
6240	Szubpannon sztyeppék	0,0	0,0
6250	Síksági pannon löszgyepek	161,9	22,6
6440	<i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei	67,5	9,4
6510	Sík- és dombvidéki kaszálórétek	0,0	0,0
9110	Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus</i> spp.)	12,3	1,7
	Összes	246,3	34,4

A vizsgált területen előforduló Á-NÉR élőhelytípusok természetességi osztályok szerinti megoszlása (ha).

Natura 2000 kód	Á-NÉR		Természetességi érték					Összes (ha)	Arány (%)
	kód	elnevezés	D01	D02	D03	D04	D05		
40A0	M6	Sztyeppcserjések			0,4		1,0	1,3	0,2
6210	H4	Félszáraz irtásrétek és erdőssztyepprétek			1,5	0,3	1,5	3,3	0,5
6240	H3	Pusztafüves lejtősztyeppék és erdőssztyepprétek						0,0	0,0
6250	H5a	Kötött talajú sztyepprétek		42,2	116,9	2,8		161,9	22,6
6440	D34	Alföldi mocsárrétek		3,1	64,3			67,5	9,4
6510	E1	Franciaperjés domb- és hegyvidéki rétek						0,0	0,0
91I0	M2	Tatárjuharos lösztölgyesek		2,2	10,1			12,3	1,7
	B1a	Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások			3,5			3,5	0,5
	B5	Nem zsombékoló magassárrétek			2,4			2,4	0,3
	OB	Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok		4,3				4,3	0,6
	OC	Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek és magaskórósok	1,7	67,3				69,0	9,6
	OG	Taposott gyomnövényzet	5,4	0,1				5,5	0,8
	P2a	Üde cserjések		2,4	0,6			3,0	0,4
	P2b	Galagonyás-kökényes-borókás cserjések		16,9	31,5	0,8		49,3	6,9
	RC	Kemény fás jellegtelen vagy telepített egyéb erdők		1,4				1,4	0,2
	S1	Ültetett akácok	0,1	237,8				237,9	33,2
	S2	Nemes nyarasok		0,3				0,3	0,0
	S3	Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők		32,2				32,2	4,5
	S4	Ültetett erdei- és feketefenyvesek		1,5				1,5	0,2
	S7	Nem őshonos fajú facsoportok, erdőszávok és fasorok		2,1	0,2			2,4	0,3
	T1	Egyéves, nagyüzemi szántóföldi kultúrák	53,9					53,9	7,5
	T7	Nagyüzemi szőlők, gyümölcsösök és bogyós ültetvények		0,1				0,1	0,0
	U3	Falvak	0,1					0,1	0,0
	U4	Telephelyek, roncssterületek, hulladéklerakók	1,6					1,6	0,2
	U9	Állóvizek		0,9				0,9	0,1
	U11	Út és vasúthálózat	1,1					1,1	0,2
		Összes	64,0	416,1	231,2	3,9	2,5	717,6	100,0

A fenti élőhely-lista kissé eltér a Natura adatbázisban és a TIR adatbázisában foglaltaktól. A „Pannon lejtősztyeppék és sziklafüves lejtők” (6240), valamint a „Sík- és dombvidéki kaszálórétek” (6510) előfordulását a célzott élőhely-térképezési munka nem erősítette meg.

A Tüske-völgyben dominálnak ugyan az erdészeti ültetvények (amelyek többsége akácok, de sok a fenyves), viszonylag nagy arányban találunk löszgyepeket is. Ezeket általában intenzíven legeltették, vagy jelenleg is legeltetik, ezért közepesen vagy erősen leromlottak, de vannak szebb állományaik is. Kisebb xeromezofil gyepfoltok is előfordulnak, melyek kisebb-

nagyobb mértékben sztyeppesedtek. A területen a völgyaljakban nádas mocsarak, magassásosok és mocsárrétek tenyésznek.

A Sárípusztai völgyrendszerben szembeötlő a löszgyepek, illetve a löszgyep-cserjés-akácós foltok nagy kiterjedése. Ezek többsége ma is intenzíven legeltetett, eléggé degradált, gyakran völgyalji helyzetű. Vannak azonban különösen értékes völgyszakaszok is, elsősorban a legkeletibb mellékvölgy ÉNy-ra néző lejtőin. Ott élnek a völgy legszebb xeromezofil löszgyepei, amelyek igen értékes szegélycserjésekkel és lösztölgyes maradványfoltokkal határosak, számos erdőssztyepp és erdei fajjal, ritka és védett növénnel. Ezek a löszgyep állományok mezőföldi és országos viszonylatban is a legkiemelkedőbb természetességű állományok közé tartozik.

A Névtelen-patak völgyének lejtőire jelentős részben akácósokat telepítettek. A gyepfoltok és a gyepes-cserjés mozaikok az akácósok között húzódnak meg. Xeromezofil gyeppek kicsiny kiterjedésben figyelhetők meg, de vannak közöttük szép állományok is. Nagy értéket képviselnek a megmaradt lösztölgyes állományok. Ezek felső lombkoronaszintjében főleg az akácjellemző, de néhány, évszázados tölgyfa is előfordul. A második lombkoronaszintben és a cserjeszintben már többségben vannak a tölgyesekre jellemző fásszárúak. A lágyszárú szintben pedig olyan ritkaságok élnek, mint a magyar zergevirág (*Doronicum hungaricum*).

A Dádpusztai völgyrendszerben az akácósokon kívül nagy arányban találunk löszgyepeket. Többségüket rendszeresen és intenzíven legeltetik, ezért közepesen, vagy erősen leromlottak. Ugyanez vonatkozik a völgyaljak növényzetére is. A völgyrendszer alsó szakasza egyik ÉK-re néző lejtőjén azonban igen szép és kiemelkedően értékes gyep-cserjés állományok tenyésznek, főként fajgazdag xeromezofil gyepekkel, azonkívül kicsiny lösztölgyes és löszcserjés foltokkal.

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

I.

Élőhely neve:	Szubkontinentális peripannon cserjések
Élőhely kódja:	40A0
Élőhely előfordulásai a területen:	15. és 16. sz. melléklet
Élőhely területi aránya:	0,2%
Élőhely kiterjedése a területen:	1,3 ha (figyelembe vett élőhelyfoltok Á-NÉR kategóriái: M6*P2b, M6*P2b*H5a)
Élőhely jellemzése:	<p>Sztye ppcserjések <i>Á-NÉR2007 kód: M6</i> Igazán jellegzetes állományfoltjai csak kis kiterjedésben figyelhetők meg, azonban sztyeppcserjés jellegű erdőfoltok is jelen vannak a Natura 2000 területen. A sztyeppcserjések állományalkotó fajai (<i>Amygdalus nana</i> = <i>Prunus tenella</i>, <i>Cerasus fruticosa</i>) esetenként önállóan, polikormonokat alkotva figyelhetők meg a löszgyepekben. Ide tartozó társulás a törpemandulás cserjés (<i>Prunetum tenellae</i> Soó 1947). A cserjésben erdőssztyepp fajok élnek (<i>Dictamnus albus</i>, <i>Iris variegata</i>, <i>Nepeta pannonica</i>, <i>Veronica spuria ssp. foliosa</i>).</p>
Élőhely természetességi/degradációs értékelése:	A megmaradt állományok természetessége D04 körüli (természetközeli). Az egykori állományok jelentős részét beakácósították, illetve egyes esetekben töviskes cserjéssé alakult. A zárt galagonyás cserjésekből az állományalkotó fajok idővel kiszorulnak.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Nagy mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Aktuálisan:</i> M10 – Beszántás (a völgyperemek felső részének beszántása); <i>potenciálisan:</i> T11 – Cserjésedés (az esetleges erőteljes cserjésedés galagonyával és/vagy kökénnyel), F10 – Erdőtelepítés/erdősítés (a termőhelyeinek tájidegen fafajokkal – pl. akáccal – való betelepítése).

II.

Élőhely neve:	Meszes alapkőzetű félttermészetes száraz gyepék és cserjésedett változataik (Festuco-Brometalia) fontos orchidea-lelőhelyei
Élőhely kódja:	6210,
Élőhely előfordulásai a területen:	ld. 15. és 16. sz. melléklet
Élőhely területi aránya:	0,5%
Élőhely kiterjedése a területen:	3,3 ha (figyelembe vett élőhelyfoltok A-NÉR kategóriái: H4, H4*H5a, H4*H5a*M6)
Élőhely jellemzése:	Félszáraz irtásrétek és erdőssztyepprétek Á-NÉR kódja: H4 A Natura 2000 területen többfelé előfordul, de csak 1 hektárnál kisebb foltokban. Északias kitettségekben jellemző, a meredekebb (20-40°) völgyoldalakon. A Natura 2000 területen élő egyetlen ide tartozó növénytársulás a xeromezofil löszgyep (<i>Euphorbia pannonicae</i> – <i>Brachypodium pinnati</i> Horváth 2002). Ebben a társulásban nagy számban tenyésznek a Natura 2000 területen legértékesebb (ritka és/vagy védett) erdőssztyepp és sztyeppréti fajai (pl. <i>Ajuga laxmannii</i> , <i>Dictamnus albus</i> , <i>Dianthus giganteiformis</i> , <i>Aster amellus</i> , <i>Iris variegata</i> , <i>Veronica spuria ssp. foliosa</i>). Több erdőssztyepp faj számára a Natura 2000 területen kizárólagos élőhelyet jelent (pl. <i>Linum flavum</i> , <i>Aster amellus</i> , <i>Inula hirta</i> , <i>Serratula radiata</i>). A gyep cserjésekkel és tölgyes erdőfoltokkal alkotott szegélyei szintén fontos élőhelyek, egyes erdőssztyepp fajoknak ez jelenti előfordulása súlypontját (pl. <i>Veronica spuria ssp. foliosa</i>).
Élőhely természetességi/degradációs értékelése:	A fennmaradt állományfoltok Németh-Seregélyes-féle természetességi értéke többnyire D04-D05 (természetes vagy természetközeli). Előfordulnak D03 természetességű (közepesen leromlott) állományfoltok is, azonban ezeknek egy része már a H5a élőhelyhez sorolható elsztyeppesedett típus. Az intenzív legelést és taposást hosszabb távon nem viseli el, az állományok ilyen esetben leromlanak, jellemző fajaik többségét elveszítik. Gyakran figyelhetők meg galagonyásodó állományai, amelyekben a fajkészlet fennmaradhat, sőt néhány erdőssztyepp fajjal is kiegészülhet (pl. <i>Nepeta pannonica</i>). A cserjék záródása azonban az élőhely eltűnéséhez vezet.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Aktuálisan: T11 – Cserjésedés, M58 – Vegyszerhasználat (a szántóföldekről lemosódó növényvédőszer és műtrágyák hatása); potenciálisan: M42 – Túlzott legeltetés (a legeltetés intenzív válása), F10 – Erdőtelepítés/erdősítés (az élőhelyek esetleges fásítása, elsősorban akácosítása).

III.

Élőhely neve:	Szubpannon sztyeppék Pannon lejtősztyeppék és sziklafüves lejtők
Élőhely kódja:	6240
Élőhely előfordulásai a területen:	bár jelölő élőhelyként vettük figyelembe a 2008-as adatbázis szerint, a területen nem fordul elő
Élőhely területi aránya:	a területen nem fordul elő
Élőhely kiterjedése a területen:	a területen nem fordul elő
Élőhely jellemzése:	Pusztafüves lejtősztyeppék és erdőssztyepprétek <i>Á-NÉR kódja: H3</i> nem releváns
Élőhely természetességi/degradációs értékelése:	Nem releváns.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Nem releváns.
Veszélyeztető tényezők:	Nem releváns.

IV.

Élőhely neve:	Síksági pannon lőszgyepek
Élőhely kódja:	6250
Élőhely előfordulásai a területen:	ld. 15. és 16. sz. melléklet
Élőhely területi aránya:	22,6%
Élőhely kiterjedése a területen:	162 ha (figyelembe vett élőhelyfoltok Á-NÉR kategóriái: H5a, H5a*H4, H5a*OC, H5a*P2b, H5a*P2b*S1, H5a*S1, H5a*S7)
Élőhely jellemzése:	<p>Kötött talajú sztyeprétek Á-NÉR kódja: H5a</p> <p>A Natura 2000 terület egyik legjellemzőbb és legfontosabb élőhelye. Ide tartozó növénytársulás a lőszpusztagyep (<i>Salvia nemorosae</i> – <i>Festucetum rupicolae</i> Zólyomi ex Soó 1964), amelynek számos típusa jelenik meg. Jelenleg a társulás közel 200 fragmentált állományfoltokként van jelen a Natura 2000 területen. A legkisebb állományfolt néhány négyzetméteres, a legnagyobb 9 ha. A foltokat többnyire cserjések, akácok faültetvények, szántóföldek választják el egymástól. A területen több jelentős sztyeppré és erdőssztyeppré fajja él ebben a növénytársulásban (pl. <i>Adonis vernalis</i>, <i>Ajuga laxmannii</i>, <i>Inula germanica</i>, <i>Inula oculus-christi</i>), mely egyesek kizárólagos élőhelyét jelenti (pl. <i>Inula germanica</i>). Fontosak a gyep cserjésekkel és tölgyes erdőfoltokkal alkotott szegélyei is.</p>
Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése:	<p>A fennmaradt állományfoltok Németh-Seregélyes-féle természetességi értéke többnyire D03-D04 (közepesen leromlott vagy természetközeli). Kisebb kiterjedésben előfordulnak D05 természetességű (természetes állapotú) állományfoltok is. Az erősen leromlott (D02 természetességű), fajszegény és jellegtelenül vált lőszgyepeket már az OC élőhelykategóriába soroltuk. Az intenzív legelést és taposást hosszabb távon is elviseli, de ez az állományok leromlásához, fajokban való elszegényedéséhez, felnyílásához vezet. A mérsékelt legeltetést jól tűri. A legeltetés felhagyását követően gyakran figyelhetők meg galagonyásodó állományai. A ligetes galagonyás lőszgyepek fajokban gazdagodhatnak, de a cserjék záródása az élőhely eltűnéséhez vezet.</p>
Élőhely veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	T11 – Cserjésedés, M58 – Vegyszerhasználat (a szántóföldekről lemosódó növényvédőszer és műtrágyák hatása; <i>potenciálisan</i> : M42 – Túlzott legeltetés (a legeltetés intenzív válása), F10 – Erdőtelepítés/erdősítés (az élőhelyek esetleges fásítása, elsősorban akáccal).

V.

Élőhely neve:	Cnidion dubii folyóvölgyének mocsárrétjei
Élőhely kódja:	6440
Élőhely előfordulásai a területen:	ld. 15. és 16. sz. melléklet
Élőhely területi aránya:	9,5%
Élőhely kiterjedése a területen:	67,5 ha (figyelembe vett élőhelyfoltok Á-NÉR kategóriái: D34, D34*B1, D34*B5, D34*H5a, D34*OB, H5a*D34)
Élőhely jellemzése:	<p>Alföldi mocsárrétek Á-NÉR kódja: D34</p> <p>nagyobb állományai élnek a Tüske-völgy alsó részén, a Sió alluviumán, valamint a nagyobb völgyek aljában. A kisebb völgyek aljában általában már a löszgyep tenyészik, de gyakran figyelhető meg a löszgyep és a mocsárrétek átmeneti állománya is a magasabban fekvő völgyaljakban. A mocsárrétek kiszáradása során is a löszgyepéhez hasonló másodlagos sztyepprétek jönnek létre. Az alföldi mocsárrétek elkülönítése a sík- és dombvidéki kaszálórétektől (6510) nehéz, a Natura 2000 területen főleg átmeneti állományaik alakultak ki, ezért a kaszálóréteket is itt tárgyaljuk. Az állományok fajkészlete nem nagy, hiányoznak a ritkább elemek. A jelölő fajok közül egy sem él ezen az élőhelyen.</p>
Élőhely természetességi/degradációs értékelése:	A mocsárrétek többségének Németh-Seregélyes-féle természetességi értéke D03 (közepesen leromlott). A völgyaljakban több helyen duzzasztással halastavakat hoztak létre, az ezek alatti völgyszakaszokon az egykori mocsárrét állományok jelentős része kiszáradt. Az egészen leromlott (D02 természetességgű), jellegtelen üde réteket az OB kategóriához soroltuk.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciálisan:</i> T21 – Kiszáradás (a völgyalji termőhelyek kiszáradása az árkok miatt).

VI.

Élőhely neve:	Sík- és dombvidéki kaszálórétek
Élőhely kódja:	6510
Élőhely előfordulásai a területen:	Bár jelölő élőhelyként került számba, a területen csak olyan állományokban él, amelyek az ártéri mocsárrétekhez (6440) mutatnak átmenetet. Mivel az ártéri mocsárrétek önállóan is előfordulnak, kiterjedésük pedig nagyobb, minden üde rétet összevontan ott tárgyalunk.
Élőhely területi aránya:	A területen nem fordul elő.
Élőhely kiterjedése a területen:	A területen nem fordul elő.
Élőhely jellemzése:	Franciaperjés domb- és hegyvidéki rétek <i>Á-NÉR kódja: E1</i> Nem releváns.
Élőhely természetességi/degradációs értékelése:	Nem releváns.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Nem releváns.
Veszélyeztető tényezők:	Nem releváns.

VII.

Élőhely neve:	Euro-szibériai erdőssztye pptölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus spp.</i>)
Élőhely kódja:	91I0
Élőhely előfordulásai a területen:	ld. 15. és 16. sz. melléklet
Élőhely területi aránya:	1,7%
Élőhely kiterjedése a területen:	12,3 ha (figyelembe vett élőhelyfoltok Á-NÉR kategóriái: M2, M2*S1*M6, M2*S3, S3*M2)
Élőhely jellemzése:	<p>Tatárjuharos löszölgyesek Á-NÉR kódja: M2</p> <p>Ide tartozó növénytársulás a tatárjuharos löszölgyes (<i>Aceri tatarici – Quercetum roboris</i> Zólyomi 1957). Eredeti fiziognómiájú és jelentősebb kiterjedésű (legalább 1 hektáros) löszölgyes állomány a Natura 2000 területen nem fordul elő, a határához közel viszont igen. A tatárjuharos tölgyes maradványaként számon tartott állományok felső lombkoronaszintjében főleg az akác jellemző, de évszázados tölgyfák (<i>Quercus robur</i>) is előfordulnak. A második lombkoronaszintben és a cserjeszintben már többségben vannak a löszölgyesekre jellemző fásszárúak (<i>Acer tataricum</i>, <i>Acer campestre</i>, <i>Ulmus minor</i>, <i>Ligustrum vulgare</i>, <i>Cornus sanguinea</i>, <i>Cornus mas</i>, <i>Viburnum lantana</i>, <i>Crataegus monogyna</i> stb.). A lágyszárú szintben megtalálható pl. a <i>Dictamnus albus</i>, <i>Anemone ranunculoides</i>, <i>Veratrum nigrum</i>, de olyan ritkaságok is élnek, mint a magyar zergevirág (<i>Doronicum hungaricum</i>). Az állományok egy részéről feltételezhető, hogy egykor legelőerdő volt, majd tölgy hagyásfákkal tarkított legelő, melyet később akáccal telepítettek be. A Natura 2000 területen országos összehasonlításban is nagy értéket képviselnek a löszölgyes erdők természetközeli, vagy különböző mértékben leromlott, de az eredeti flóra ritkaságait még magukba foglaló maradványfoltjai.</p>
Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése:	<p>Az akác felültelepítés miatt az állományok Németh-Seregélyes-féle természetességi értéke csak D03 körüli (közepesen leromlott állapot). Ugyanakkor, ha csak külön a cserje- és a lágyszárú szintet értékelnénk, egyes esetekben a természetességi érték D05 lenne (természetes állapot). Minél nagyobb egy állományban a tájidegen fajok (pl. akác, nyugati ostorfa) aránya, annál leromlottabb a lágyszárú és cserjeszint is. Ugyanakkor vannak olyan tölgyes állományok, amelyekben a kocsányos tölgy az uralkodó faj, azonban a cserjeszint domináns faja a fekete bodza, és a lágyszárú szintben is a nitrofil gyomok jellemzőek (pl. csalán). Ezek az állományok egykor valószínűleg delelőhelyként szolgáltak a juhnyájak számára.</p>
Élőhely veszélyeztetettsége:	Nagy mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<p>Aktuálisan: F15 – Véghasználat (állományai többnyire idős, akác lombkoronaszintű tölgyeleges erdők, vagy idős kocsányos tölgyes állományok, melyek letermelése a közeljövőben várható), I20 – Invázió növényfaj terjedése (az akác és más tájidegen fásszárú fajok – nyugati ostorfa, bálványfa – terjedése).</p>

Nem közösségi jelentőségű élőhelyek

1.

- (1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: B1a, **Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások**
- (2) Élőhely előfordulásai a területen: **ld. 15. és 16. sz. melléklet**
- (3) Élőhely területi aránya: 0,5%
- (4) Élőhely kiterjedése a területen: 3,5 ha (figyelembe vett élőhelyfoltok Á-NÉR kategóriái: B1a, B1a*B5, B1a*S7)
- (5) Élőhely jellemzése: Az élőhely általában mozaikokat képez mocsárrétekkel és magassárrétekkel. Fajkészlete jellemzően nem nagy, a Natura 2000 terület jelölőfajai nem élnek benne.
- (6) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: az állományok Németh-Seregélyes-féle természetességi értéke D03 (közepesen leromlott).
- (7) Élőhely veszélyeztetettsége: kis mértékben veszélyeztetett.
- (8) Veszélyeztető tényezők: *potenciálisan*: T21 – Kiszáradás (a völgyalji termőhelyek kiszáradása az árkok miatt).

2.

- (1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: B5, **Nem zombékoló magassárrétek**
- (2) Élőhely előfordulásai a területen: **ld. 15. és 16. sz. melléklet**
- (3) Élőhely területi aránya: 0,3%
- (4) Élőhely kiterjedése a területen: 2,4 ha (figyelembe vett élőhelyfoltok Á-NÉR kategóriái: B5, B5*B1a, B5*OB)
- (5) Élőhely jellemzése: Állományaiban általában a mocsári sás domináns. Fajkészlete jellemzően nem nagy, a Natura 2000 terület jelölőfajai nem élnek benne. A völgyaljak ritkán megjelenő állományai a táji diverzitást növelik, ezért értékes élőhely.
- (6) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: Németh-Seregélyes-féle természetességi értéke D03 körüli (közepesen leromlott).
- (7) Élőhely veszélyeztetettsége: közepes mértékben veszélyeztetett.
- (8) Veszélyeztető tényezők: *potenciálisan*: T21 – Kiszáradás (a völgyalji termőhelyek kiszáradása az árkok miatt), M42 – Túlzott legeltetés (egyres völgyaljakban a legelő juhnyájak taposása).

3.

- (1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: OB, **Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok**
- (2) Élőhely előfordulásai a területen: **ld. 15. és 16. sz. melléklet**
- (3) Élőhely területi aránya: 0,6%
- (4) Élőhely kiterjedése a területen: 4,3 ha (figyelembe vett élőhelyfoltok Á-NÉR kategóriái: OB, OB*OC, OB*P2a, OB*S7)
- (5) Élőhely jellemzése: Gyomos üde gyepek. Létrejöhetnek mocsarak vagy mocsárrétek kiszáradásával. A jellemző (specialista) mocsári és mocsárréti fajok nagyrészt hiányoznak, generalista elemek és gyomok jellemzik.
- (6) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: Németh-Seregélyes-féle természetességi értéke D02 (erősen leromlott).
- (7) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett.
- (8) Veszélyeztető tényezők: nincsenek.

4.

- (1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: OC, **Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek és magaskórósok**
- (2) Élőhely előfordulásai a területen: ld. 15. és 16. sz. melléklet
- (3) Élőhely területi aránya: 9,6%
- (4) Élőhely kiterjedése a területen: 69 ha (figyelembe vett élőhelyfoltok Á-NÉR kategóriái: OC, OC*H5a, OC*OG, OC*P2b, OC*S1, OC*S7, OC*U4)
- (5) Élőhely jellemzése: Gyomos szárazgyepek, esetenként inváziós fajokkal. Általában taposott, egykor túllegetett löszgyepek helyén, trágyalerakatoknál, állatok tartózkodási helyein, útszéleken, telephelyek udvarain jönnek létre.
- (6) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: Németh-Seregélyes-féle természetességi értéke D02 (erősen leromlott).
- (7) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett.
- (8) Veszélyeztető tényezők: nincsenek.

5.

- (1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: OG, **Taposott gyomnövényzet és ruderális iszapnövényzet**
- (2) Élőhely előfordulásai a területen: ld. 15. és 16. sz. melléklet
- (3) Élőhely területi aránya: 0,7%
- (4) Élőhely kiterjedése a területen: 5,4 ha (figyelembe vett élőhelyfoltok Á-NÉR kategóriái: OG, OG*OC)
- (5) Élőhely jellemzése: Általában a földutak és az útszélek jellegtelen, gyomos, fajszegény növényzete.
- (6) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: Németh-Seregélyes-féle természetességi értéke D02 (erősen leromlott).
- (7) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett.
- (8) Veszélyeztető tényezők: nincsenek.

6.

- (1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: P2a, **Űde cserjések**
- (2) Élőhely előfordulásai a területen: **ld. 15. és 16. sz. melléklet**
- (3) Élőhely területi aránya: 0,4%
- (4) Élőhely kiterjedése a területen: 3,0 ha (figyelembe vett élőhelyfoltok Á-NÉR kategóriái: P2a)
- (5) Élőhely jellemzése: Mocsarak és mocsárrétek mellett vagy esetenként helyén kialakuló fás-cserjés élőhely. Jellemző fűszárú fajtái: *Salix* spp., *Sambucus nigra*, *Crataegus monogyna*, *Cornus sanguinea*.
- (6) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: Németh-Seregélyes-féle természetességi értéke D02-D03 körüli (erősen vagy közepesen leromlott).
- (7) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett.
- (8) Veszélyeztető tényezők: nincsenek.

7.

- (1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: P2b, **Galagonyás-kökényes-borókás cserjések**
- (2) Élőhely előfordulásai a területen: **ld. 15. és 16. sz. melléklet**
- (3) Élőhely területi aránya: 6,9%
- (4) Élőhely kiterjedése a területen: 49,3 ha (figyelembe vett élőhelyfoltok Á-NÉR kategóriái: P2b, P2b*H5a, P2b*H5a*S1, P2b*OC, P2b*S1, P2b*S1*H5a)
- (5) Élőhely jellemzése: a Natura 2000 területen mindenféle előfordulnak állományai, csak a Tüske-völgyi részén korlátozott az előfordulása. Másodlagosan jön létre löszgyepeken a legeltetés felhagyását követően, vagy ritkás akácok tisztásait tölti ki. Jellemzőek a

völgyoldalak felső peremeinek galagonyás-kökényes cserjései. A galagonyás cserjések egyes esetekben erdőssztyepp fajoknak (pl. *Dictamnus albus*, *Nepeta pannonica*) is otthont adnak, de a sűrű, zárt cserjésekből ezek a fajok kiszorulnak.

- (6) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: Németh-Seregélyes-féle természetességi értéke D02-D03 körüli (erősen vagy közepesen leromlott).
- (7) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett.
- (8) Veszélyeztető tényezők: nincsenek.

8.

- (1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: S1, **Ültetett akácok**
- (2) Élőhely előfordulásai a területen: **ld. 15. és 16. sz. melléklet**
- (3) Élőhely területi aránya: 33%
- (4) Élőhely kiterjedése a területen: 238 ha (figyelembe vett élőhelyfoltok Á-NÉR kategóriái: S1, S1*H5a, S1*OC, S1*P2a, S1*P2b)
- (5) Élőhely jellemzése: A Natura 2000 terület egyharmadát ültetett akácok borítják. A zártabb állományokban a cserjeszint hiányzik, vagy a *Sambucus nigra* jellemző benne. A ligetesebb, nyíltabb állományokban a galagonya jelentősebb szerephez juthat. A gyepszintet főként gyomok uralják (*Urtica dioica*, *Bromus sterilis*, *Anthriscus cereifolium*, *Chelidonium majus*). A jellegtelen aljnövényzetű akácok flórája 10-15 fajnál többet nem tartalmaz, azok nagy része is gyom. Vannak azonban olyan állományok, amelyek ligetesek, tisztások tarkítják, néhány őshonos cserje és lágyszárú sztyeppi elem is szerephez jut. Ezek visszaalakítását az egykor termőhelyükön növekvő löszölgyesekké meg kell kezdeni.
- (6) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: Németh-Seregélyes-féle természetességi értéke D02 (erősen leromlott).
- (7) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett.
- (8) Veszélyeztető tényezők: nincsenek.

9-12.

- (1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: S2, S3, S4, S7, **Telepített erdészeti faültetvények és származékaik (de nem akácok, esetleg akáccal egyes faültetvények)**
- (2) Élőhely előfordulásai a területen: ld. 15. és 315. sz. melléklet
- (3) Élőhely területi aránya: 5,2%
- (4) Élőhely kiterjedése a területen: 37,6 ha (figyelembe vett élőhelyfoltok Á-NÉR kategóriái: S2, S2*OC, S3, S3*OC, S3*P2a, S3*P2b, S4, S7)
- (5) Élőhely jellemzése: Telepített nyarasok, egyes ültetvények (akáccal, ostorfával, juharral), erdei- és feketefenyvesek (esetenként akáccal elegyesek). Kisebb facsoportok és fásorok tájidegen fafajokból (főleg akácból).
- (6) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: Németh-Seregélyes-féle természetességi értéke D02 (erősen leromlott).
- (7) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett.
- (8) Veszélyeztető tényezők: nincsenek.

13.

- (1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: T1, **Egyéves, nagyüzemi szántóföldi kultúrák**
- (2) Élőhely előfordulásai a területen: **ld. 15. és 16. sz. melléklet**
- (3) Élőhely területi aránya: 7,5%
- (4) Élőhely kiterjedése a területen: 54 ha (figyelembe vett élőhelyfoltok Á-NÉR kategóriái: T1)

- (5) Élőhely jellemzése: A völgyrendszerek mindegyikét szántóföldek övezik, így a felszíni vizek a völgyekbe minden esetben a szántók felől érkeznek. A völgyekbe jutó csapadékvíz magával sodorja a szántók talajának tekintélyes részét, a növényvédőszerrel és műtrágyákkal együtt. Az iparszerű nagyüzemi módszerekkel művelt, erodált felszínű szántókról így nagy mennyiségű vegyszer jut a völgyekbe, amely a völgyoldalak természetközeli növényzetét károsítja.
- (6) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: Németh-Seregélyes-féle természetességi értéke D01 (teljesen leromlott).
- (7) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett.
- (8) Veszélyeztető tényezők: nincsenek.

14-17.

- (1) Élőhely Á-NÉR kódja/neve: U3, U4, U9, U11, **Egyéb élőhelyek**
- (2) Élőhely előfordulásai a területen: **ld. 15. és 16. sz. melléklet**
- (3) Élőhely területi aránya: 0,5%
- (4) Élőhely kiterjedése a területen: 3,7 ha (figyelembe vett élőhelyfoltok Á-NÉR kategóriái: U3, U4, U4*OC, U9, U11)
- (5) Élőhely jellemzése: Falvak (házak, kertek és utak), mezőgazdasági telephelyek, út és vasúthálózat leromlott élőhelyei vagy roncsterületei. Növényzet nélküli, kisebb állóvíz-felületek is tartoznak ide.
- (6) Élőhely természetességi/degradáltsági értékelése: Németh-Seregélyes-féle természetességi értéke D01 (teljesen leromlott), vagy legfeljebb D02 (erősen leromlott).
- (7) Élőhely veszélyeztetettsége: nem veszélyeztetett.
- (8) Veszélyeztető tényezők: nincsenek.

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Az adott Natura 2000 terület fajainak felsorolása és jellemzése rendszertani sorrendben illetve jelölés tekintetében aszerint készült, hogy a terv készítésének időpontjában a Natura 2000 terület hivatalos adatlapján a faj jelölő vagy nem jelölő állománnyal fordult elő. A jellemzésben fajonként megtalálhatóak a részletes információk az adott fajról. A * a faj kiemelt jelentőségű státuszát jelenti az élőhely védelmi irányelv alapján.

Nincs jelölő növényfaj a területen.

Egyéb közösségi jelentőségű növényfaj

I.

Faj neve:	Leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i> Wender)
Irányelv melléklete:	közösségi jelentőségű (HD II)
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (10.000 Ft)
A faj előfordulása a területen:	Állománypontot ld. térképi mellékletek.
Állománynagyság (jelöléskor):	Nem ismert.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	30-50 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A faj országszerte sokfelé előfordul szárazgyepekben, sztyeppréteken, legelőkön. Sem az intenzív legeltetést, sem a becserjésedést nem viseli el. A Natura 2000 területen egyetlen lokalitásban fordul elő. A területről a kijelölést követően került elő.
Faj veszélyeztetettsége:	Nagymértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Aktuálisan:</i> T62 – Túl kicsi populációméret, T11 – Cserjésedés.
Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi intézkedésre nincs szükség, az állomány az élőhelyül szolgáló löszgyepfolt megőrzésével biztosítható. A gyeperősségtől való legeltetésével a faj a site területén fennmaradhat.

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Az adott Natura 2000 terület közösségi jelentőségű fajainak táblázatos felsorolása és jellemzése rendszertani sorrendben illetve jelölés tekintetében a szerint készült, hogy a terv készítésének időpontjában a Natura 2000 terület hivatalos adatlapján a faj jelölő vagy nem jelölő állománnyal fordult elő. A jellemzésben fajonként megtalálhatóak a részletes információk az adott fajról. A * a faj kiemelt jelentőségű státuszát jelenti az élőhely védelmi irányelv alapján.

Nincs jelölő állatfaj a területen.

Egyéb közösségi jelentőségű állatfaj

I.

Faj neve:	Tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i> L.)
Irányelv melléklete:	Közösségi jelentőségű (HD II)
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (10.000 Ft),
A faj előfordulása a területen:	Pontosan nem ábrázolható.
Állománynagyság (jelöléskor):	11-50 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	11-50 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány aktuális mérete lényegében változatlan.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A faj országszerte gyakori erdőszéleken, cserjésekben. A Natura 2000 területen szórányosan többfelé előfordul.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciálisan:</i> F31 – Cserjeirtás.
Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi intézkedésre nincs szükség, az állomány megőrzése az élőhelyeül szolgáló cserjések megőrzésével biztosítható.

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

A fenntartási tervekben a közösségi jelentőségű fajokon (ezen belül a jelölők kiemelten) kívül még azok a fajok is helyet kaptak, amelyek közösségi jelentőségűeknek nem minősülnek, de kezelési szempontból jelentősek, általában hazai védett, illetve nem védett fajok egyben. Válogatási szempont volt, hogy sok nem közösségi jelentőségű faj rendelkezik olyan speciális élőhelyi igényvel, területkezeléssel, kapcsolatos érzékenységgel, ill. biogeográfiai jelentőséggel, melyek figyelembe vétele a kezelési irányelvek megfogalmazása során nem hagyható figyelmen kívül. Ezek a legtöbb esetben fokozottan védettek, ill. védettek, de előfordul, hogy mindenféle védettség nélküli indikátor fajok is kerültek a listába. A fajokról adatlap (táblázat) és elterjedési térkép készült.

Faj neve	Egyéb hazai jogszabályi védelem
Magyar/Tudományos (latin) név	FV: fokozottan védett V: védett
Növényfajok	
Tavaszi hérics (<i>Adonis vernalis</i> L.)	V
Szennyes ínyfű (<i>Ajuga laxmannii</i> (L.) Benth.)	V
Törpemandula (<i>Amygdalus nana</i> L.)	V
Nagy ezerjófű (<i>Dictamnus albus</i> L.)	V
Hengeresvirágú peremizs (<i>Inula germanica</i> L.)	V
Selymes peremizs (<i>Inula oculus-christi</i> L.)	V
Tarka nőszirom (<i>Iris variegata</i> L.)	V
Nagy szegfű (<i>Dianthus giganteiformis</i> Borb.)	V
Sárga len (<i>Linum flavum</i> L.)	V
Magyar zergevirág (<i>Doronicum hungaricum</i> (Sagl. in Gr. et Sch.) Rchb.)	V
Bugás veronika (<i>Pseudolysimachion spurium</i> subsp. <i>foliosum</i> (W. et K.) Harle)	FV
Bogláros szellőrózsa (<i>Anemone ranunculoides</i> L.)	-

I.

Faj neve:	Tavaszi hérics (<i>Adonis vernalis</i> L.)
Irányelv melléklete:	-
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	védett (2.000 Ft)
A faj előfordulása a területen:	Állománysúlypontot ld. térképi mellékletek.
Állománynagyság (jelöléskor):	1001-10000 tő
Állománynagyság (tervkészítéskor):	20000-25000 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány valószínűleg nem változott, csak az állománynagyság becslése pontosabb, és néhány új állomány is előkerült a jelölést követően.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A faj országszerte elterjedt szárazgyepekben, legelőkön. Mivel a növénymérgező, az állatok nem legelik le, ezért legelőkön el tud szaporodni, és degradáltabb löszgyepekben is előfordul. Mind a száraz, mind a félszáraz löszgyepekben megtalálható, de utóbbiakban, kisebb sűrűségben. Löszölgyesek tisztásain is jellemző, a gyepek becserjésedése során sokáig fennmarad, de a teljes beárnyékolást nehezen tűri. A Natura 2000 területen is többféle előfordul, nem ritka.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj a Natura 2000 területen nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciálisan:</i> T11 – Cserjésedés (a gyepek teljes becserjésedése során az állományméret csökkenhet).
Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi intézkedésre nincs szükség, az állomány az élőhelyek (elsősorban a löszgyepek) megőrzésével biztosítható. A gyepek mérsékelt legeltetésével a faj a tervezési területén fennmarad.

II.

Faj neve:	Szennyés ínfű (<i>Ajuga laxmannii</i> (L.) Benth.)
Irányelv melléklete:	-
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (10.000 Ft)
A faj előfordulása a területen:	Állománysúlypontot ld. 13. sz. melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	1001-10000 tő
Állománynagyság (tervkészítéskor):	6000-8000 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány valószínűleg nem változott, csak az állománynagyság becslése pontosabb, és néhány új állomány is előkerült a jelölést követően.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Jellegzetes erdőssztyepp faj, löszgyepekben, tölgyesekben a Dunántúlon sokféle előfordul, helyenként nem ritka. Legeltetett gyepekben is megél, de az intenzív legeltetést és taposást nem bírja. Becserjésedő gyepekben is jellemző, erdők tisztásain is gyakori lehet. A Natura 2000 területen többféle előfordul, a legtöbb egyed a Sárpusztai-völgyrendszerben él.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciálisan:</i> T11 – Cserjésedés (a gyepek teljes becserjésedése során az állományméret csökkenhet).
Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi intézkedésre nincs szükség, az állomány az élőhelyek (elsősorban a löszgyepek) megőrzésével biztosítható. A gyepek mérsékelt legeltetésével a faj a tervezési területén fennmarad.

III.

Faj neve:	Törpemandula (<i>Amygdalus nana</i> L.)
Irányelv melléklete:	-
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (10.000 Ft)
A faj előfordulása a területen:	Állománysúlypont ld. 13. sz. melléklet.
Allománynagyság (je löléskor):	501-1000 tő
Állománynagyság (tervkészítéskor):	1000-2000 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány valószínűleg nem változott, csak az állománynagyság becslése pontosabb, és néhány új állomány is előkerült a jelölést követően.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Jellegzetes erdőssztyepp faj, amelynek előfordulási súlypontja a löszterületeken van. Önálló cserjéseket is alkot, de gyepekben gyakran képez önálló polikormonokat, vagy galagonyás cserjésekhez társul. Esetenként erdők (lösztölgyesek) szélén maradt fenn. Az intenzív legeltetést és taposást nem sokáig viseli el. A becserjésedést (galagonyás-kökényes cserjéssé alakulást) viszonylag jól tűri, de a zárt töviskes cserjésekben már nem él meg. A völgyperemek felső szegélyén élő állományait általában a beszántás fenyegeti. A Natura 2000 területen a Sárípusztai-völgyrendszerben él jelentősebb állománya, de Halompusztá közelében is előfordul
Faj veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Aktuálisan:</i> M10 – Beszántás (a löszvölgyek felső, szántóval határos peremének beszántása); <i>potenciálisan:</i> T11 – Cserjésedés (esetleges erőteljes cserjésedés galagonyával és/vagy kökénnyel), F10 – Erdő telepítés/erdősítés (termőhelyeinek tájidegen fafajokkal – pl. akáccal – történő betelepítése).
Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi intézkedésre nincs szükség, az állomány az élőhelyek, így a löszgyepek, a cserjések és a lösztölgyes foltok, valamint ezek mozaikjainak megőrzésével biztosítható. A gyepek erőteljes legeltetését kerülni kell.

IV.

Faj neve:	Nagy ezerjófű (<i>Dictamnus albus</i> L.)
Irányelv melléklete:	-
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (5.000 Ft)
A faj előfordulása a területen:	Állománysúlypont ld. 13. sz. melléletek
Állománynagyság (je löléskor):	251-500 tő
Állománynagyság (tervkészítéskor):	600-900 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány valószínűleg nem változott, csak az állománynagyság becslése pontosabb, és néhány új állomány is előkerült a jelölést követően.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Erdei-erdőssztyepp faj. Az országban sokfelé előfordul ritkásabb erdőkben, száraz tölgyesek tisztásain, természetközeli cserjésekben, irtás eredetű sztyeppréteken. Jelenlétével az egykori erdőket jelzi. A teljes árnyékolást és a teljesen nyílt élőhelyeket nem kedveli, de esetenként ilyen helyeken is előfordul. Az intenzív legeltetést rosszul viseli. A Natura 2000 területen többfelé előfordul, elsősorban a lösztölgyes maradványfoltokban, vagy az azokat szegélyező cserjésekben, és a szomszédos félszáraz löszgyepekeben.
Faj veszélyeztetettsége:	Nagymértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Aktuálisan:</i> F15 – Véghasználat (állományai többnyire idős, akác lombkoronaszintű tölgyelegyes erdőkben, vagy lösztölgyes maradványfoltokban fordulnak elő, melyek letermelése a faj eltűnéséhez vezethet).
Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi intézkedésre nincs szükség, az állomány fennmaradása az élőhelyek, így a lösztölgyes foltok, a tölgyelegyes akácok, illetve a löszgyep-cserjés mozaikok megőrzésével biztosítható.

V.

Faj neve:	Henge resvirágú pe remisz (Inula germanica L.)
Irányelv melléklete:	-
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (2.000 Ft)
A faj előfordulása a területen:	Állománysúlypont ld. 13. sz. mellékletek.
Állománynagyság (jelöléskor):	1001-10000 tő
Állománynagyság (tervkészítéskor):	2000-3000 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány valószínűleg nem változott, csak az állománynagyság becslése pontosabb.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Löszgyepek karakterfaja. Az országban többfelé előfordul, de sehol sem gyakori. Élőhelyei elsősorban a löszgyepek, ritkán cserjésekben is előfordul. Általában a természetközeli gyepek növénye, degradálódott gyepekben csak ritkán marad fenn. A Natura 2000 területen a Sárípusztai-völgyrendszerben él.
Faj veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Aktuálisan:</i> T62 – Túl kicsi populációméret, T11 – Cserjésedés; <i>potenciálisan:</i> M42 – Túlzott legeltetés (egy-egy állományokban, ha a legeltetés a jelenleginél intenzívebbé válik).
Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi intézkedésre nincs szükség, az állomány az élőhelyek (elsősorban a löszgyepek) megőrzésével biztosítható. A gyepek mérsékelt legeltetésével a faj a tervezési területén fennmarad.

VI.

Faj neve:	Selymes peremizs (<i>Inula oculus-christi</i> L.)
Irányelv melléklete:	-
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (2.000 Ft)
A faj előfordulása a területen:	Állománypont ld. térképi melléletek.
Állománynagyság (je löléskor):	51-100 tő
Állománynagyság (tervkészítéskor):	500-700 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány valószínűleg nem változott, csak az állománynagyság becslése pontosabb.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Jó állapotban megmaradt sztyepprétekben az ország területén sokfelé előfordul, de sehol sem gyakori. A Mezőföldön szórványosan többfelé előfordul. Az intenzív legeltetést nem bírja, és a becserjésedő löszgyepekből is eltűnik. A Natura 2000 területen a Sárpusztai-völgyrendszerben él állományának nagyobb része.
Faj veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Aktuálisan:</i> T62 – Túl kicsi populációméret, T11 – Cserjésedés; <i>Potenciálisan:</i> M42 – Túlzott legeltetés (egyes állományokban, ha a legeltetés a jelenleginél intenzívebbé válik).
Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi intézkedésre nincs szükség, az állomány az élőhelyek (elsősorban a löszgyepek) megőrzésével biztosítható. A gyepek mérsékelt legeltetésével a faj a tervezési területén fennmarad.

VII.

Faj neve:	Tarka nőszirom (<i>Iris variegata</i> L.)
Irányelv melléklete:	-
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (5.000 Ft)
A faj előfordulása a területen:	Állománysúlypont ld. 13. sz. mellékletek.
Állománynagyság (jelöléskor):	251-500 tő
Állománynagyság (tervkészítéskor):	300-400 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány valószínűleg nem változott, csak az állománynagyság becslése pontosabb.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Erdőssztyepp faj. Erdőszéleken, száraz tölgyesek tisztásain, természetközeli ritkás cserjésekben, vagy sztyepprétekben él. A Mezőföldön kisebb állományokban bukkanhatunk rá, nem gyakori. A Natura 2000 területen a Sáripusztai-völgyrendszerben fordul elő. Az intenzív legeltetést nem bírja, a becserjésedést csak addig, amíg nincs teljes árnyékolás.
Faj veszélyeztetettsége:	Nagymértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Aktuálisan:</i> T62 – Túl kicsi populációméret, T11 – Cserjésedés; <i>potenciálisan:</i> M42 – Túlzott legeltetés (egyes állományokban, ha a legeltetés a jelenleginél intenzívebbé válik).
Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi intézkedésre nincs szükség, az állomány fennmaradása az élőhelyek, így a lösztölgyes foltok, a tölgyelegyes akácok, illetve a löszgyep-cserjés mozaikok megőrzésével biztosítható.

VII.

Faj neve:	Nagy szegfű (<i>Dianthus giganteiformis</i> Borb.)
Irányelv melléklete:	-
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (5.000 Ft)
A faj előfordulása a területen:	Állománysúlypont ld. 13. sz. mellékletek.
Állománynagyság (jelöléskor):	101-250 tő
Állománynagyság (tervkészítéskor):	300-400 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	az állomány valószínűleg nem változott, csak az állománynagyság becslése pontosabb.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Az ország területén többfelé előfordul, de sehol sem gyakori. Mezőföldön, néhány helyen él. Sztyepprétek növénye. A Natura 2000 területen mindössze négy löszgyepről ismert.
Faj veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Aktuálisan:</i> T62 – Túl kicsi populációméret, T11 – Cserjésedés.
Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi intézkedésre nincs szükség, az állomány az élőhelyek (elsősorban a löszgyepek) megőrzésével biztosítható. A gyepek mérsékelt legeltetésével a faj a tervezési területén fennmarad.

IX.

Faj neve:	Sárga len (<i>Linum flavum</i> L.)
Irányelv melléklete:	-
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (5.000 Ft)
A faj előfordulása a területen:	Állománysúlypont ld. 13. sz. mellékletek
Állománynagyság (jelölés):	501-1000 tő
Állománynagyság (tervkészítés):	3000-4000 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány valószínűleg nem változott, csak az állománynagyság becslése pontosabb.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Az országban sokfelé elterjedt, sztyepprétekben helyenként gyakori növény. A Mezőföldön szórványos előfordulású, sehol sem gyakori, szinte kizárólag a jó állapotú félszáraz löszgyepekben él. A mérsékelt legeltetést még elviseli, de az erőteljes legelés és taposás a kipusztulásához vezet. A cserjésedő löszgyepekben még előfordulhat, de a teljes becserjésedést nem viseli el.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Aktuálisan:</i> T11 – Cserjésedés.
Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi intézkedésre nincs szükség, az állomány az élőhelyek (xeromezofil löszgyepek) megőrzésével biztosítható. A gyepék mérsékelt legeltetésével a faj a tervezési területén fennmarad.

X.

Faj neve:	Magyar zergevirág (<i>Doronicum hungaricum</i> (Sadl. in Gr. et Sch.) Rchb.)
Irányelv mellélete:	-
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (10.000 Ft)
A faj előfordulása a területen:	Állománypont ld. 13. sz. mellékletek
Állománynagyság (jelölés):	Nem ismert.
Állománynagyság (tervezéskor):	150-200 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Száraz, nyílt tölgyesek jellemző faja. A Mezőföldön ritka, lösztölgyes maradványfoltok és homoki tölgyesek növénye. A Natura 2000 területen mindössze két erdőfoltból került elő, a jelölést követő időszakban.
Faj veszélyeztetettsége:	Nagymértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Aktuálisan:</i> F15 – Véghasználat (állományai többnyire idős, akác lombkoronaszintű tölgyelegyes erdőkben, vagy lösztölgyes maradványfoltokban fordulnak elő, melyek letermelése a faj eltűnéséhez vezethet).
Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi intézkedésre nincs szükség, az állomány fennmaradása az élőhelyek, így a tölgyes erdőfoltok megőrzésével biztosítható.

XI.

Faj neve:	Bugás veronika (<i>Pseudolysimachion spurium subsp. foliosum</i> (W. et K.) Harle)
Irányelv melléklete:	-
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett (100.000 Ft)
A faj előfordulása a területen:	Állománysúlypont ld. 13. sz. mellékletek
Állománynagyság (jelöléskor):	250-300 tő
Állománynagyság (tervezítéskor):	250-300 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány valószínűleg nem változott.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Az ország területén szórványos előfordulású, sehol sem gyakori. A Mezőföldön csak néhány kisebb állománya ismert. Jellegetes erdőssztyepp faj, általában erdők és cserjések szegélyében, esetenként löszgyepekben él. Az erőteljes taposást és legelést nem tűri. A Natura 2000 területen csak a Külsősáripusztai völgy egy kisebb részén él.
Faj veszélyeztetettsége:	Nagymértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciálisan:</i> T62 – Túl kicsi populációméret, T60 – Populáció fragmentáltság, F10 – Erdőtelepítés/erdősítés (az élőhelyek fásítása – akácosítása – és a tölgyelegyes állományok esetleges levágása).
Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi intézkedésre nincs szükség, az állomány fennmaradása az élőhelyek, így a lösztölgyes foltok, a tölgyelegyes akácok, illetve a löszgyep-cserjés mozaikok megőrzésével biztosítható.

XII.

Faj neve:	Bogláros szellőrózsa (<i>Anemone ranunculoides</i> L.)
Irányelv melléklete:	-
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	-
A faj előfordulása a területen:	Állománysúlypont ld. 13. sz. mellékletek.
Állománynagyság (je löléskor):	Nem ismert.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	2500-3000 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A Középhegység üde, elegyes erdeire jellemző faj, az Alföldön ritka, csak a peremvidékein gyakoribb. A Mezőföldön ritka. A Natura 2000 területen csak a Névtelen-patak-völgyének északi völgyágaiban él (a jelölést követő időszakban került elő), élőhelyei a lösztölgyes maradványfoltok.
Faj veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Aktuálisan:</i> F15 – Véghasználat (állományai többnyire idős, akác lombkoronaszintű tölgyelegyes erdőkben, vagy lösztölgyes maradványfoltokban fordulnak elő, melyek letermelése a faj eltűnéséhez vezethet).
Fajvédelmi lehetőségek:	Speciális fajvédelmi intézkedésre nincs szükség, az állomány fennmaradása az élőhelyek, így a lösztölgyes foltok, a tölgyelegyes akácosok megőrzésével biztosítható.

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A területhasználatot a CORINE 50 adatbázis alapján jellemeztük. Egyes felszínborítási kategóriákat összevontunk, így alakult ki az alábbi statisztika. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

Területi kiterjedés	Lajoskomáromi- löszvölgyek		Natura területek		2000 Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Kategória						
Belterületek, városi zöldterületek	0,00	0,00	7139	0,36	395223	4,22
Egyéb mesterséges felszín	4,40	0,61	11234	0,57	164226	1,75
Kistáblás szántóföld	14,26	1,99	112974	5,74	1433449	15,31
Nagyábrás szántóföld	34,33	4,78	337073	17,13	3450242	36,86
Egyéb szántóterület	0,00	0,00	3468	0,18	48812	0,52
Természetes gyepek	74,88	10,44	328609	16,70	560491	5,99
Intenzíven használt gyepek	196,36	27,37	101291	5,15	401665	4,29
Gyümölcs	0,00	0,00	2755	0,14	69312	0,74
Szőlő	0,00	0,00	9019	0,46	140529	1,50
Fűzfáültetvény	0,00	0,00	759	0,04	2692	0,03
Komlóültetvény	0,00	0,00	0	0,00	69	0,00
Tanyás térségek, illetve komplex művelési szerkezet	0,20	0,03	10071	0,51	247030	2,64
Egyéb mezőgazdasági terület	13,48	1,88	13377	0,68	84341	0,90
Természetes erdők	222,85	31,06	638381	32,44	1265314	13,52
Erdőültetvények	154,78	21,57	175520	8,92	766975	8,19
Egyéb erdők	0,00	0,00	640	0,03	946	0,01
Vizenyős terület	0,00	0,00	74548	3,79	126453	1,35
Felszíni víz	1,98	0,28	140455	7,14	202992	2,17
Egyéb természetes terület	0,00	0,00	650	0,03	769	0,01
Összesen	717,52	100,00	1967963	100,00	9361529	100,00

A Lajoskomáromi-löszvölgyek Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési Terület a Mezőföld középtáj nagytáblás szántóföldjei közé beékelődött nagy részben erdős, gyepek mozaikos foltok összessége. A terület több mint 50 %-a erdő, amely 3:2 arányban oszlik meg a természetes és ültetvény erdők között a természetes erdők javára. Ezzel a közel 50 %-os erdőborítással meghaladja az összes Natura 2000 területek erdőarányát és magasan meghaladja az országos átlagot.

A gyepterületek aránya szintén magas: 27 % intenzíven használt gyepek és 10 % természetes gyepek. Ez az arány több mint másfélszerese az összes Natura 2000 területen lévő gyepterületek arányhoz képest és közel négyszerese az országos megoszlásnak.

A területen 7 % körüli a szántóterületek aránya, nagy részben nagytáblás szántóföld, mint ahogy a környékre egyébként is jellemző és csak 2 % a kistáblás szántók aránya

1.3.1.1. A terület jellemzése az Ökotípusos földhasználati modellben

Ökotípusok alatt az azonos ökológiai/alkalmassági/érzékenységi adottságokkal jellemezhető területeket értjük. Az ökotípusos földhasználati modellben részben külön vizsgáltuk a területek mezőgazdasági alkalmasságát, erdőalkalmasságát és környezeti érzékenységét. Ezek után mindhárom tulajdonság három fokozatának egy területi egységre vetített dominanciáját és azok kombinációját fejeztük ki egy-egy ökotípussal. Azaz a fent említett tényezőkkel – agráralkalmasság, erdőtelepítési alkalmasság, környezeti érzékenység – egyenként jellemeztünk egy három fokozatú skálán minden területi egységet. Ezek után megvizsgáltuk, hogy a három értékelte tulajdonság kombinációja miként jellemez egy területet. Mivel ezzel a módszerrel igen sok ökotípus jön létre, ezért ezekből csoportokat alkottunk a tényezők tulajdonság dominanciája alapján. Ennek értelmében az alábbi 10 származtatott ökotípust hoztuk létre:

1. jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek,
2. gyenge illetve közepes termőképességű agrárterületek,
3. környezetileg érzékeny agrárterületek,
4. erdőtelepítésre javasolt területek,
5. védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek,
6. erdőtelepítésre javasolt, környezetileg érzékeny területek,
7. jó illetve kiváló agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek,
8. gyenge illetve közepes agrártermelési adottságú, vagy védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek,
9. környezetileg érzékeny, jó agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek,
10. gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek.

Ezen kívül megjelennek még a jelenlegi erdőterületek és a vizsgálatból egyéb okból kizárt területek.

A későbbiekben ez a metodika szolgált az OTTrT felülvizsgálatában meghatározott övezetek lehatárolására. Mely szerint a

- „Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület” kategóriát az 1. és 7. ökotípus területeiből leválogatott szántóterületek (nagytablás szántóföldek, kistablás szántóföldek, melegházak, állandóan öntözött szántó területek, rizsföldek) adják.
- Az erdőgazdálkodási térség „Erdőtelepítésre szánt tervezett erdeit” a 4. és 6. ökotípusok jelölik ki, az
- „Erdőtelepítésre, fásításra alkalmas terület” övezetét pedig a 4., 5. és 6. ökotípusok adják.

Az ökotípusos földhasználatnál bemutatott statisztikai adatok a site összterületére vonatkozóan kis mértékben eltérhetnek egymástól, mivel a vizsgálat és a statisztikai adatok előállítására térinformatikai módszerekkel történt 1 ha-os pixelmérettel.

Szántóföldi művelési alkalmasság

A szántóföldi művelési alkalmassági vizsgálat alapját a felhasznált talajtani (az Agrotopográfiai térkép fizikai féleség, vízgazdálkodási tulajdonságok, kémhatás és mészállapot tulajdonságok) és klimatikus környezeti változók alkalmasság szerinti súlyozása adja, mely széles szakértői kör bevonásával és az ún. Guilford-eljárással történt. Ezt követően a KIPA-eljárás alkalmazásával a vizsgált öt növény (búza, kukorica, napraforgó, lucerna, cukorrépa) termesztési alkalmassága alapján az azonos környezeti változókkal jellemezhető, homogén területek rangsorolása valósult meg.

A vizsgálatból az alábbi felszínborítási kategóriákat zártuk ki:

- Mesterséges felszín kategóriái,
- Ültetvények,
- Erdők,
- Vizenyős területek,
- Vizek.

A vizsgálat eredményeként az alábbi kategóriákat alakítottuk ki:

- Vizsgálatból kizárt terület,
- Legkevésbé alkalmas terület,
- Alkalmas terület,
- Leginkább alkalmas terület.

A terület szántóföldi művelési alkalmassága a tervezési területre az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a site adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Lajoskomáromi- löszvölgyek		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Vizsgálatból kizárt terület	159	21,66	989027	50,35	2889136	31,06
Legkevésbé alkalmas terület	0	0,00	342354	17,43	1215097	13,06
Alkalmas terület	0	0,00	556887	28,35	3962396	42,60
Leginkább alkalmas terület	575	78,34	75924	3,87	1235049	13,28
Összesen	734	100,00	1964192	100,00	9301678	100,00

A Lajoskomáromi- löszvölgyek a Mezőföld középtájon helyezkedik el, így nem meglepő, hogy a teljes terület kiválóan alkalmas szántóföldi művelésre és a szántóterületei részei a „Kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek” OTT-s övezetének.

Erdőtelepítési alkalmasság

Az erdőtelepítési alkalmasságot két fő szempont határozza meg:

a vizsgált terület potenciális erdőgazdálkodási teljesítőképessége - gazdasági alkalmassága és az erdő iránti környezeti igény - a leendő erdőnek a terület környezeti érzékenységére gyakorolt várható kedvező hatása, erdő környezeti teljesítőképessége. Értéke annál nagyobb, minél nagyobb lesz az új erdő várható környezetjavító (talajvédelmi és víztisztító, vízgazdálkodást szabályozó, stb.) szerepe, minél nagyobb mértékben jelentkeznek az erdő környezeti érzékenységet befolyásoló hatása iránti társadalmi és földtulajdonosi igény.

Az erdőalkalmasság mértéke a következő képlet segítségével határozható meg:

ERDŐALKALMASSÁG = A TERÜLET ERDŐGAZDÁLKODÁSRA VALÓ ALKALMASSÁGA (E_Galk) + ERDŐ IRÁNTI KÖRNYEZETI IGYÉNY (E_KVsuks)

Az erdőalkalmasságot tehát a gazdasági alkalmasság és az erdő iránti környezeti igény együttes értéke adja. Ez azt jelenti, hogy az erdőtelepítésre való alkalmasság gazdasági

érdekből vagy környezetérzékenységi okból egyaránt magas lehet, sőt a két érdek összeadódva megelőzheti az esetleg prioritást élvező szántó földi földhasználati igényt.

A védett területek esetében az erdőtelepítés csak akkor javasolható, ha nem sért természetvédelmi érdeket. A telepítés során honos fafajok alkalmazásával természetesen erdőket kell létrehozni.

A vizsgálatból kizárásra került területek az alábbiak:

- Mesterséges felszín kategóriái,
- Ültetvények,
- Tanyák,
- Természetes gyepek,
- Erdők,
- Vizenyős területek,
- Vizek,
- Jogi oltalom alatt álló területek (Nemzeti Park, Tájvédelmi Körzet, Természetvédelmi Terület),
- Ex-lege területek,
- Ramsari Területek.

A terület erdőgazdálkodásra való alkalmasságát az alábbi tényezők befolyásolják:

$$EGalk = GENalk + T.VÍZG + T.KÉM + KLIMAalk$$

A képletben szereplő tényezők az alábbiak:

GENalk	A talaj genetikai típusai (Agrotopográfiai adatbázis),
T.VÍZG	A talaj vízgazdálkodási tulajdonságai (Agrotopográfiai adatbázis),
T.KÉM	A talaj kémiája és mésztartalom (Agrotopográfiai adatbázis),
KLIMAalk	Erdészeti klímazónák az alkalmasság szerint pontozva.

Az erdőtelepítési alkalmasságot nemcsak az erdőgazdálkodásra való alkalmasság határozza meg, hanem az erdő iránti környezeti igény, természetvédelmi szükségesség. Az erdő iránti környezeti igényt az alábbi tényezők befolyásolják:

$$E\_KVsüks = T.FIZ + LEJT + VÍZV + KLIMAKv$$

A képletben szereplő tényezők az alábbiak:

T.FIZ	A talaj fizikai félesége (Agrotopográfiai adatbázis),
LEJT	Lejtőkategória,
VÍZV	Felszín alatti vízvédelmi területek,
KLIMAKv	Erdészeti klímazónák a környezeti igény szerint pontozva.

A vizsgálat eredményeként az alábbi erdőtelepítési alkalmassági kategóriákat alakítottuk ki:

- Vizsgálatból kizárt terület,
- Feltételesen alkalmas terület,
- Alkalmas terület,
- Kiválóan alkalmas terület.

A terület erdőtelepítési alkalmassága a tervezési területre az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Lajoskomáromi- lőszölgvények		Natura területek 2000		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Vizsgálatból kizárt terület	462	64,08	1525394	77,73	4103130	44,16
Feltételesen alkalmas terület	0	0,00	91380	4,66	576091	6,20
Alkalmas terület	198	27,46	298767	15,22	3855787	41,50
Kiválóan alkalmas terület	61	8,46	46870	2,39	755607	8,13
Összesen	721	100,00	1962411	100,00	9290615	100,00

A vizsgálatból kizárásra kerültek az erdőterületek és a természetes gyepek, ami igen jelentős része a területnek. A maradék területnek, amely a tervezési terület kb. 35 %-a nagy részén alkalmas erdőtelepítésre, elsősorban véderdő telepítésre, 8,5 % pedig a termőhelyi adottságok alapján kiválóan alkalmas erdőtelepítésre, itt a gazdasági erdő telepítése javasolt.

Környezeti érzékenység

A környezeti érzékenységet három tényező összegzéséből állítottuk elő, ezek:

- Élővilág-érzékenység,
- Talajérzékenység,
- Vízbázisok érzékenysége.

A tényezők kapcsán azt vizsgáltuk, hogy adott tulajdonság jelen van-e az egyes területi egységeken, avagy nincs.

A környezeti érzékenység szintézis térkép azt mutatja, hogy a három tényezőtől hány fed át adott helyen. A vizsgálatból kizártuk a mesterséges felszíneket.

Az élővilág érzékenységet a jogi oltalom alatt álló területek, az ökológiai hálózat területei, a Natura2000 területek és az ex-lege területek alkotják.

A talaj érzékenységét az erózió mértékével fejeztük ki. Az eróziós térkép készítésekor azt a módszert alkalmaztuk, amely tulajdonképpen nem az erózió állapotának felmérésére, hanem a talajvesztés lehetséges mértékének becslésére épül. Ezek alapján 2 t/ha/év mennyiség felett érzékennynek tekintettük a területet.

A környezeti érzékenység harmadik összetevőjeként a területtel kapcsolatos vízvédelmi szempontokat vizsgáltuk, ami során a nitrátérzékeny és a felszín alatti vízvédelmi területeket vettük számba.

A fentiek értelmében az alábbi kategóriákat alakítottuk ki:

- Nem érzékeny terület,
- Legkevésbé érzékeny terület,
- Érzékeny terület,
- Legérzékenyebb terület.

A terület környezeti érzékenysége a tervezési területen az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Lajoskomáromi- lőszölgvények		Natura területek 2000		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Nem érzékeny terület	40	5,54	23770	1,21	3255279	35,02
Legkevésbé érzékeny terület	616	85,32	905517	46,12	4177749	44,95

	Lajoskomáromi- löszvölgyek		Natura területek		2000 Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Érzékeny terület	66	9,14	1025916	52,25	1844314	19,84
Legérzékenyebb terület	0	0,00	8285	0,42	17014	0,18
Összesen	722	100,00	1963488	100,00	9294356	100,00

A Lajoskomáromi-löszvölgyek site majdnem egésze egy szempontból, még hozzá élővilág-védelmi szempontból érzékeny, hiszen a teljes terület része a Nemzeti Ökológiai Hálózatnak. A terület közel 10 %-a pedig két szempontból érzékeny, így a terület átlagos érzékenysége alatta marad az összes Natura 2000 tervezési terület átlagos érzékenységének.

Ökotípusos földhasználati meghatározottság

Miután értékeltük az egyes tényezőket (pontértéket adtunk 0-3 között – 0: vizsgálatból kizárt, 1: leggyengébb ->3: legmeghatározóbb) megvizsgáltuk, hogy az egyes területi egységeken hogyan alakul a három tulajdonság kombinációja és azok dominanciája. Az egyes ökotípusokat az alábbi algoritmussal alakítottuk ki:

1. „jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek”
Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a szántóföldi alkalmasság 3-as volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 2.
2. „gyenge illetve közepes termőképességű agrárterületek ”:
a szántóföldi alkalmassági dominancia erősebb az erdőtelepítési dominanciánál, a terület gyenge vagy közepes termőképességű. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a szántóföldi alkalmasság 2-es volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 1.
3. „környezetileg érzékeny agrárterületek”:
jó, illetve kiváló termőképességű területek magas környezetérzékenységi meghatározottsággal, amit a földhasználat során mindenképpen figyelembe kell venni
Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a szántóföldi alkalmasság 3-as volt, az erdészeti alkalmasság kisebb vagy egyenlő, mint 2, de a környezeti érzékenység szintén 3-as értéket vitt az öko típus jellemzésébe.
4. „erdőtelepítésre javasolt területek”:
Ezt a minősítést kapta egy terület, ha az erdészeti alkalmasság 3-as volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 2.
5. „védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek”:
Az erdőtelepítési dominancia erősebb a szántóföldi alkalmassági dominanciánál, a terület erdőtelepítésre figyelembe vehető. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha az erdészeti alkalmasság 2-es volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 1.
6. „erdőtelepítésre javasolt, környezetileg érzékeny területek”:
Erdőtelepítésre indokolt területek magas környezetérzékenységi meghatározottsággal, amit a földhasználat során mindenképpen figyelembe kell venni. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha az erdészeti alkalmasság 3-as volt, a szántóföldi alkalmasság kisebb vagy egyenlő, mint 2, de a környezeti érzékenység szintén 3-as értéket vitt az öko típus jellemzésébe.
7. „jó illetve kiváló agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek”:

A területnek az erdőtelepítési és a szántóföldi növénytermesztési alkalmassági dominanciája egyaránt jellemző, mindkét meghatározottsághoz kiváló adottságok tartoznak. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha mind a szántóföldi alkalmasság, mind az erdészeti alkalmasság 3-as volt és a környezeti érzékenység kisebb vagy egyenlő, mint 2.

8. „gyenge illetve közepes agrártermelési adottságú, vagy védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek”:

Mind az erdőtelepítési alkalmasság, mind a szántóföldi alkalmasság közepes. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha mind a szántóföldi alkalmasság, mind az erdészeti alkalmasság 2-es volt és a környezeti érzékenység kisebb vagy egyenlő, mint 1.

9. „környezetileg érzékeny, jó agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek”:

Mind erdőtelepítésre indokolt terület, mind a szántóföldi növénytermesztésre alkalmas terület, magas környezetérzékenységi meghatározottsággal, amit a földhasználat során mindenképpen figyelembe kell venni. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha mindhárom érték 3-as volt.

10. „gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek”:

A környezeti érzékenység dominál, vagy közepes és gyenge termelési adottságok esetén ugyanakkora súllyal határozza meg a területet. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a környezeti érzékenység 3-as vagy 2-es és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 2. Avagy a környezeti érzékenység 1-es vagy 0-ás és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 1.

A terület ökotípusos földhasználati meghatározottsága a site-ra az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a site adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Lajoskomáromi- lőszölgvények		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Vizsgálatból kizárt terület	7	0,97	12779	0,65	606270	6,53
Jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek	412	57,06	66053	3,37	1137101	12,24
Gyenge illetve közepes termőképességű agrárterületek	0	0,00	151762	7,74	685599	7,38
Környezetileg érzékeny agrárterületek	0	0,00	220	0,01	750	0,01
Erdőtelepítésre javasolt területek	0	0,00	38492	1,96	640499	6,89
Védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek	1	0,14	33728	1,72	494606	5,32
Erdőtelepítésre javasolt, környezetileg érzékeny területek	0	0,00	350	0,02	1013	0,01
Jó illetve kiváló agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek	65	9,00	5521	0,28	71255	0,77
Gyenge illetve közepes agrártermelési adottságú, vagy védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek	0	0,00	124085	6,32	2077736	22,37
Környezetileg érzékeny, jó	0	0,00	0	0,00	3	0,00

	Lajoskomáromi- lőszölgvények		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek						
Gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek	80	11,08	795332	40,54	1722495	18,54
Jelenlegi erdőterületek	157	21,75	733642	37,39	1852347	19,94
Összesen	722	100,00	1961964	100,00	9289674	100,00

Mivel a terület legnagyobb része szántóföldi művelésre kiválóan alkalmas és kevésbé alkalmas erdőtelepítésre valamint környezetileg csak egy szempontból érzékeny, így a terület nagy része a „Jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek” ökotípusba esik. Itt ajánlott a szántóföldi művelés folytatása, de figyelemmel kell lenni a védett értékekre. Ebből a szempontból a terület különleges kezelést igényel, mivel konfliktust jelenthet az intenzív művelés megtartása a környezeti szempontok szem előtt tartásával. Vannak azonban olyan területek, amelyek mind szántóföldi művelésre, mind erdőtelepítésre kiválóan alkalmasak, ezek a területek a „Jó illetve kiváló agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek” besorolású ökotípusba esnek. Itt a helyi társadalmi, gazdasági körülményeket figyelembe véve kell eldönteni, hogy a területeken szántóföldi művelés vagy gazdasági erdőtelepítés folytatása ajánlott. A terület 11 % viszont olyan terület, ahol a környezeti érzékenység jelentősebb mind a szántóföldi művelési, mind az erdőtelepítési alkalmasságnál. Ezek azok a területek, ahol a természetvédelem különös teret kaphat, nemcsak a természeti állapot fenntartására, hanem az élőhelyek fejlesztésére is nagy hangsúlyt lehet és kell fektetni.

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. Mezőgazdaság

A lőszölgvények a Sióhoz nyúlnak le, értéküket a fajgazdag gyep adja.

A területet a nagy birtokkoncentráció jellemzi. A nagygazdák 1000 ha-os birtokokkal rendelkeznek, amelyek gépesítve vannak, kiszorítva ezzel a helyieket a gazdálkodásból, munkanélküliséget okozva. Mezőkomáromban egy gazdát érint Natura terület. A Natura területen kívül sok gyepet feltörnek, jelenleg épül egy biofermentációs üzem, amely 30-40 embernek jelentene munkalehetőséget. Lajoskomáromban Külső Sárpuszta szélén kezdődik a Natura lehatárolás, ahol az Enyingi Agrár Zrt-nek van érdekeltsége, de csak, mint bérlőnek. Kb. 30-40 ember lakik ott. A kívánatos kezelés a területek legeltetése, ezt ők is megvalósítják. A lőtartás (60-70 kanca) viszont gondot jelent abban a tekintetben, hogy a lovak nem legelik le a nem kívánatos cserjéket, fás szárúakat, s mivel erdőt irtani nincs engedélyük a bérelt területeken (az erdőrészeket a privatizációt követően magántulajdonba kerültek), a terület beerdősülését nem tudják megakadályozni. A Zrt. 800-900 ha szántót, 150 ha gyepet és erdőt kezel.

Igaron 1 gazdát érint a Natura 2000. A juhászat itt tradícióként működik, pár száz as állomány. Egyetlen nagyobb gazda van, akinek 2000 fős állománya van.

Ozórán Kb. 30 gazdát érint ez a Natura terület, de csak 1 igényelt támogatást.

Jelenleg igényelhető támogatások

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedéstámogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére a Tanács 1999. május 17-i 1257/1999/EK rendeletének 13-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők (jövedelmezőségi tényezők, alacsony népsűrűség és mezőgazdasági foglalkoztatottság aránya, alacsony hozamú, nehezen művelhető földterületek, valamint kedvezőtlen vízgazdálkodási és talajszerkezeti tényezők, szélsőséges talajsavanyúság és szikesség) hatásainak részbeni kompenzációja.

A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

A támogatás mértéke:

a) a 19. cikkely alapján lehatárolt területeken 85,9 euró/ha/év, azaz megközelítőleg 23500Ft/ha/év,

b) a 20. cikkely alapján lehatárolt területeken 10,94 euró/ha/év, azaz megközelítőleg 3000 Ft/ha/év.

A 19. cikkely szerint lehatárolt területek összterülete 395 402 ha, amely az összes megművelt terület 6,3%-a, valamint az ország területének 4,25%-a. A 20. cikkely feltételeinek összesen 488 156 ha földterület felel meg, amely az összes megművelt terület 7,77%-a, valamint az ország területének 5,24%-a. A kedvezőtlen adottságú területek összterülete 883 558 ha, azaz Magyarország összterületének 9,5%-a, illetőleg a teljes megművelt terület 14%-a.

A Lajoskőmárami-löszvölgyek Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési Terület gazdasági, társadalmi és természeti adottságai alapján nem indokolt, hogy KAT besorolást kapjon, így a területen ez a kompenzációs támogatás nem igényelhető a gazdálkodók számára.

Agrár-környezetgazdálkodás

Az agrár-környezetgazdálkodás célja a természeti erőforrások okszerű, fenntartható biztosítása és az élelmiszerbiztonság elősegítése.

Az agrár-környezetgazdálkodási támogatás együtt igényelhető a Natura 2000 területek támogatásával, azonban a túlkompenzációt el kell kerülni.

A Natura 2000 támogatások bevezetésének sikerességére következtethetünk, ha megvizsgáljuk, hogy az adott területen milyen a gazdálkodók elkötelezettsége a környezettudatos gazdálkodás iránt.

A Lajoskőmárami-löszvölgyek Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési Területen (129 ha) kizárólag az „Füves élőhelyek kezelése” (2009. szeptemberéig való elnevezés) célprogramban vesz részt egy gazdálkodó 5 parcellával, összesen 37,52 hektáron.

1.3.3.2. Erdőgazdálkodás

Az erdőállomány jellemzése

A Lajoskőmárami-löszvölgyek Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési Terület erdőállománya 72 alrészletben 180,4 hektáron helyezkedik el. Az alábbi táblázatok bemutatják a jelenlegi faállománytípusok területi kiterjedését, illetve a faállományban megvalósítandó fafajösszetételt, a célállomány területi kiterjedését.

Típus	Terület (ha)
01 Akác	124,8

04 Kocsányos tölgyes	1,2
05 Egyéb kemény lombos	9,4
18 Egyéb lomb elegyes-akác	23
20 Fenyő elegyes-erdeifenyves	9,2
36 Fenyő elegyes-akác	10,1
Nincs adat	2,7
Összesen	180,4

Típus	Terület (ha)
01 Akác	53,5
04 Kocsányos tölgyes	22,1
05 Egyéb kemény lombos	47,1
16 Cseres	49,7
18 Egyéb lomb elegyes-akác	3,9
21 Kőrises-kocsányos tölgyes	1,4
Nincs adat	2,7
Összesen	180,4

A Lajoskomáromi-löszölgyek Natura 2000 terület erdeiből 139,7 ha magántulajdon és 40,7 ha állami tulajdon. Az erdőterületek nem védettek.

A kezelési üzemmódról elmondható, hogy az összes erdővágásos erdő (177,7 ha) és 2,7 ha-ra nincs adat. Rendeltetés szerint a terület erdőrészelei részben védelmi rendeltetésűek: talajvédelmi erdő (135,3 ha) és mezővédő erdő (2 ha). Az erdőrészek majdnem egynegyede, 40,4 ha pedig faanyagtermelést szolgáló erdő.

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

Vadgazdálkodás

A terület a III/4. Dunamenti-Mezőföldi körzetben helyezkedik el. A körzet apróvadás és nagyvadás átmeneti jellegű vadászterületekből áll. Állandó, általánosan elterjedt nagyvadfaj az őz, emellett változó egyedsűrűségben megjelenik a gímszarvas és a vaddisznó, illetve foltszerűen a döm és a muflon. A mezei nyúl alacsony egyedsűrűséggel mindenhol megtalálható a körzetben, a fácán területi eloszlása azonban az eltérő természeti adottságokból adódóan nagyobb különbségeket mutat. Az apróvadfajok állományosságára a folyamatos csökkenés jellemző. A területen sok vizes élőhely található, ahol a vízivadgazdálkodás szerepe jelentős. A vadgazdálkodási tervezési szempontok alapján a nagyvadfajok létszámcsökkenése illetve az apróvadfajok érdekében történő élőhelyjavítás és ragadozógyérítés javasolt. A vízivad szempontjából fontos a vízparti növényzet megóvása, nyugodt táplálkozó- és pihenőterületek biztosítása.

A területet érintő vadgazdálkodási egységek kódszáma, neve és telephelye:

07-401810-1-4-1	Lajoskomáromi Hubertusz Vadász Egyesület (Lajoskomárom)
07-402710-1-3-0	Mezőszilas-Igar-Simontornya Földtulajdonosi Közösség (Mezőszilas)
17-454010-1-4-1	Ozorai Pipó Vadásztársaság (Ozora)

A terület vadállományának értékelése az érintett vadászatra jogosultak 10 éves adatai alapján:

Vadfaj	A körzetjellemző állomány-sűrűsége (pld/100 ha)	A terület jellemzői				A vadfajok vadgazdálkodási jelentősége
		Állománysűrűség (2000-2009)		Hasznosítási sűrűség (1999-2008)		
		pld/100 ha	trend	pld/100 ha	trend	
Gímszarvas	0,34	0,19	csökkenő	0,19	stagnáló	kicsi
Dámszarvas	0,13	0,00	-	0,00	-	nincs
Őz	3,81	4,15	növekvő	0,60	stagnáló	nagy
Muflon	0,08	0,00	-	0,00	-	nincs
Vaddisznó	0,72	0,28	stagnáló	0,28	stagnáló	kicsi
Mezei nyúl	3,80	2,30	növekvő	0,16	növekvő	kicsi
Fácán	9,35	5,42	csökkenő	1,29	stagnáló	közepes
Fogoly	0,33	0,02	-	0,00	-	nincs

(Adatforrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár, SZIE-VMI, Gödöllő, 2009)

A területen előforduló nagyvadfajok állománya a gímszarvas esetében csökken, az őz esetében növekszik, a vaddisznó esetében pedig évek közötti kisebb ingadozással állandó, hasznosított mennyiségükben azonban jelentős változás nem következett be a vizsgált években. A mezei nyúl sűrűsége növekvő tendenciát mutat és ezzel párhuzamosan a terítékre kerülő egyedek száma is gyarapszik. A fácán becsült létszáma csökkenő, hasznosított mennyisége állandó.

A vízivadfajok vadgazdálkodási jelentősége kicsi; vetési lúd, nagyililk, tőkés réce és szárcsa került terítékre az utóbbi években. A területen vadgazdálkodási szempontból jelentőséggel bíró egyéb vadászható fajok: balkáni gerle, örvös galamb, szarka, dolmányos varjú, szajkó, róka, borz, nyest, házi görény, aranyakál, kóbor kutya, kóbor macska.

A területet érintő természetvédelmi előírások alapján a vadászati és vadgazdálkodási berendezések elhelyezése, a vadföld művelés és élőhelyfejlesztés korlátozott.

Alacsony állománysűrűsége és kis jelentősége miatt a gímszarvas esetében hagyományos értelemben vett gazdálkodásról nem beszélhetünk, azonban állománya hosszabb távon stabilizálódhat. Az őz állomány esetében szintentartó gazdálkodást kell folytatni szakszerű és következetes állománykezeléssel, távlati cél a mérsékelt állománynövelés. A vaddisznó állománya stabil, létszámának növekedését megelőzendő intenzív vadászata javasolt. A mezei nyúl állományának további növelése érdekében célzott élőhelyfejlesztés és erőteljes, tudatos ragadozó kontroll javasolt, amely a jelenleg csökkenő fácán állományra is kedvező hatást gyakorolhat.

Érvényben lévő vadgazdálkodási tervek:

III/4. Dunamenti-Mezőföldi körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014-ig. (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)

Lajoskomáromi Hubertusz Vadász Egyesület (07-401810-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. július 31. Jóváhagyta: Fejér Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Mezőszilas-Igar-Simontornya Földtulajdonosi Közösség (07-402710-1-3-0) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. augusztus. Jóváhagyta: Fejér Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Ozorai Pipó Vadásztársaság (17-454010-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. március. Jóváhagyta: Tolna Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

A vadászatra jogosultak adott vadászati évre szóló éves vadgazdálkodási tervei.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A tervekészítés időszakában az országos vízgyűjtőgazdálkodási tervek készítésére irányuló projekt végső eredményei még nem voltak ismertek.

1.3.3.5. Turizmus

Lajoskomáromban korábban egy golfpálya létesítését tervezték. A Natura 2000 területen kívül a település termálfürdő fejlesztést képzel el.

1.3.3.6. Ipar

Jelenleg épül egy biofermentációs üzem Mezőkomáromban, de nem érint Natura 2000 területet.

1.3.3.7. Infrastruktúra

Nem érinti infrastruktúrális elem.

1.3.3.8. Települési viszonyok, területfelhasználási konfliktusok

Területfelhasználási konfliktusok: A fejlesztési elképzeléseket sehol sem zavarja Natura lehatárolás. A tervek figyelembe veszik a Natura kijelölést.

2. Felhasznált irodalom

- Borhidi, A. 1961: Klimadiagramme und Klimazonale Karte Ungarns. *Annal. Univ. Sci. L. Eötvös, Budapest, Ser. Biol.* 4: 21-50.
- Borhidi A. 1981: Az éghajlat. In: *Növényföldrajz, társulástan és ökológia* (szerk.: Hortobágyi T. – Simon T.). Tankönyvkiadó, Budapest. pp. 352-372.
- Borhidi A. 1997: Gondolatok és kételyek: az Ösmátra-elmélet. – In: *Studia Phytologica Jubilaria. Dissertationes in honorem Jubilantis Adolf Oliver Horvat Doctor Academiae in annoversario nonagesimo nativitatis 1907-1997* (szerk.: Borhidi A. – Szabó Gy.). Pécs. pp. 161-188.
- Borsy Z. (szerk.) 1993: *Általános természetföldrajz*. – Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Hajósy F. 1959: A Mezőföld éghajlata. – In: *A Mezőföld természeti földrajza* (szerk.: Ádám L. – Marosi S. – Szilárd J.). Akadémiai Kiadó, Budapest. pp. 291-315.
- Horváth A. 1991: A tátorján (*Crambe tataria* Sebeók) magyarországi védelmének cönológiai és ökológiai alapjai. – *Természetvédelmi Közlemények* 1: 23-38.
- Horváth A. 1996: Lössgyep maradványok botanikai állapotfelmérése Fejér megyében. – *Kutatási jelentés a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság részére*. Kézirat. 98 pp.
- Horváth A. 1997: Az Adonyi Természetvédelmi Terület botanikai állapotának felmérése. – *Kutatási jelentés a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság részére*. Kézirat. 45 pp.
- Horváth A. 1998: A mezőföldi fátlan lőszevegetáció florisztikai és cönológiai jellemzése. – *Kitaibelia* 3: 91-94.
- Horváth A. 2002: A mezőföldi lőszevegetáció términtázati szerveződése (*Synbiologica Hungarica* 5.). – *Scientia Kiadó, Budapest*. 174 pp.
- Horváth A. 2003: A Mezőföld természetközeli lőszterületeinek kutatása. – *Kutatási jelentés a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság részére*. Kézirat. 119. pp.
- Horváth A. 2008: Enyingi-hát. – In: *Magyarország földrajzi kistájainak növényzete* (szerk.: Király G. – Molnár Zs. – Bölöni J. – Csiky J. – Vojtkó A.). MTA ÖBKI, Vácrátót. pp. 32.
- Korpás E. 1959: A mezőföldi talajtakaró földrajza. – In: *A Mezőföld természeti földrajza* (szerk.: Ádám L. – Marosi S. – Szilárd J.). Akadémiai Kiadó, Budapest. pp. 395-431.
- Marosi S. 1959: A komplex eredetű völgyek. – In: *A Mezőföld természeti földrajza* (szerk.: Ádám L. – Marosi S. – Szilárd J.). Akadémiai Kiadó, Budapest. pp. 207-217.
- Marosi S. – Szilárd J. 1959: A Mezőföld vízrajza. – In: *A Mezőföld természeti földrajza* (szerk.: Ádám L. – Marosi S. – Szilárd J.). Akadémiai Kiadó, Budapest. pp. 317-361.
- Molnár Zs. – Papp L. – Molnár A. – Horváth A. – Kevey B. – Schmotzer A. – Vidra T. – Király G. – Bölöni J. – Virágh K. 2000: Az alföldi erdőssztyeppék mai helyzete Magyarországon: a fennmaradt állományok adatbázisa. – In: *Alföldi erdőssztyepp-maradványok Magyarországon*. (WWF füzetek 15.) (szerk.: Molnár Zs. – Kun A.). WWF Magyarország, Budapest. pp. 42-48.
- Pécsi M. (szerk.) 1989: *Magyarország Nemzeti Atlasza*. – Kartográfiai Vállalat, Budapest.
- Pécsi M. 1993: *Negyedkor és lőszkutatás*. – Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Péczeli Gy. 1967: Mezőföld: Éghajlat. – In: *A dunai Alföld* (szerk.: Marosi S. – Szilárd J.). Akadémiai Kiadó, Budapest. pp. 263-266.
- Zólyomi, B. 1957: *Der Tatarenhorn-Eichen-Lösswald der zonalen Waldsteppe (Acereto tatarici-Quercetum)*. – *Acta Botanica Academiae Scientiarum Hungaricae* 3: 401-424.

- Zólyomi B. 1958: Budapest és környékének természetes növénytakarója. – In: Budapest természeti képe (szerk.: Pécsi M.). Akadémiai Kiadó, Budapest. pp. 508-642.
- Zólyomi B. 1989: Természetes növénytakaró. – In: Magyarország Nemzeti Atlasza (szerk.: Pécsi, M.). Kartográfiai Vállalat, Budapest. pp. 89.
- Zólyomi B. – Kéri M. – Horváth F. 1997: Spatial and temporal changes in the frequency of climatic year types in the Carpathian Basin. – *Coenoses* 12: 33-41.
<http://geo.kvvm.hu/tir/>

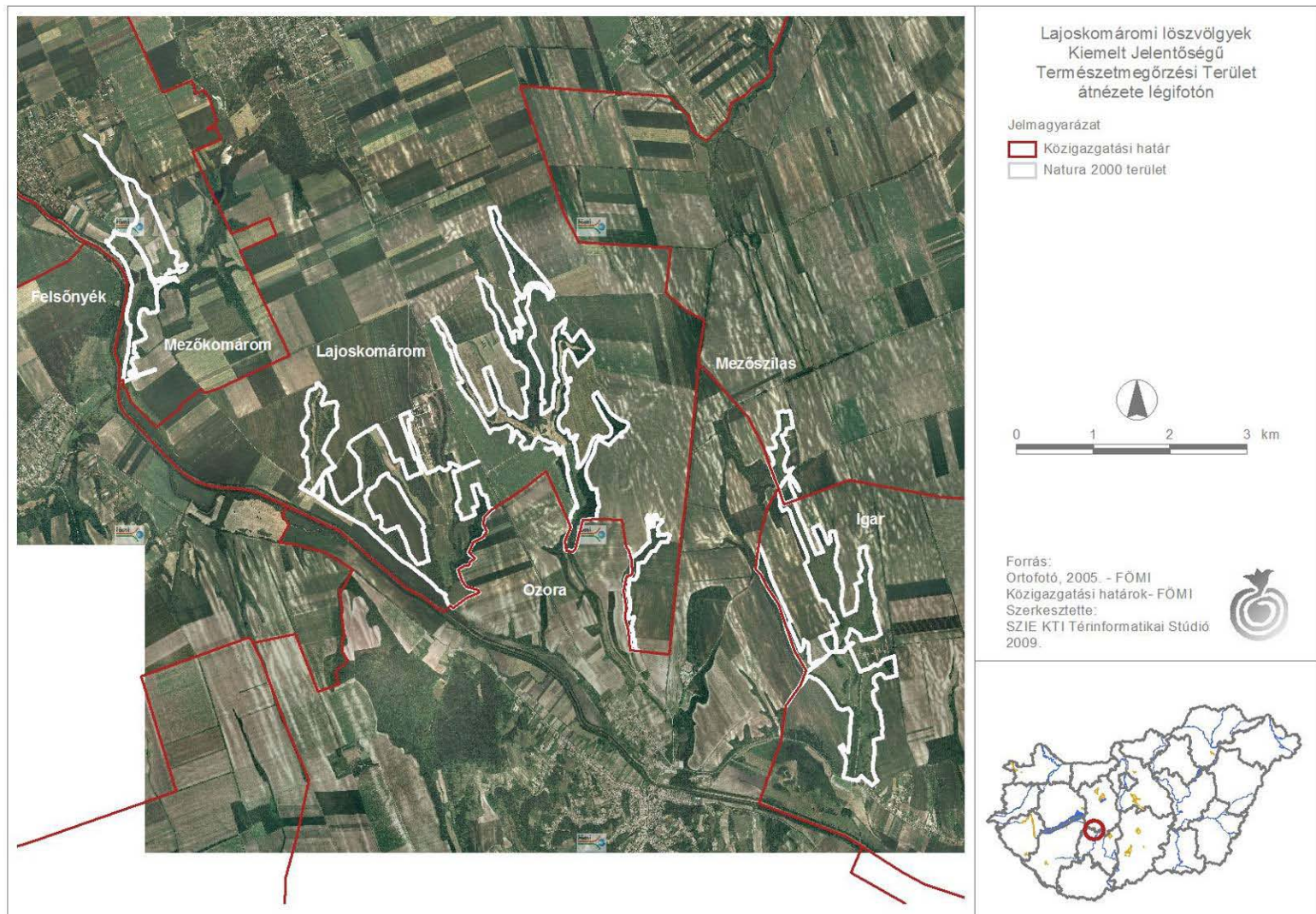
A kijelölt Natura 2000 területek adatlapjai (Cntryhu2008.mdb)

A kijelölt Natura 2000 területek térinformatikai fedvénye (Natura 2000 shape)

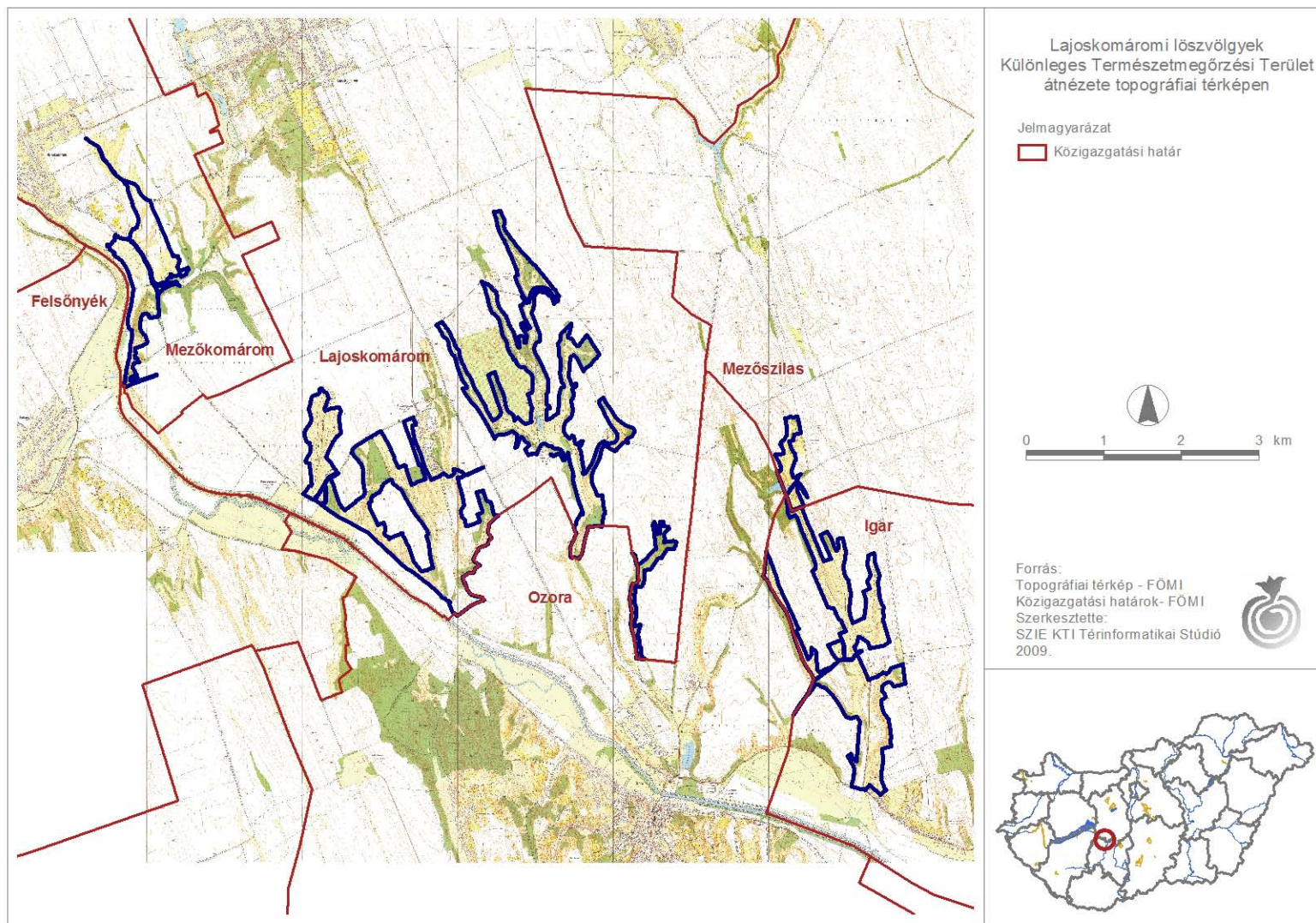
Országos védett területek határa

III. MELLÉKLETEK

Térképek

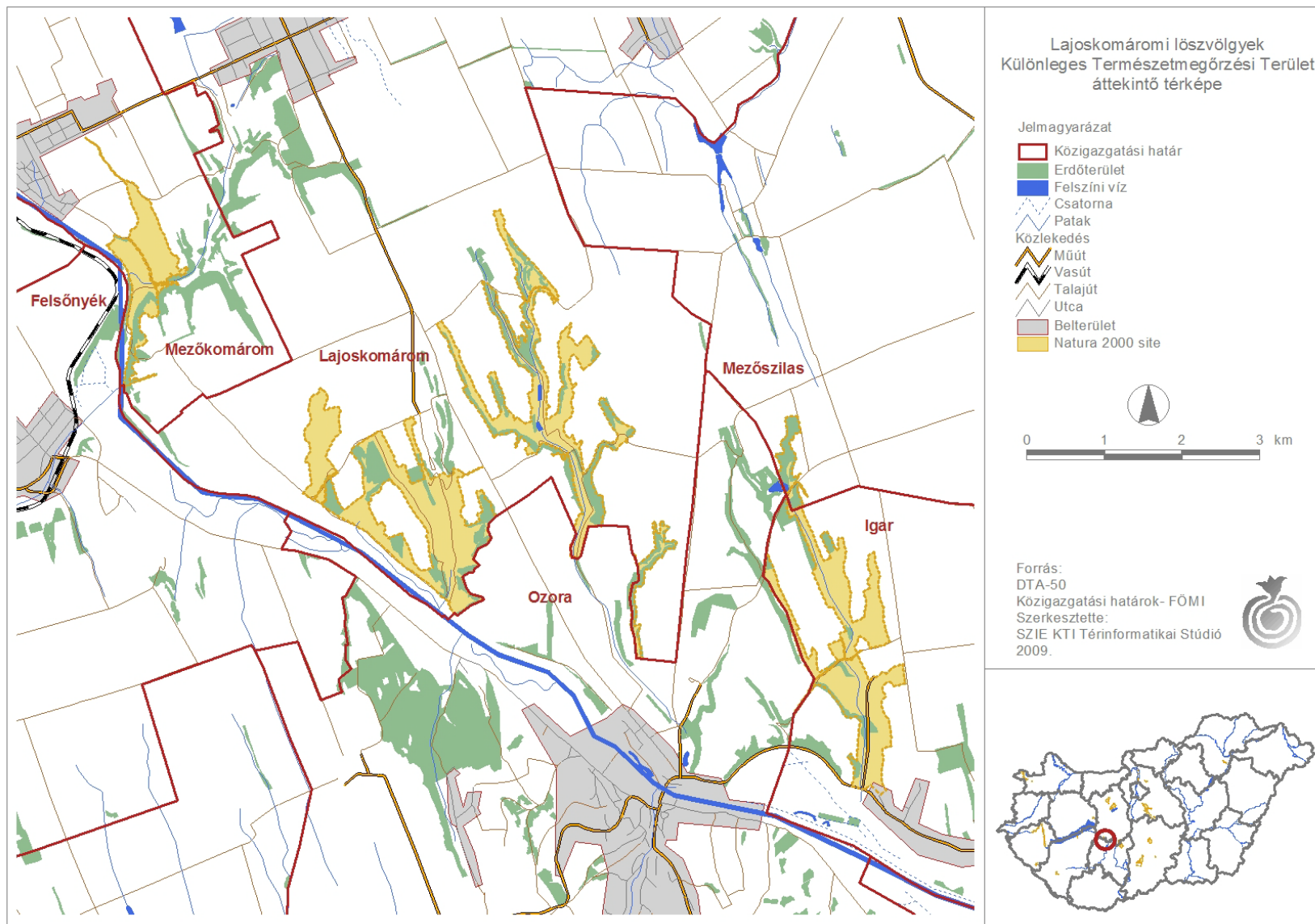

1. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti légifotója

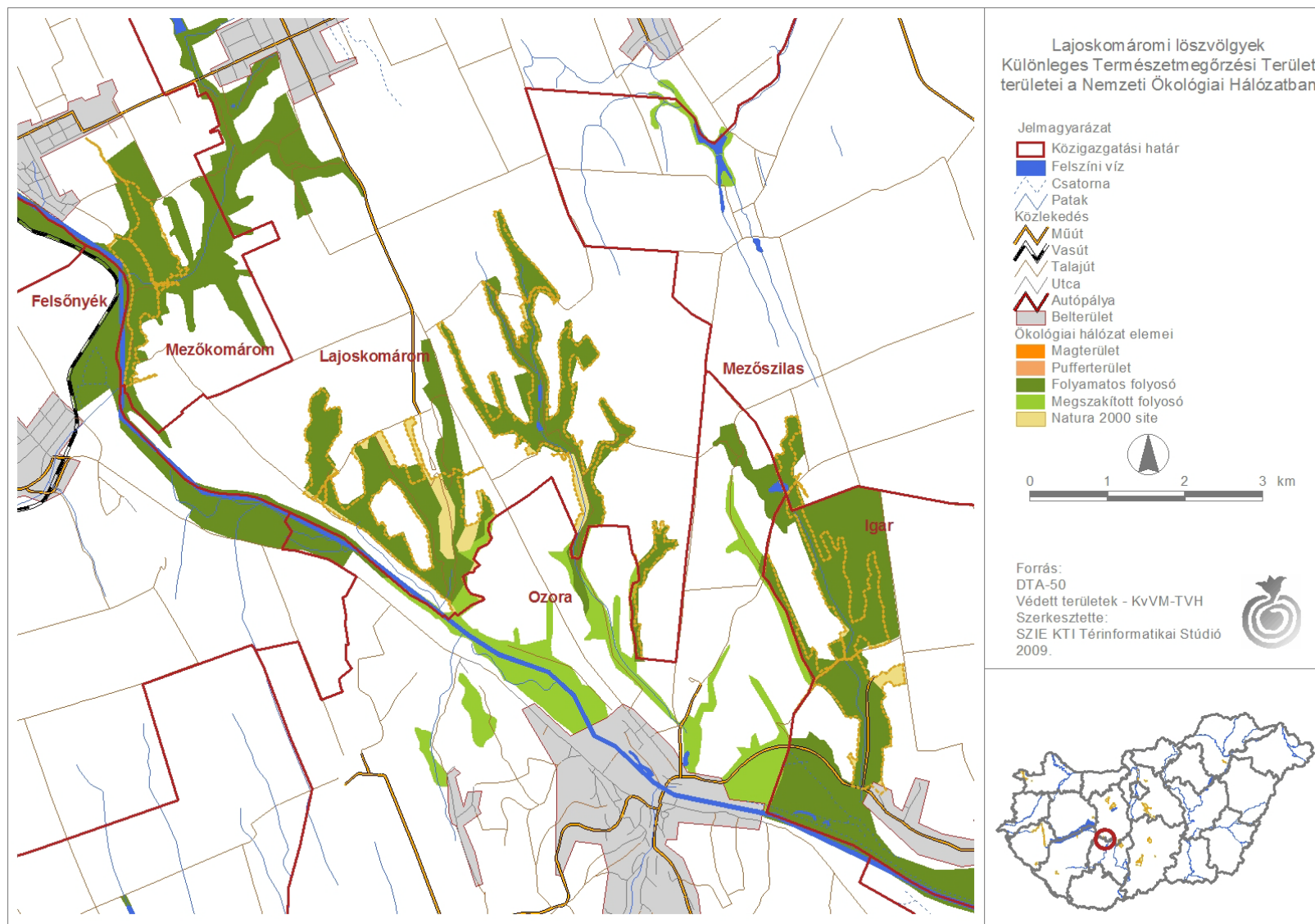

2. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti topográfiai térképe

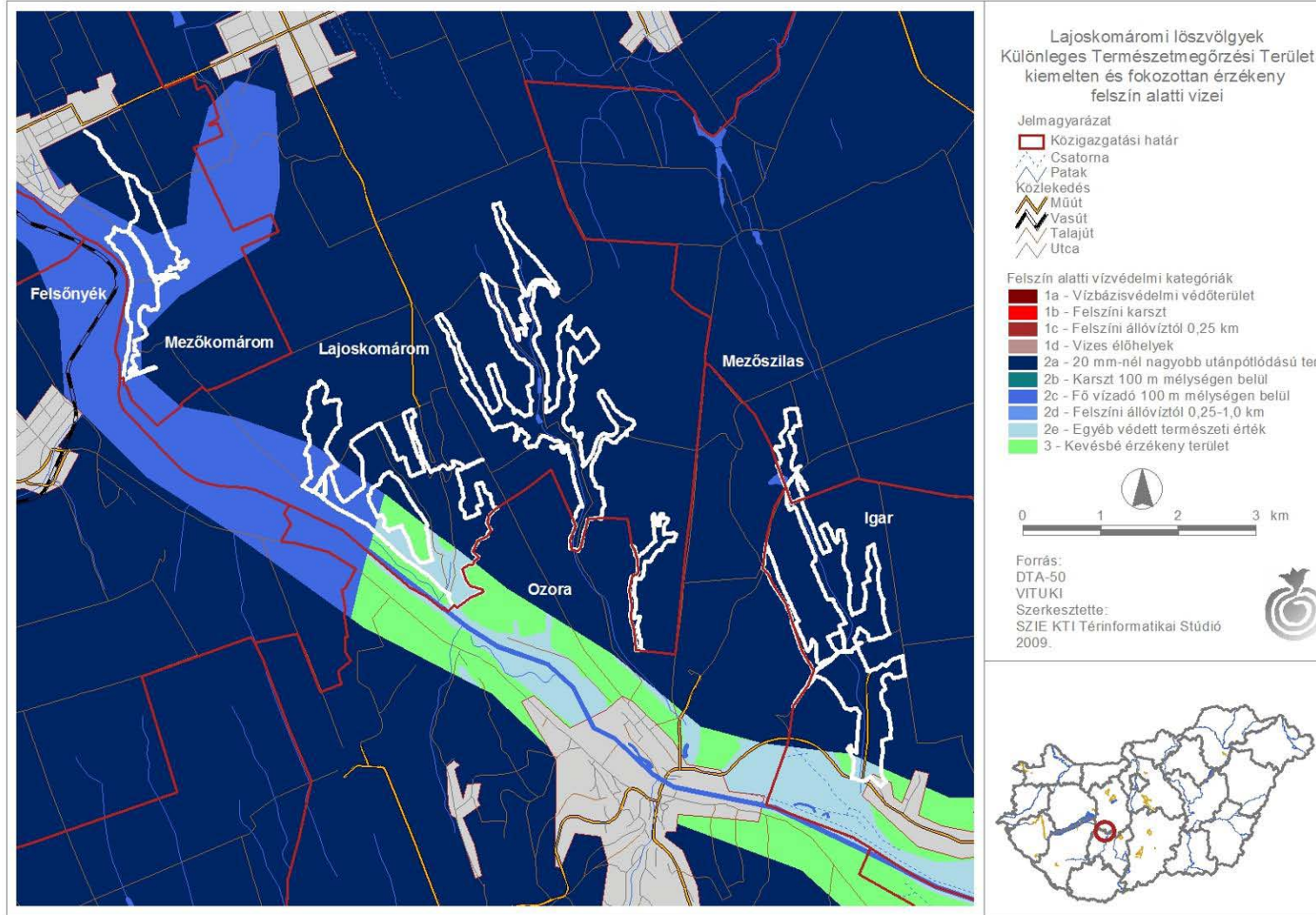

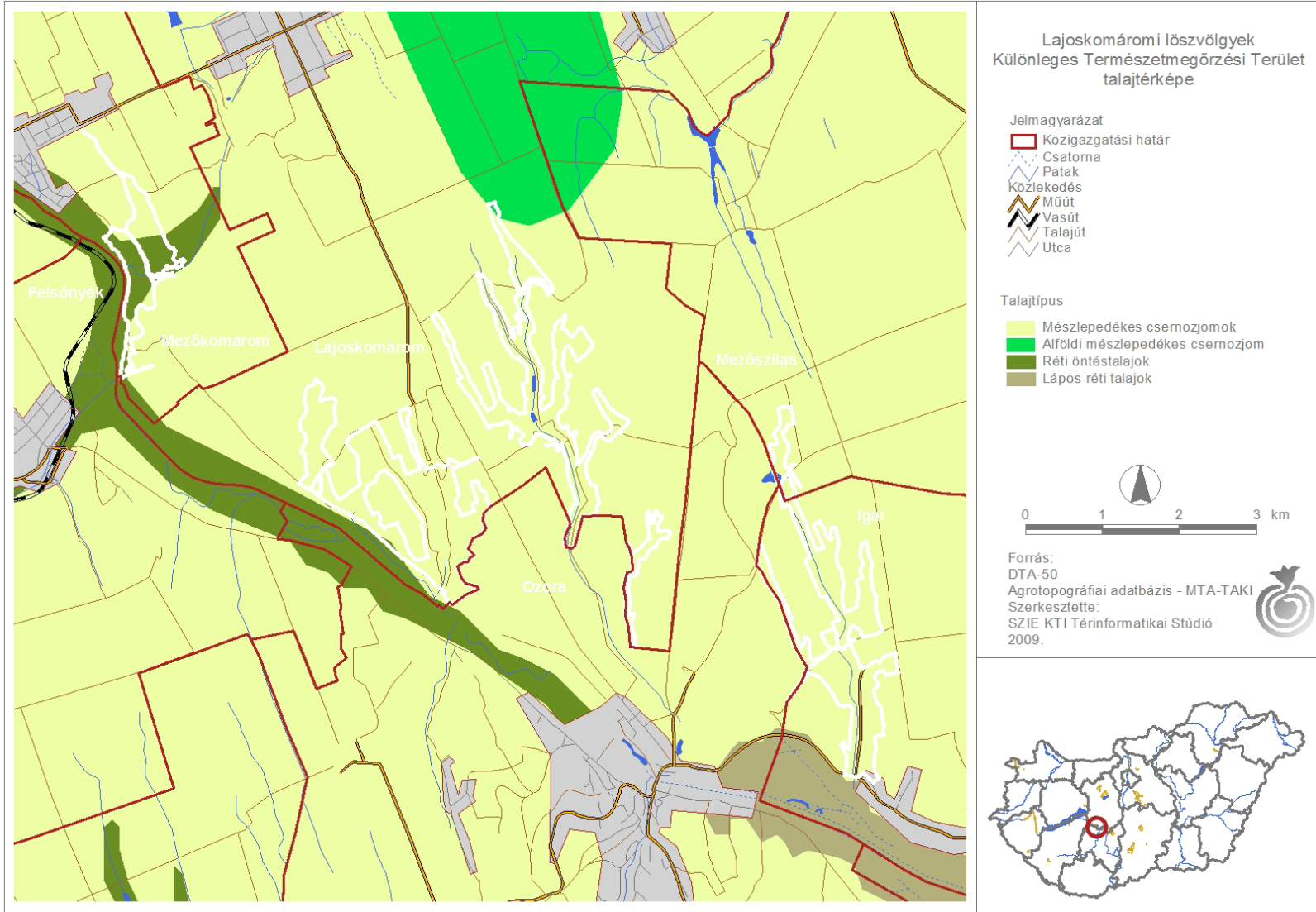
3. sz. melléklet: A tervezési terület DTA-50 átnézetű térképe

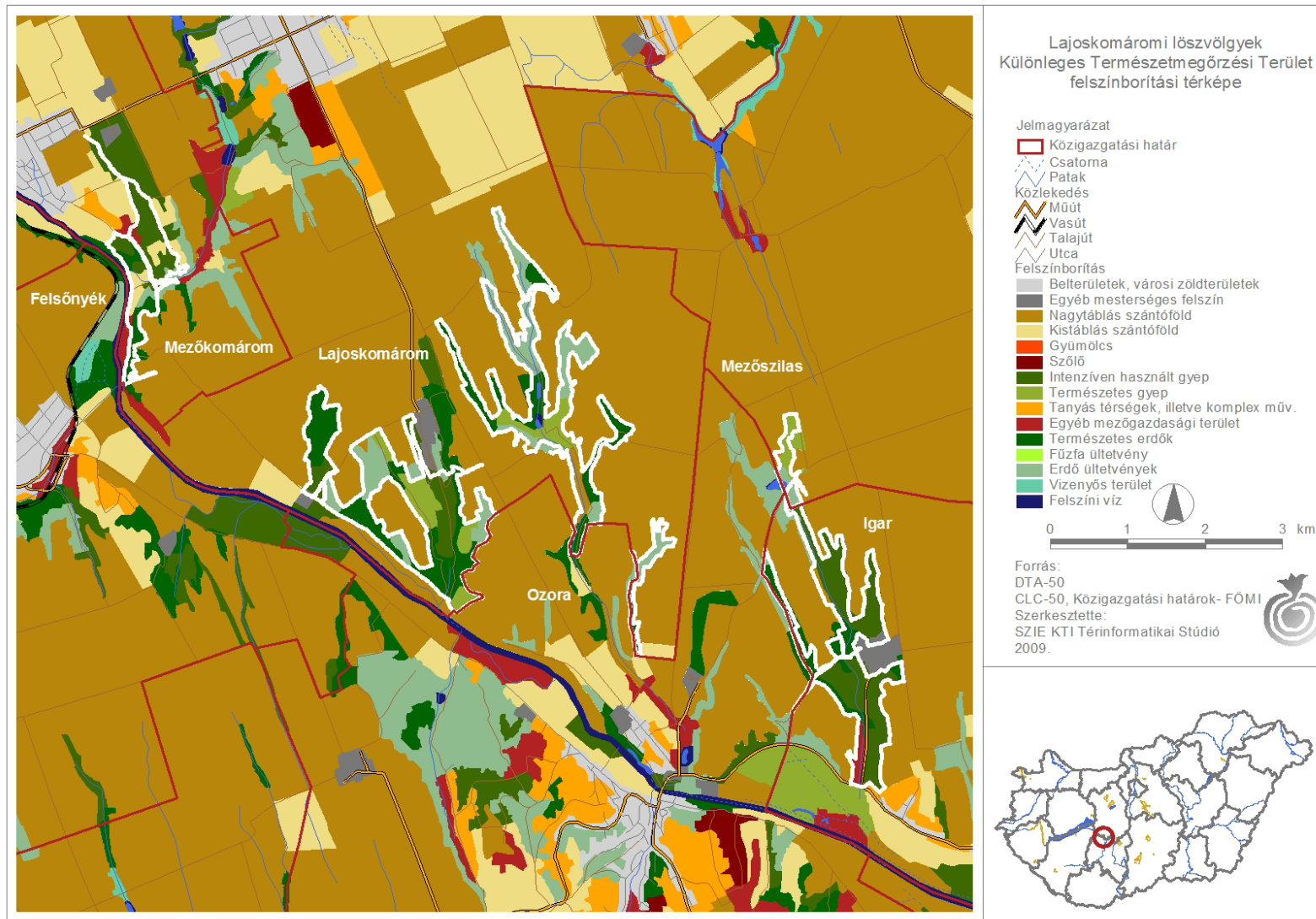
5. sz. melléklet: A tervezési terület érintettsége az Országos Ökológia Hálózatban

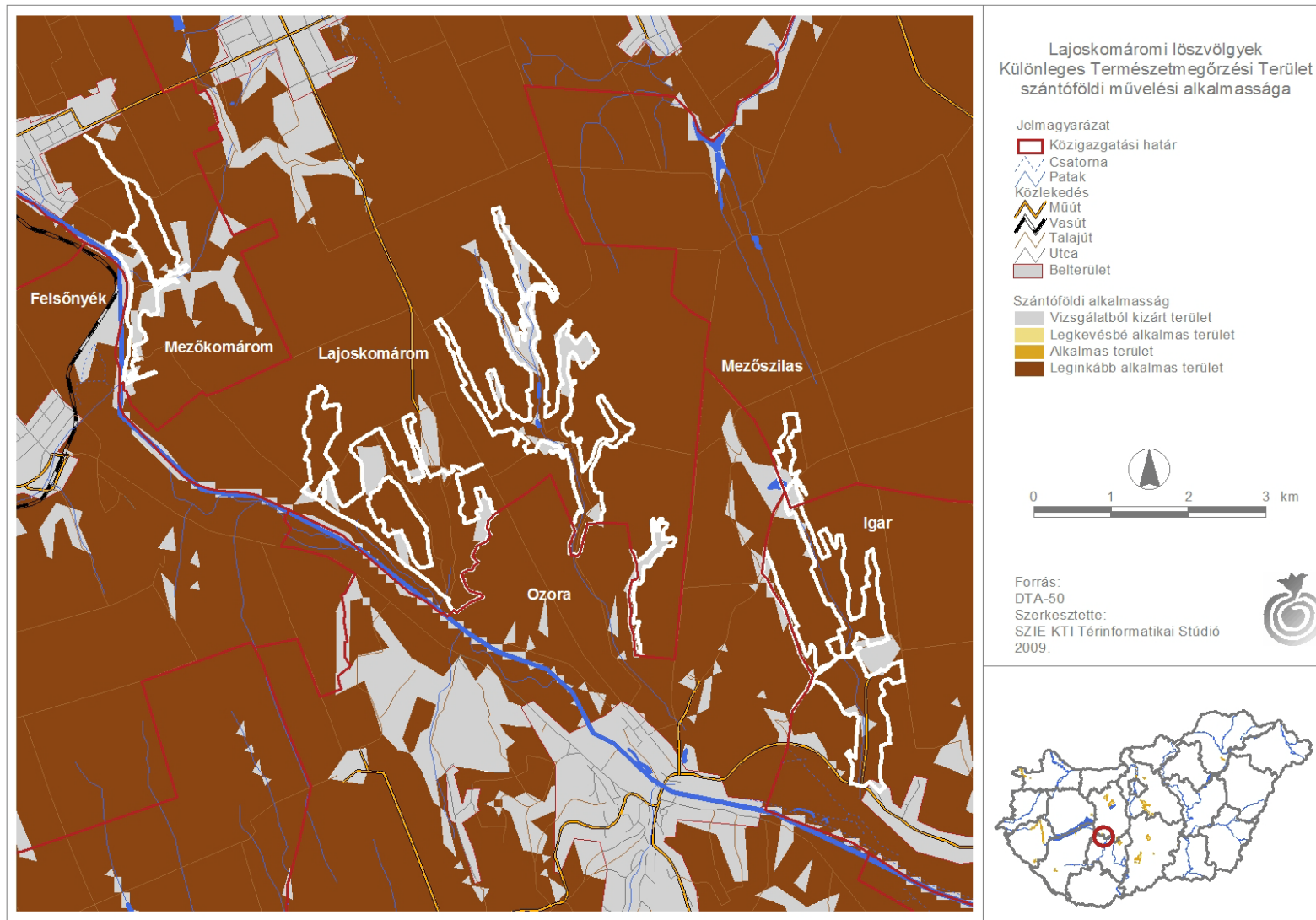
6. sz. melléklet: A tervezési terület kiemelten és fokozottan érzékeny felszín alatti vizei

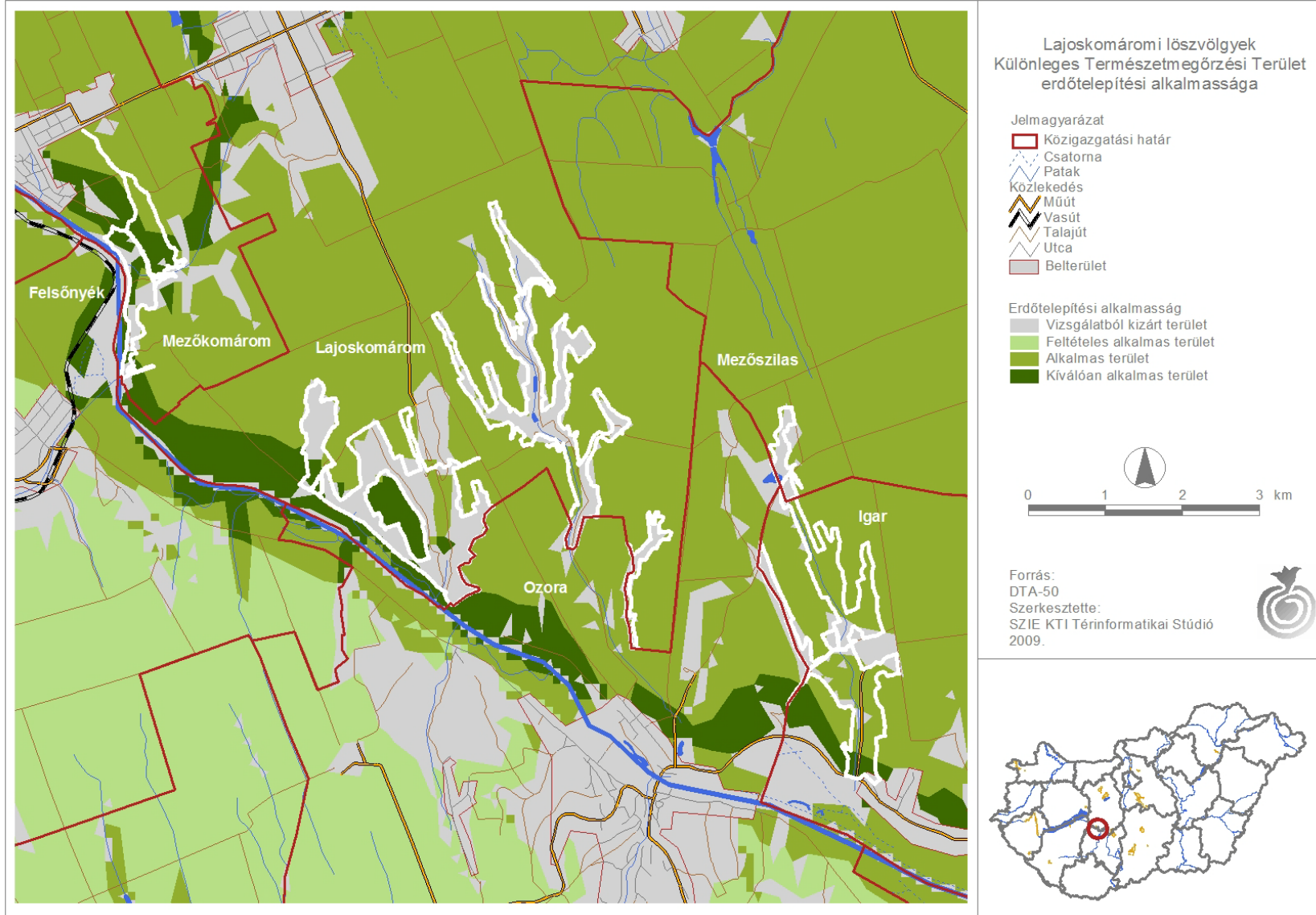
7. sz. melléklet: A tervezési terület talajtérképe

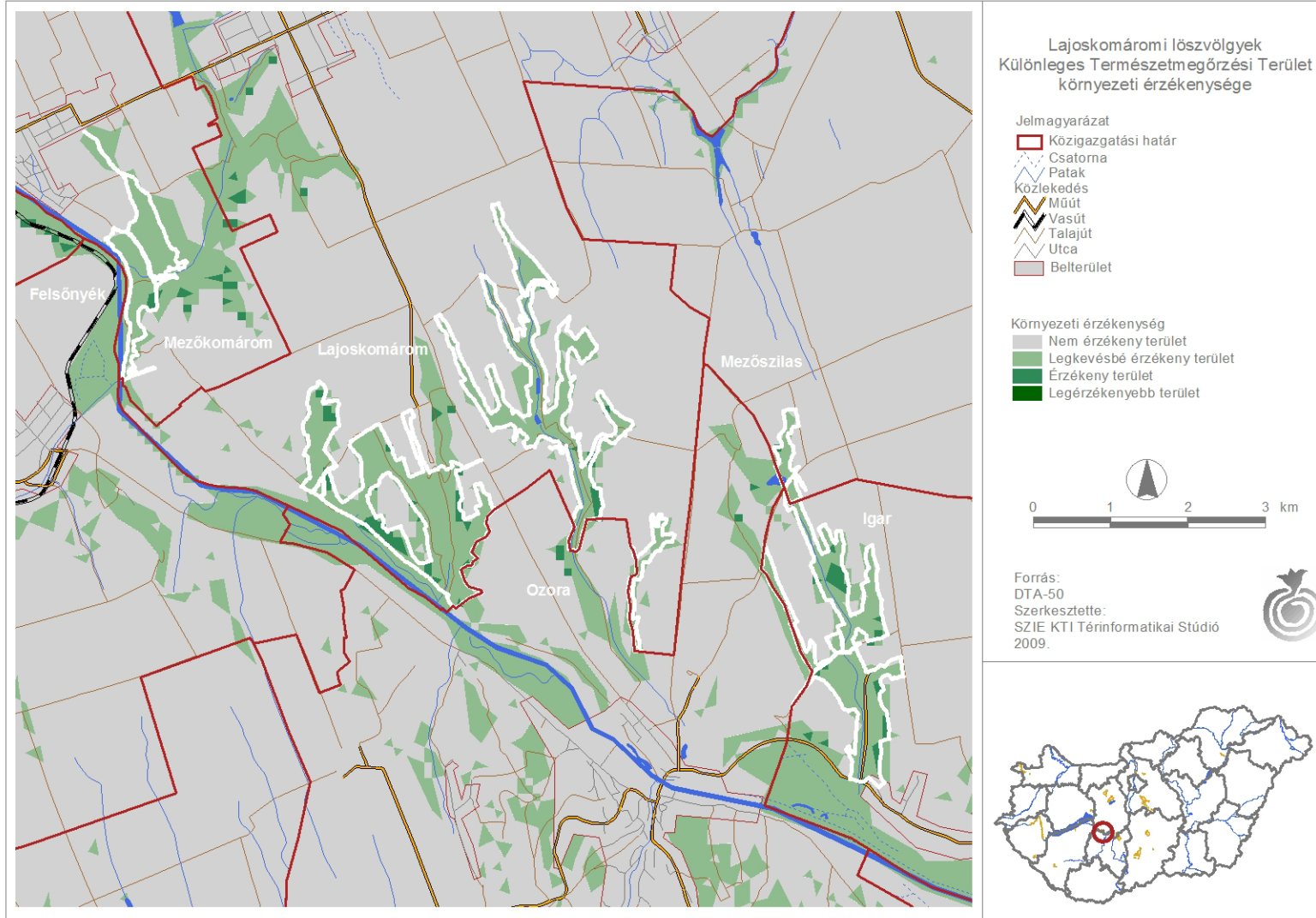
8. sz. melléklet: A tervezési terület felszínborítási térképe

9. sz. melléklet: A tervezési terület szántóföldi művelési alkalmassága

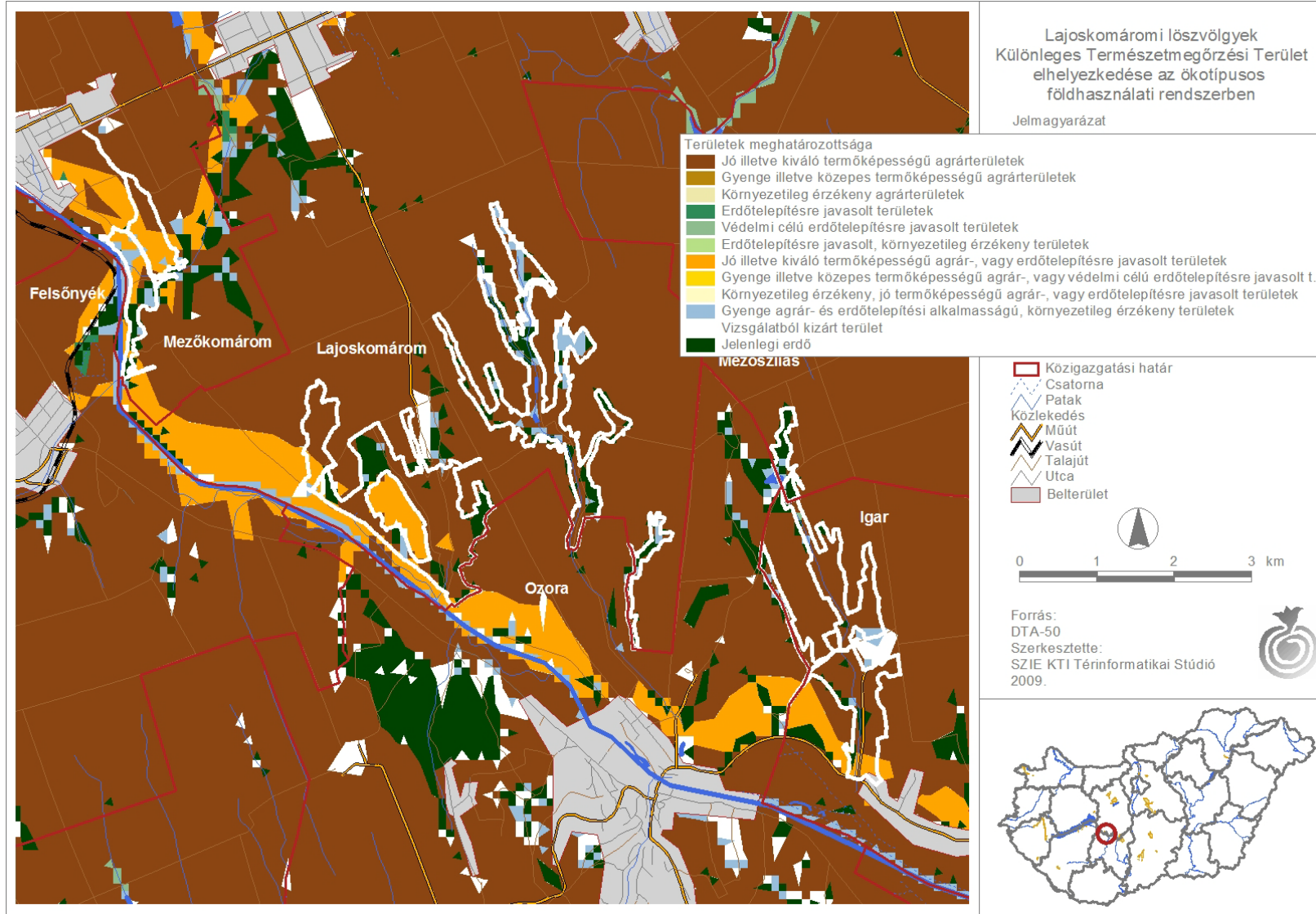

10. sz. melléklet: A tervezési terület erdőtelepítési alkalmassága

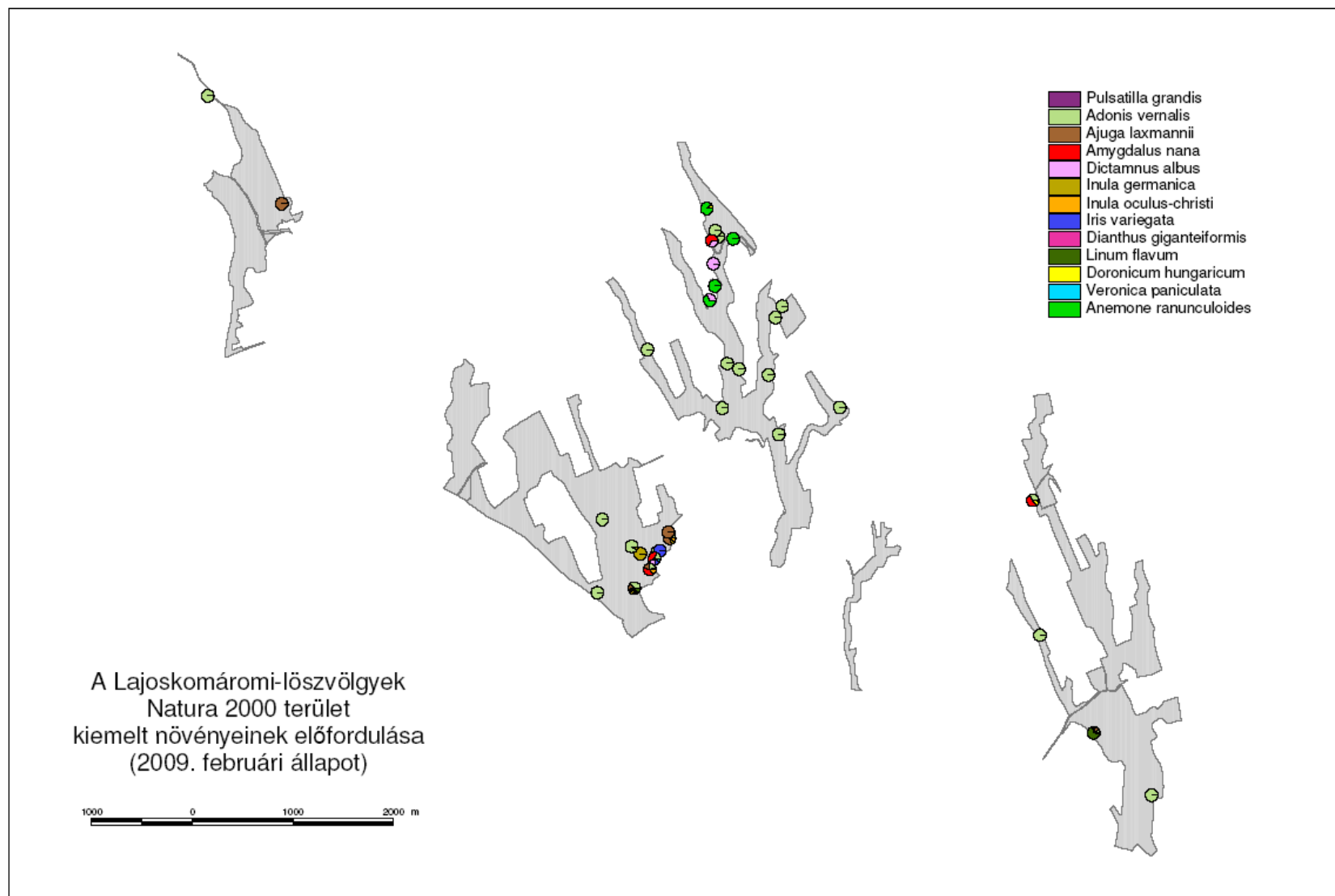

11. sz. melléklet: A tervezési terület környezeti érzékenysége

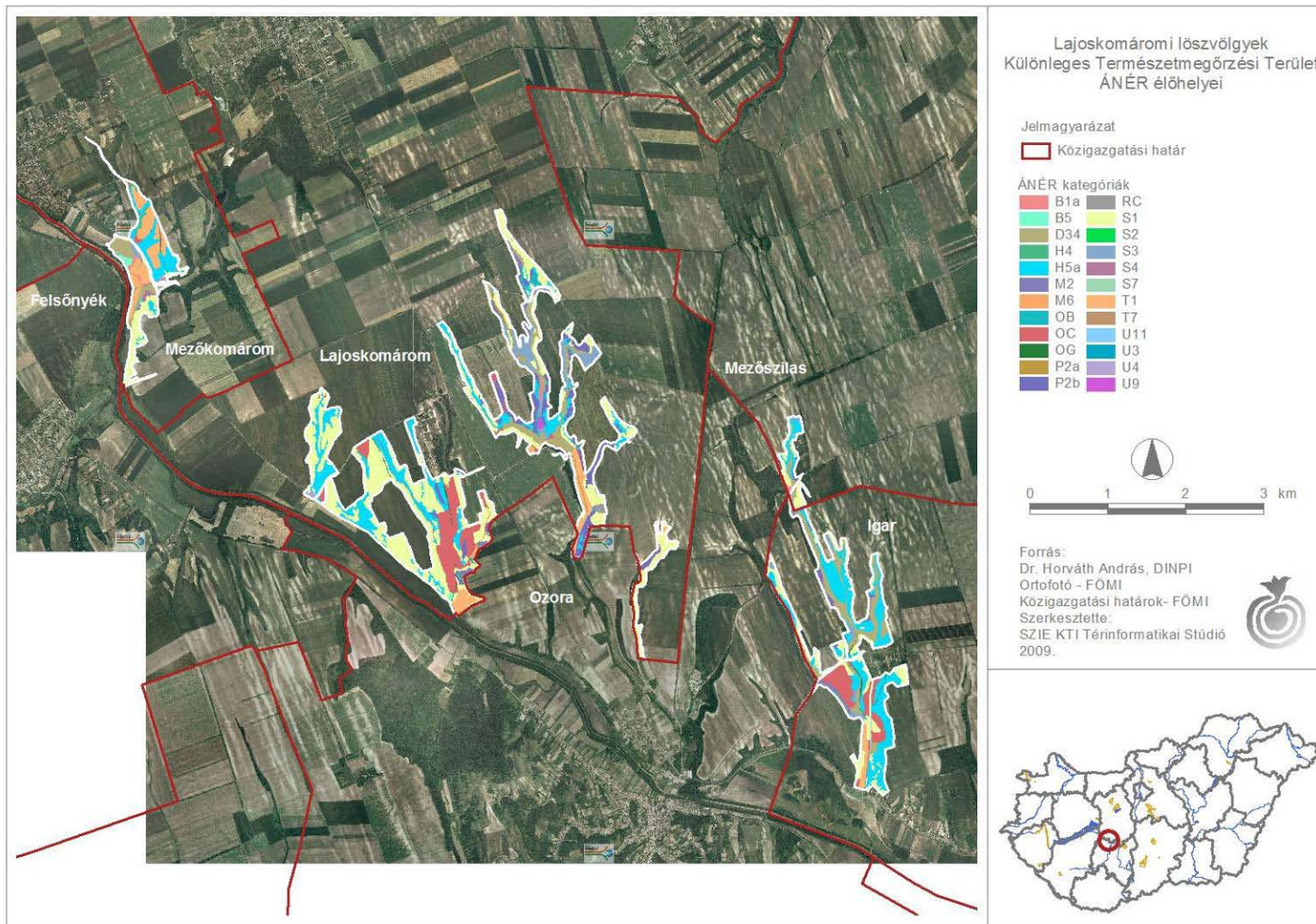

12. sz. melléklet: A tervezési terület ökotípusos földhasználati rendszere

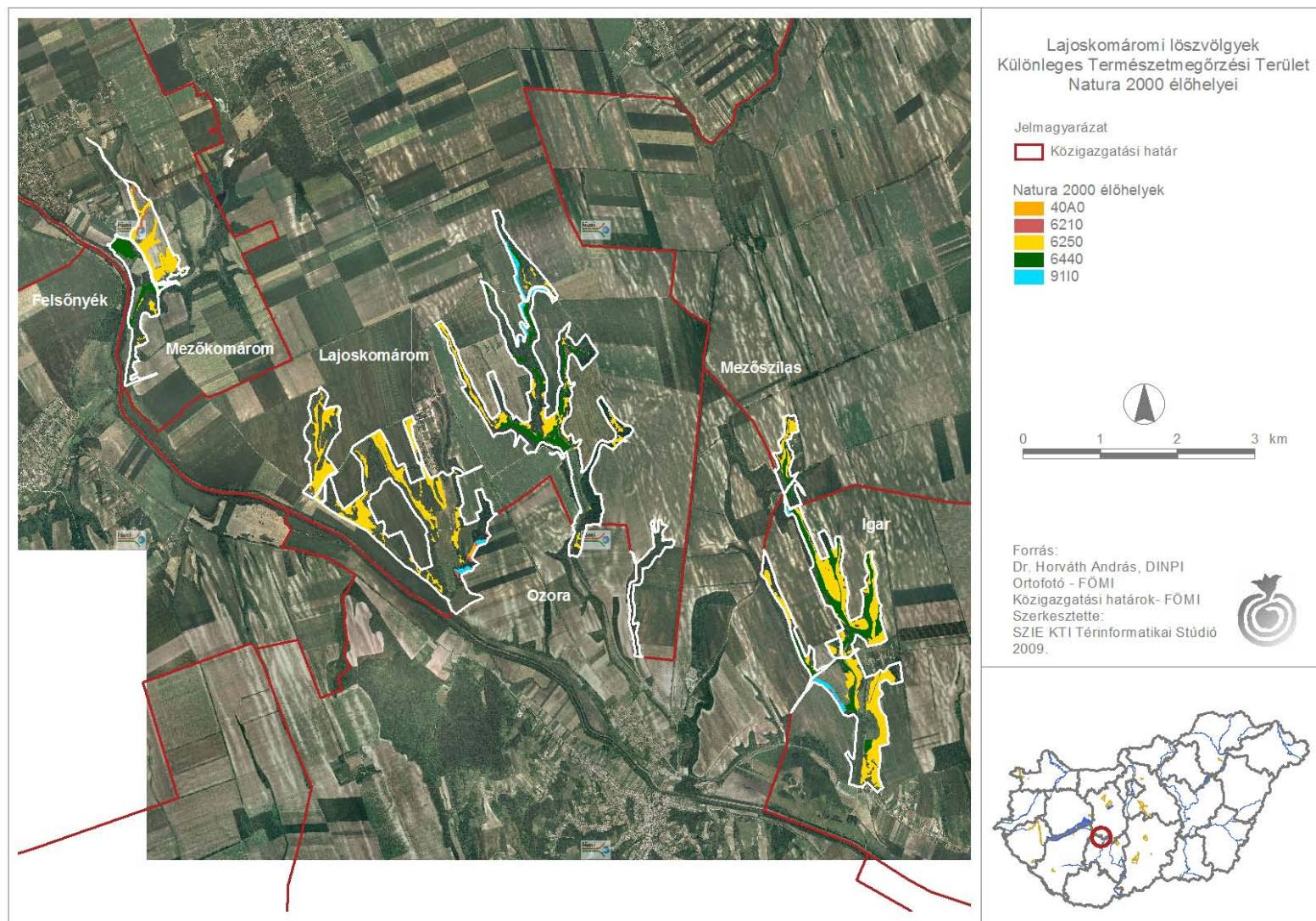

13. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős növényfajai

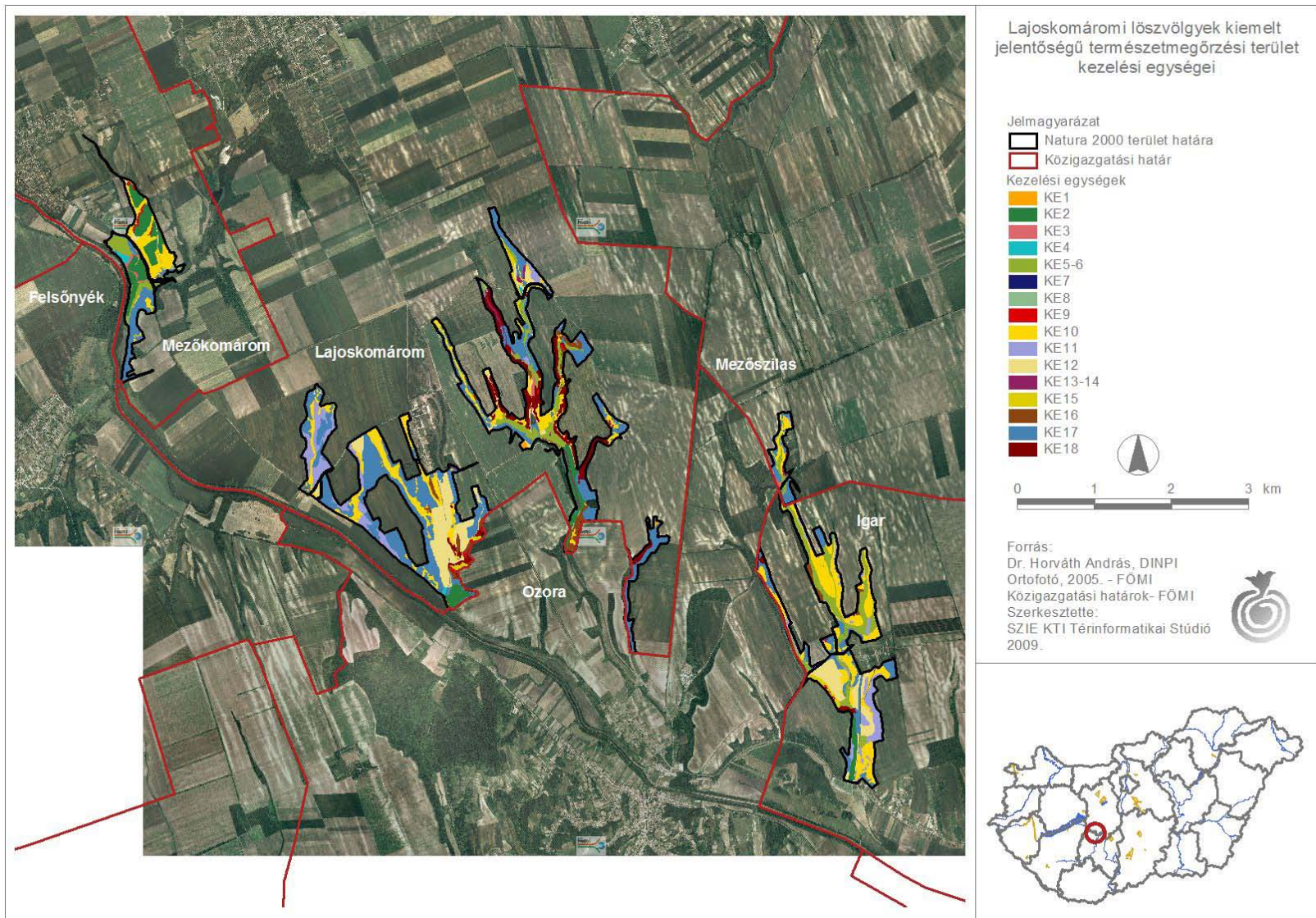
14. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős állatfajai

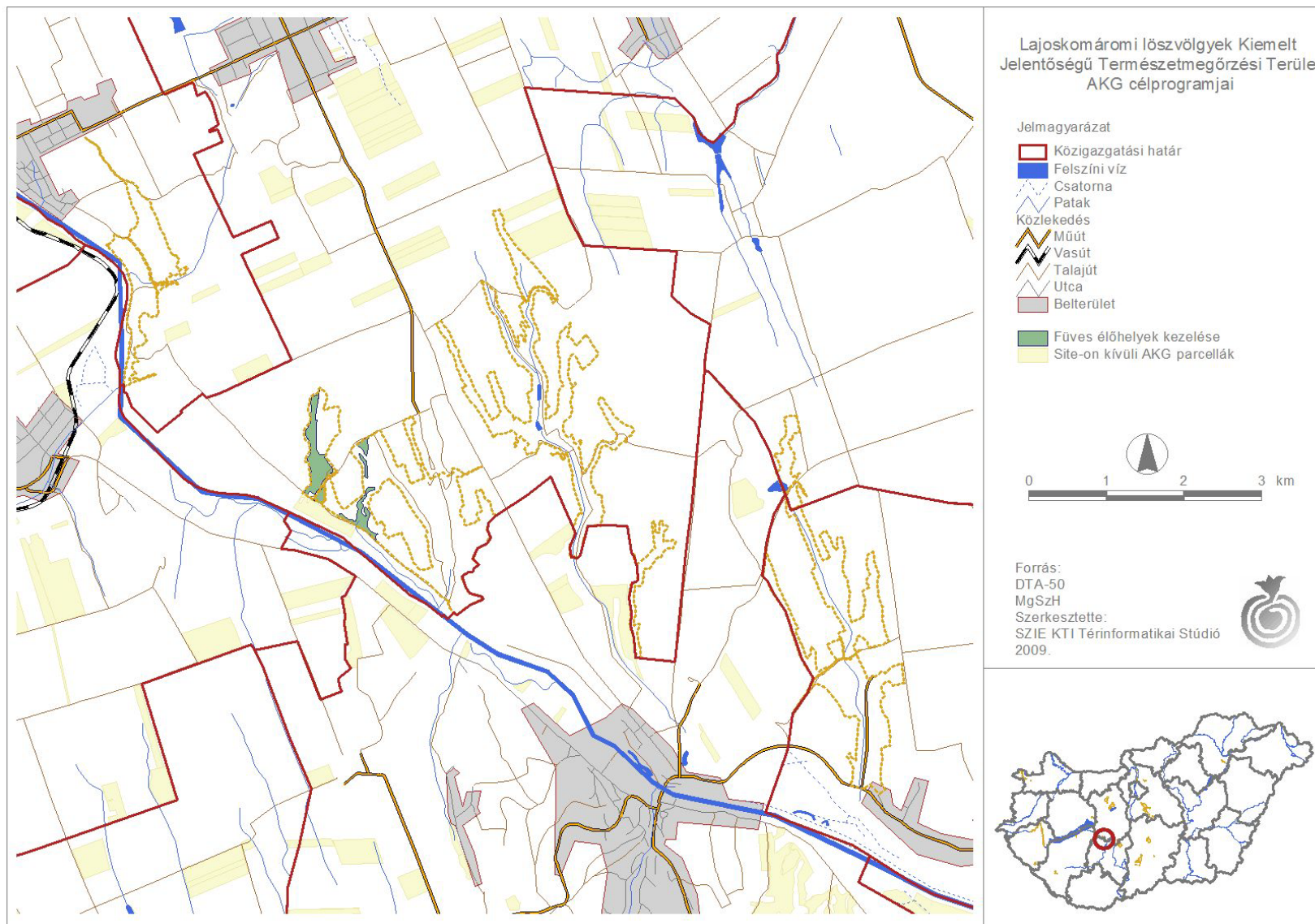
15. sz. melléklet: A tervezési terület Á-NÉR élőhelyeinek térképe

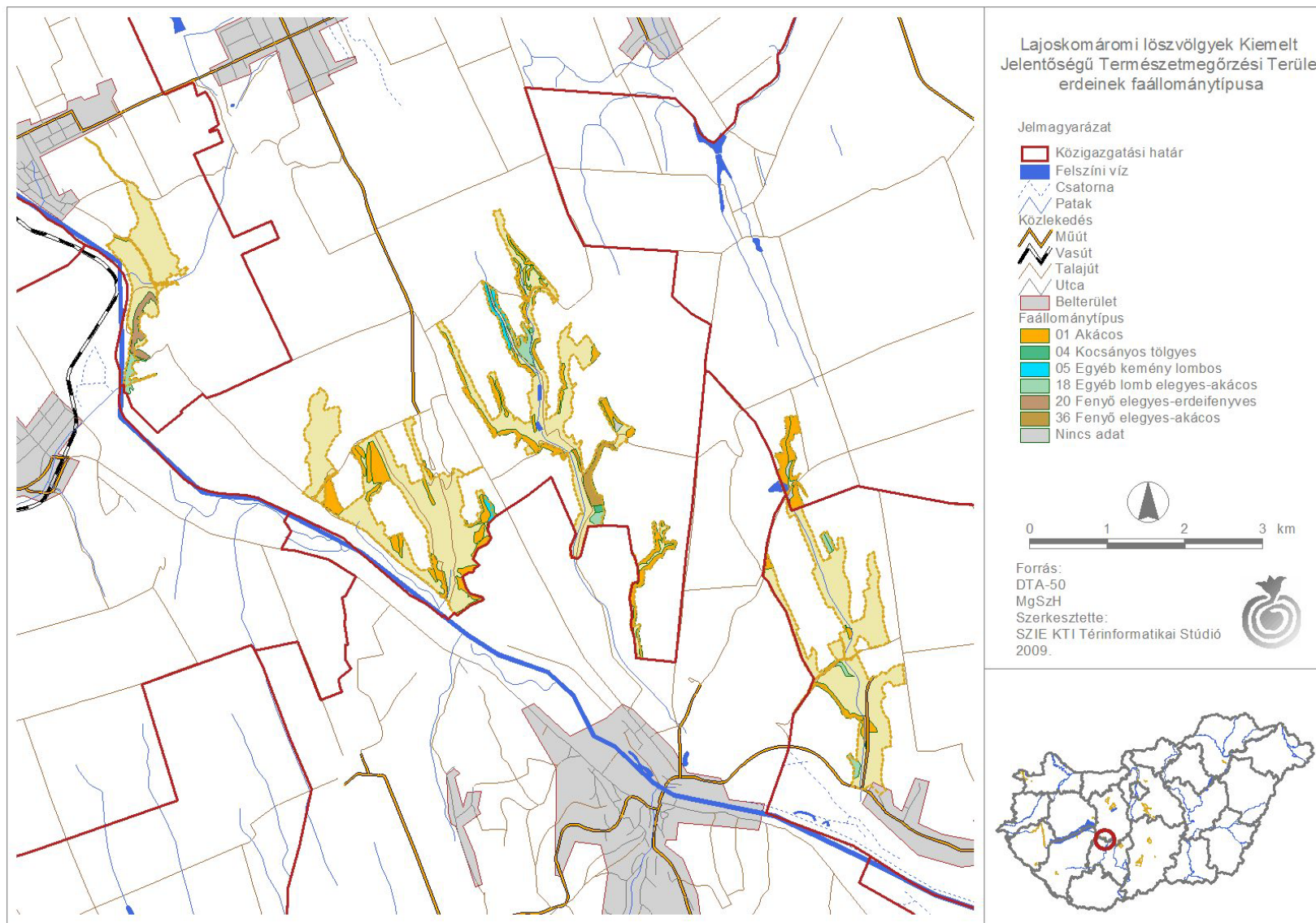
16. sz. melléklet: A tervezési terület Natura 2000 élőhelyeinek térképe

17. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési egységeinek térképe

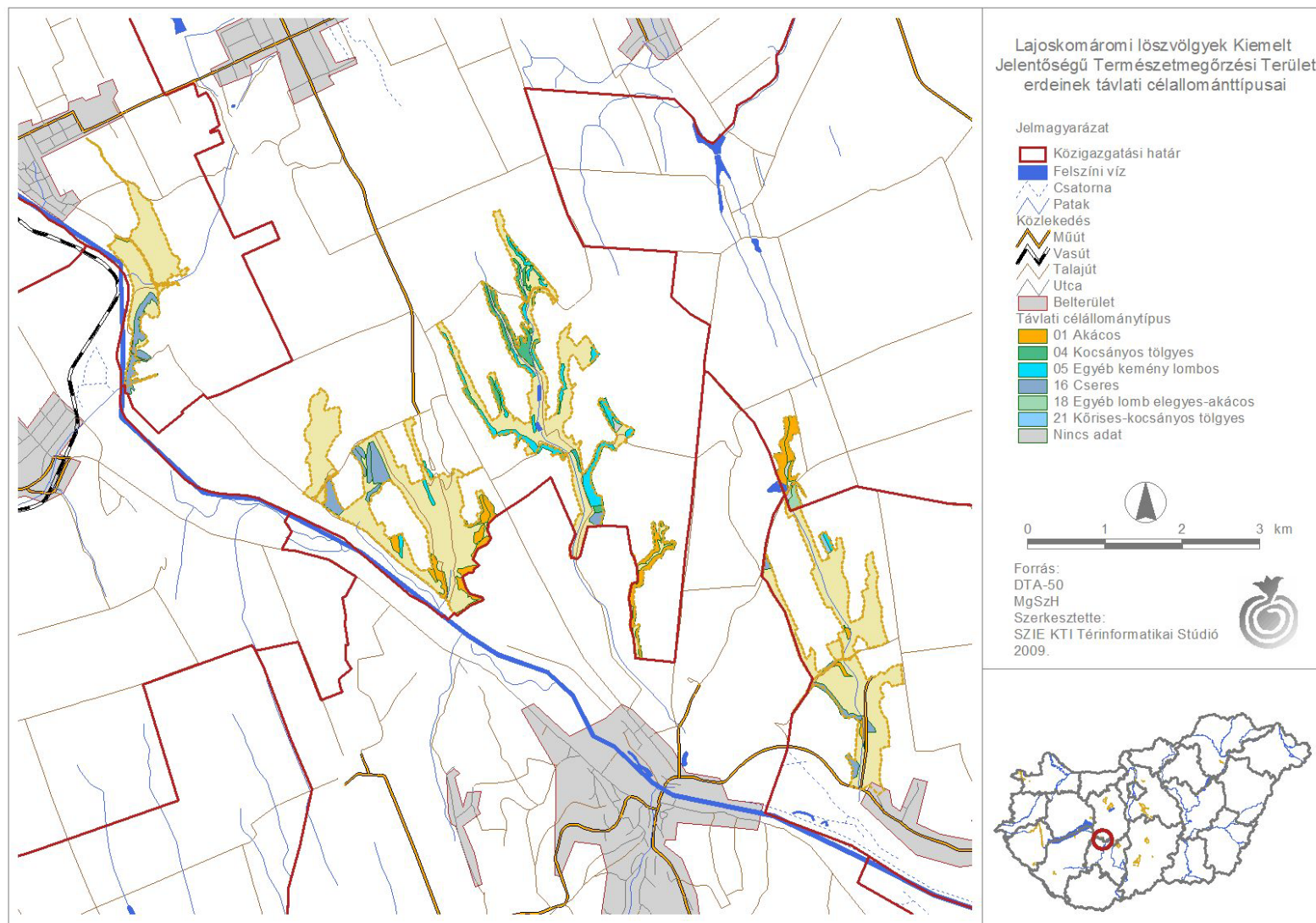

18. sz. melléklet: A tervezési terület AKG célprogramja

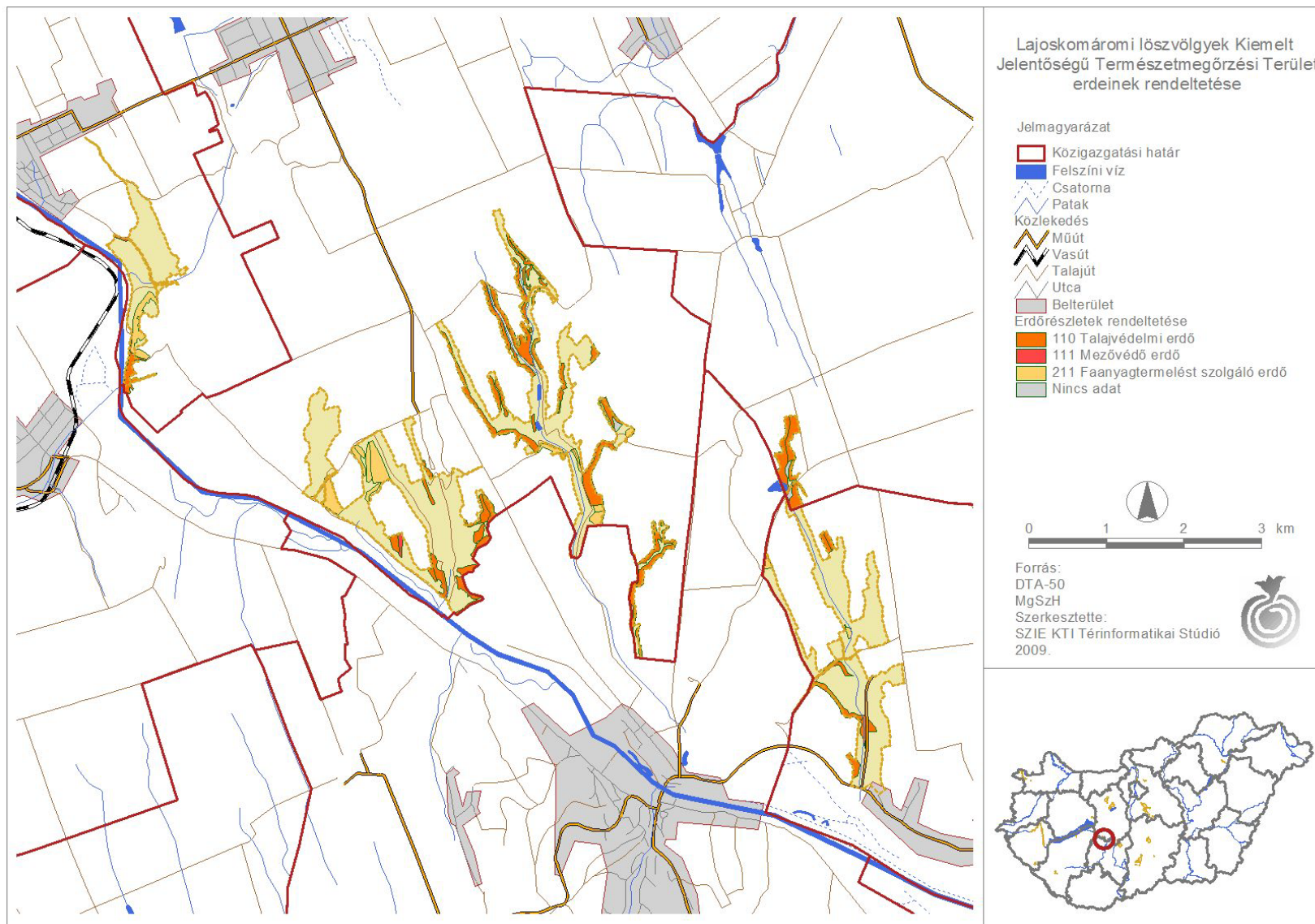

19/1. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek faállomány típusai

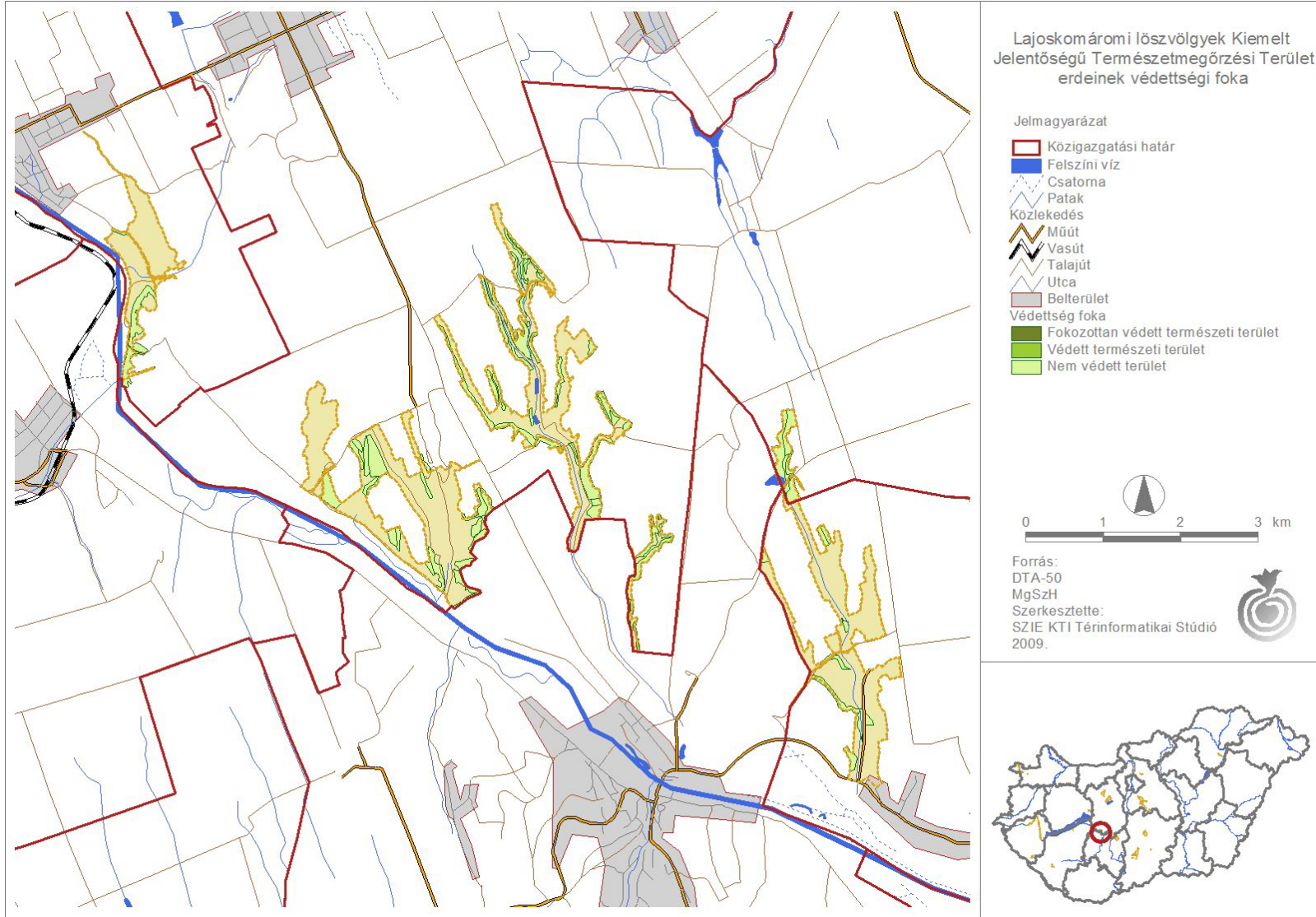

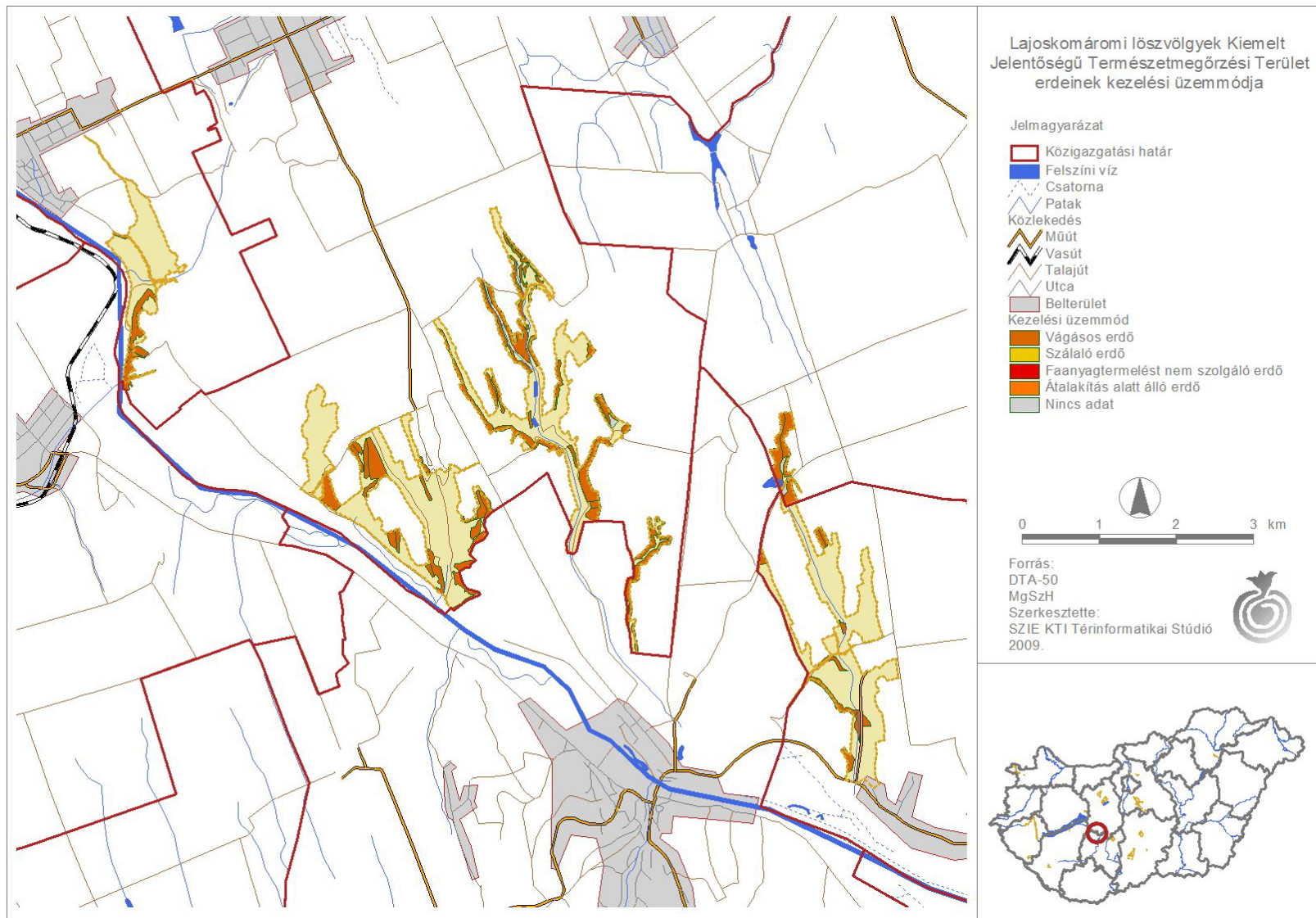
19/2. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek célállomány típusai

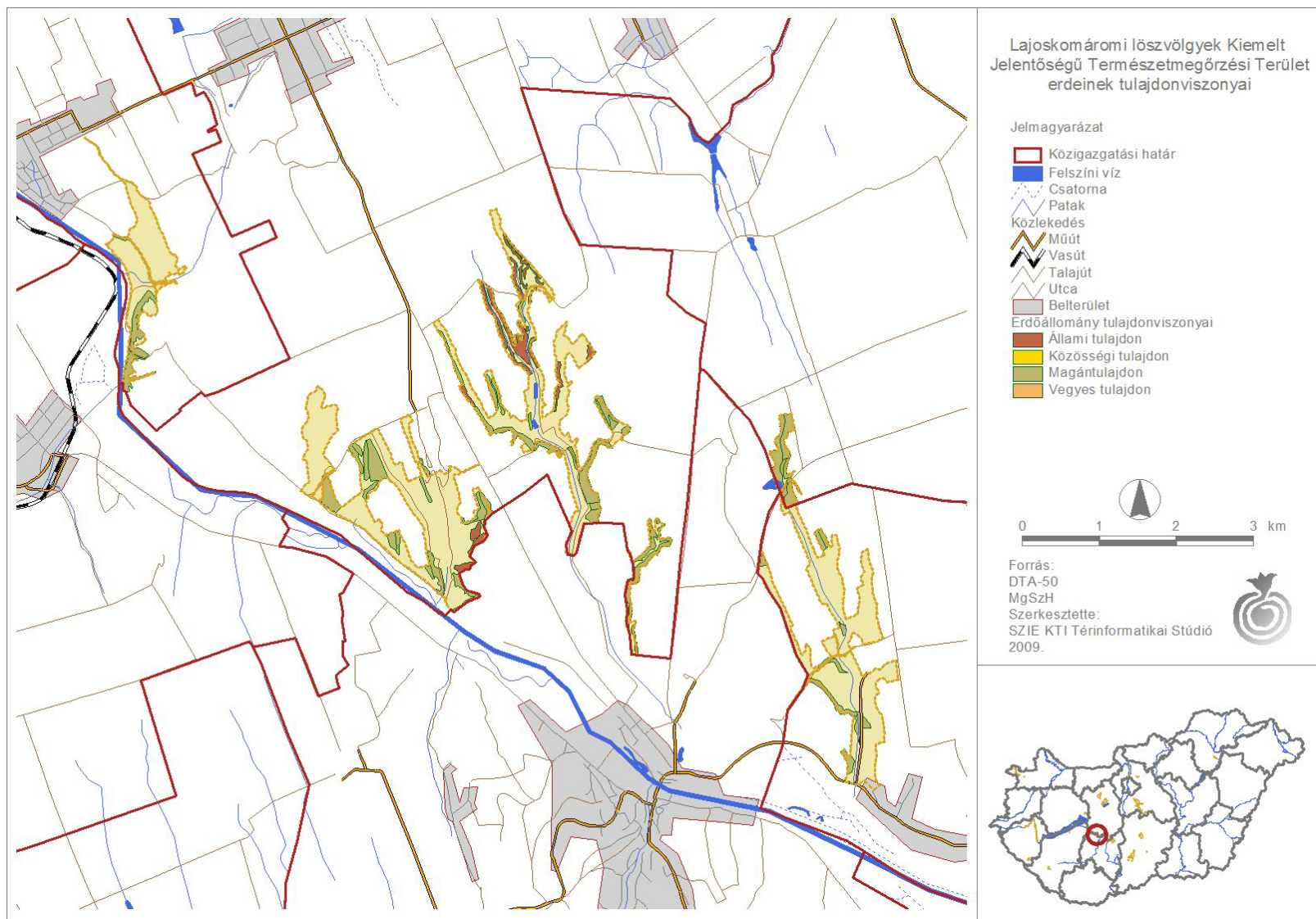
19/3. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek rendeltetése

19/4. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek védettségi foka

19/5. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek kezelési üzemmódja

19/6. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek kezelési tulajdonviszonyai

20. sz. melléklet

Natura 2000 területek egységes kezelési előírásai

Sorsz.	Kategória	Szántókra vonatkozó előírások
SZ01	betakarítás	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
SZ02		Évelő szálás pillangós takarmánynövények teljes területének kijelölt legalább 50%-án az első növedék június 30. után vágható le, a teljes terület másik legfeljebb 50%-án az első növedék április 25-ig vágható le.
SZ03		Kalászos gabonák betakarítása esetén min. 25 cm-es tarlót kell hagyni.
SZ04		A betakarítást követő tarlópótlás, illetve tarlóápolás kötelező.
SZ05		Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.
SZ06	fajvédelem	Évelő szálás pillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszátlan területet kell hagyni, a tábla szélével érintkezően.
SZ07		Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KöTeViFét. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül a természetvédelmi szerv köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.
SZ08		Repce esetén a teljes repceterületnek az illetékes állami természetvédelmi szerv által kijelölt legalább 5, de legfeljebb 10%-án a madarak téli táplálékának biztosítása céljából a hóeltakarítás kötelező.
SZ09	környezetvédelem	A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni.
SZ10		Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.
SZ11	növényvédelem	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ12		A parcella szélein legalább 6 m széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ13		A parcella szélein legalább 20 m széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ14		Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.
SZ15		A táblán egy gazdálkodási évben csak egyszeri alkalommal szabad gyomirtó szert használni.
SZ16		Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.
SZ17		Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ18		Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.
SZ19		Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.
SZ20		Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.
SZ21		Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ22		Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.
SZ23		Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
SZ24		Vegyszeres gyomirtás tilos, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést.
SZ25	tájgazdálkodás	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 2 ha.

Sorsz.	Kategória	Szántókra vonatkozó előírások
SZ26		Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 5 ha.
SZ27		Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 10 ha.
SZ28		Szalma- vagy szénakazal max. magassága 5 m lehet.
SZ29	talajvédelem	5 évente legfeljebb egyszer végezhető középmély lazítás, max. 25 cm mélységben.
SZ30		Talajkímélő gazdálkodást kell folytatni, a talajművelés mélysége legfeljebb 10 cm lehet.
SZ31	tápanyag-utánpótlás	Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagban nem haladhatja meg a 100 q/ha-t.
SZ32		Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.
SZ33		Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 170 kg/ha/év mértéket.
SZ34		Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.
SZ35	vetésváltás	5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása kötelező fővetésű növények tekintetében: legalább 30% kalászos gabona, legalább 20% szálás pillangós takarmánynövény (szálás pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke), legalább 10% zöldség, legfeljebb 25% egyéb kultúra.
SZ36		Kijelölt területen évelő szálás pillangós takarmánynövényeket (évelő szálás pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke) kell termesztetni legalább 5 évig.
SZ37		A lucerna felülvetése 5 év alatt egy alkalommal végezhető augusztus-szeptember hónapban.
SZ38		5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása kötelező fővetésű növények tekintetében: legalább 20% kalászos gabona, legalább 20% szálás pillangós takarmánynövény (szálás pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke), legalább 20% zöldség, legalább 10% őszi repce, legfeljebb 20% egyéb kultúra.
SZ39		Szemes kukorica, napraforgó, kertészeti kultúra, rizs, dohány, szudánifű termesztése nem megengedett.
SZ40		Fás szárú energetikai ültetvény, energiafű, kínai nád, olasz nád telepítése tilos.
SZ41		Fóliasátrás és üvegházhasználat tilos.
SZ42		Öntözés tilos.
SZ43	agrotechnika	Melioráció tilos.
SZ44		Meszezés tilos.
SZ45		Drénezés tilos.
SZ46		Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 m-es szegélyben talajművelés nem végezhető.
SZ47	élőhely rekonstrukció	Szántó vizes élőhelyé alakítása spontán gyeperedéssel.
SZ48		Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel.
SZ49		Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.
SZ50		Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ51		Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyeperedéssel.
SZ52		Mezőgazdasági földterület első erdősítése.
SZ53		Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása.
SZ54		Őshonos fafajokból és cserjefajokból álló erdő telepítése, korábbi erdőterületen lehetséges.
SZ55	gyepesítés részletes előírásai	A talaj maximum 40 cm mély beszántása, illetve erős gyomosodás esetén a talaj felső 5 cm-ének eltávolítása csak az első magvetést megelőzően, a program első évében történhet; kivételt képez, ha a terület selyemkóróval fertőzött, mert akkor tilos szántani.

Sorsz.	Kategória	Szántókra vonatkozó előírások
SZ56		Magvetéshez kizárólag a közeli természetes homoki gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ57		Magvetéshez kizárólag a közeli természetes rétekről aratott magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ58		Magvetést nyár végén vagy ősszel kell elvégezni.
SZ59		Telepítés előtt, valamint a program teljes ideje alatt műtrágya és bármilyen szerves trágya kijuttatása tilos.
SZ60		Tájidegen fűmagkeverékekkel történő vetés tilos.
SZ61		A telepítést követő évtől legalább évi egyszeri kaszálás, illetve kíméletes, pásztoroló legeltetés szükséges.
SZ62		A vetést követő egy vagy két évben júliusi tisztító kaszálást kell végezni a nedves szántó gyomfajainak visszaszorítására.
SZ63	egyéb	A telepítést követő második évtől évi kétszeri kaszálás (május-júniusban, illetve augusztus-szeptemberben), valamint a kaszálást követő sarjülegeltetés szükséges az aranyvessző és a nád visszaszorítására, valamint a cserjésedés megakadályozására.
SZ64		Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyepek kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.
SZ65		A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amelynek őshonos cserjékből vagy fákból álló sövénynek vagy fasornak kell lennie. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességét kizárólag mechanikai eszközökkel kell biztosítani.

Sorsz.	Kategória	Gyep és füves területekre vonatkozó előírások	
GY01	korlátozásra javasolt mezőgazdasági műveletek	agrotechnika	Felülvetés nem megengedett.
GY02			Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY03			Műtrágyázás nem megengedett.
GY04			Tápanyag-utánpótlás tilos, kizárólag telepítéskor és felülvetéskor megengedett legfeljebb 90 kg/ha nitrogén hatóanyag mennyiség kijuttatása.
GY05			Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kijuttatása tilos.
GY06			A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
GY07			Szerves trágyázás nem megengedett.
GY08			Dobkaszó és talaj meghajtású rendszóró, rendezelő használata tilos.
GY09			Fogasolás nem megengedett.
GY10			Tárcsázás nem megengedett.
GY11			Hengerezés nem megengedett.
GY12			Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13			Kiszántás nem megengedett.
GY14			Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15			Tűzpázták létesítése nem megengedett.
GY16	javasolt mezőgazdasági műveletek	használat	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos.
GY17			Cserjeirtás nem megengedett.
GY18			Kizárólag legeltetéssel történő hasznosítás.
GY19			Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.
GY20			Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.
GY21		s megakadályozás	Legeltetés és kaszálás tilos, a területet kezeletlenül kell fenntartani.
GY22			Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY23			Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.
GY24			A jogszabályellenes, illegális gyepégetést meg kell akadályozni
GY25			A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
GY26			Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27			Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY28			A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY29			Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30			A természetes gyepekben szórtan jelentkező őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerint érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.		
GY32	A fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.		
GY33	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát a vegetációs időszak kezdetén (április-május) kell elvégezni.		
GY34	kapcsoltan és javasolt legeltetési sűrűség	A terület túllegeltetése tilos.	
GY35		Minimum 0,1 ÁE/ha.	
GY36		Minimum 0,2 ÁE/ha.	
GY37		0,1-0,2 ÁE/ha.	

Sorsz.	Kategória	Gyep és füves területekre vonatkozó előírások	
GY38		0,2-0,4 ÁE/ha.	
GY39		0,2-1,0 ÁE/ha.	
GY40		0,4-0,6 ÁE/ha.	
GY41		0,6-1,0 ÁE/ha.	
GY42		A legeltetési sűrűséget a működési területében érintett NPI-gal egyeztetni szükséges.	
GY43		legeltetési időszak	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.
GY44			Március 15. és május 31. között a legeltetés tilos.
GY45			Téli legeltetés a KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY46		legeltetési mód	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése az érintett NPI-gal.
GY47			Villanypásztor használata nem megengedett.
GY48			Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg a 5-ha-t.
GY49			Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg a 20 ha-t.
GY50			Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg a 50-ha-t.
GY51			Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 5-ha-nál.
GY52			Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 20-ha-nál.
GY53			Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 50-ha-nál.
GY54			Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 100-ha-nál.
GY55			Villanypásztor csak a működési terület szerint érintett NPI írásos véleménye alapján alkalmazható.
GY56			Inváziós növényekkel fertőzött nyílt évelő homokpuszta gyepben és lejtősztyeppréteken kizárólag a mentesítést követően lehet legeltetni.
GY57			Legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerint érintett NPI-gal.
GY58			A gyepen legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a gyepterület 10%-át.
GY59			A gyepen legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a gyepterület 20%-át.
GY60			A gyepen legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a gyepterület 30%-át.
GY61			Kaszáló sarjűlegeltetése kizárólag szarvasmarhával és lóval lehetséges, a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
GY62			Kaszáló sarjűlegeltetése megengedett a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
GY63			Sarjűlegeltetést ugyanazon a területen csak minden második évben lehet alkalmazni.
GY64		Sarjűlegeltetést ugyanazon a területen csak minden harmadik évben lehet alkalmazni	
GY65		legeltethető állatok	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY66	Legeltethető állatfaj: juh.		
GY67	Legeltethető állatfaj: kecske.		
GY68	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).		
GY69	kaszálás	kaszálási időpont	Június 15. után .
GY70			Június 30. után.
GY71			Július 15. után.
GY72			Augusztus 1. után.

Sorsz.	Kategória	Gyep és füves területekre vonatkozó előírások		
GY73		Augusztus 10. után.		
GY74		Szeptember 1. után.		
GY75		Október 1. után.		
GY76		kaszálási mód	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő kaszálási terv készítése kötelező, egyeztetése a területért felelős, a természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő, a működési terület szerint érintett NPI-vel, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.	
GY77			A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni.	
GY78			A gyepet évente legalább kétszer kell kaszálni.	
GY79			Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.	
GY80			Természetkímélő kaszálási módszert kell alkalmazni: a kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni.	
GY81			Vadriasztó lánc használata kötelező.	
GY82			A szénát a kaszálást követő 2 héten belül össze kell gyűjteni és eltávolítani a területről, vagy sávokban elégetni.	
GY83			Szénát a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.	
GY84			3 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárazzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárazzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárazzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.	
GY85			10 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárazzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárazzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárazzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.	
GY86			50 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárazzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárazzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárazzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.	
GY87			Mozaikos kaszálás folytatása, egybefüggő kaszált terület nem haladhatja meg az 5 ha-t, vagy a terület 30%-át. A kaszálások között legalább 1 hétnél el kell telnie.	
GY88			A gyepterület kaszálása, szárazzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.	
GY89			kaszátlan terület	5-10% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY90				10-15% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY91				15-20% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY92				20-30% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY93				A parcella max. 50%-a hasznosítható kaszálással.
GY94		A kaszátlan területet kaszálásonként más helyen kell kialakítani.		
GY95		A kaszátlan területet évente más helyen kell kialakítani.		
GY96		A kaszátlan területet a földön fészkelő fokozottan védett madarak fészke körül kell kialakítani.		
GY97		Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezelni.		
GY98		A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszátlan területbe bele tartozhatnak.		
GY99		tó kasz	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KöTeViFét. A talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján.	
GY100			Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.	

Sorsz.	Kategória	Gyep és füves területekre vonatkozó előírások
GY101		Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY102		Legalább 2 évente tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY103		Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
GY104		Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.
GY105		A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY106		A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1.
GY107		A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.
GY108		Tisztító kaszálás, szárzúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás.
GY109		A terület max. 30%-a kezelhető tisztító kaszálással.
GY110		Legelőterületen a tisztító kaszálást és szárzúzást úgy kell végezni, hogy az őshonos legelőgyomokkal terhelt területrészek 50%-nál nagyobb arányban ne sérüljenek.
GY111		Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
GY112	környezet- védelem	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.
GY113	rekonst.	Élőhely-rekonstrukció.
GY114		Mezőgazdasági földterület első erdősítése.
GY115		Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása.

Sorsz.	Kategória	Vizes területekre vonatkozó előírások	
V01	agrotechnika	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.	
V02		Nyílt vízfelületek hínárvágással történő mozaikos (max. 2 ha) kialakítása kötelező.	
V03		Felhagyott tőzegránya-területek kezelésmentesen kell tartani.	
V04		Tilos a kaszálás.	
V05		Vegyszer használata kizárólag fainjektálás során lehetséges.	
V06		fajvédelem	A működési terület szerint érintett NPI által kijelölt területen tilos a nádaratás.
V07		terület-használat	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos.
V08			Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetési állattartás segítségével.
V09		vízgazdálkodás	Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
V10	agrotechnika	Halastavak medrének meszezése tilos.	
V11		A vízi növényzet irtása nem engedélyezhető.	
V12		Tókaszálás tilos.	
V13		Nyílt vízfelületek hínárvágással történő mozaikos (max. 2 ha) kialakítása kötelező.	
V14		A vízi növényzet és a part menti növényzet irtása (vágás, nádégetés, cserjék kivágása) tilos.	
V15		Kotrásuk nem engedélyezhető.	
V16		A halastavak medrének kotrásából származó iszap a parton nem deponálható, azt a területéről el kell szállítani.	
V17		Április 1. és július 15. között tókaszálás tilos.	
V18		Hínárvágással kell foltonként min. 2 hektár, max. 5 hektár nyílt vízfelületet kialakítani.	
V19	halastó	Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos.	
V20		A halastavak népesítése az összes halfajra vonatkoztatva évi 100-400 kg/ha között lehet – kivéve a zsenge és előnevelt ivadékok, valamint az anyaállomány kihelyezését.	
V21		A víz leeresztésének megkezdése előtti 30. naptól trágyázni nem szabad.	
V22		A természetes hozam javítására legfeljebb 10 t/év/ha istállótrágya használható.	
V23		A természetes hozam javítására legfeljebb 5 t/év/ha szerves trágya használható.	
V24		A természetes hozam javítására a tavakban csak istállótrágya alkalmazható.	
V25		Horgászvízként és halastóként hasznosítani tilos.	
V26	fajvédelem	A területen élő és táplálkozó madarak riasztása csak korlátozottan végezhető, (15%-os idő és 20%-os területi korlát), ezt a kötelezően elkészítendő madárriasztási tervben konkrétan is meg kell jeleníteni. A területi korlátozás (20%) töegységenként értendő.	
V27		Halastavak nyílt vízfelületein csérek, szerkők, sirályok megtelepedését segítő mesterséges fészkelő szigetek kialakítása és karbantartása szükséges (részletek: 33/2008. (III. 27.) FVM rendelet a nem termelő beruházásokról).	

V28		Védett récefajok megtelepedését segítő mesterséges ládák kihelyezése halastavak part menti növényzetébe és szegélyeibe, nádasokba, növényzettel borított szigetekre (részletek: 33/2008. (III.27.) FVM rendelet a nem termelő beruházásokról).	
V29		A halastóra a működési területével a működési terület szerint érintett NPI által jóváhagyott „madárriasztási tervet” kell készíteni és alkalmazni.	
V30		A halastóterület 5%-át (töegységenként, a 20%-os riasztási korlátozáson felül) kíméleti területnek kell nyilvánítani (tógazdaság üzemeltetője működési terület szerint érintett NPI-vel egyeztetve), ahol mindennemű madárriasztás tilos.	
V31		A halastavakat elválasztó gátak és csatornák növényzetét egy kaszanyom szélességben szabad kaszálni középen, hogy mindkét oldalon maradjon legalább 1-1 m kaszátlan sáv.	
V32		A halastavakat elválasztó gátak és csatornák hosszának 20%-a kíméleti terület, ahol gépjármű és szervezett közlekedés tilos.	
V33	vízgazdálkodás	A szaporodási időszakban a tó feltöltését követően a – tervezett lehalászási időszakoktól eltekintve – a tó vízszintje legfeljebb 20 cm-t ingadozhat.	
V34		A tavasszal szárazon álló tavakat július 15-ig nem lehet feltölteni.	
V35		Vízborítás és szint fenntartása, a területen mindennemű vízelvezetés tilos.	
V36		A halastavakat – az őszi lehalászású és az ivadéknevelő tavak kivételével – legkésőbb április 30-ig fel kell tölteni.	
V37		A halastavakat – az őszi lehalászású és az ivadéknevelő tavak kivételével – legkésőbb április 1-ig fel kell tölteni.	
V38		Őszi lehalászású tavakon április 1. és július 15. között a vízszint ingadozása nem haladhatja meg a napi 5 cm-t.	
V39		Őszi lehalászású tavakon április 30. és június 15. között a vízszint ingadozása nem haladhatja meg a napi 5 cm-t.	
V40		Csak a keskeny nádszegéllyel rendelkező, illetve nádszegéllyel nem rendelkező tavakat szabad tavasszal és nyáron leereszteni, illetve feltölteni a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve.	
V41		adminisztráció	A learatott nád vizes élőhelyről történő kiszállításának nyomvonalát működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve kell kialakítani.
V42			A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerint érintett NPI-gal értesíteni kell.
V43	A nádaratás befejeztéről értesíteni kell a működési terület szerint érintett NPI-ot.		
V44	A hagyásfoltok kialakítását a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve kell kijelölni.		
V45	betakarítási idő	November 1. és február 28. között lehet nádaratást folytatni.	
V46		December 1. és február 28. között lehet nádaratást folytatni.	
V47		December 15. és február 28. között lehet nádaratást folytatni.	
V48	nádas	A nyílt vízfelszín kialakítás érdekében a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve, annak írásos hozzájárulásával vegetációs időben is végezhető nádvágás elsősorban kézi módszerrel (pl.: kézi adapteres kaszával).	
V49		hagyásfolt	A nádas min. 10-20%-át nem szabad learatni.
V50			A nádas min. 20-30%-át nem szabad learatni.
V51			A nádas min. 30-40%-át nem szabad learatni.
V52			A hagyásfoltokat évente eltérő helyen kell kialakítani.
V53		A hagyásfoltot 5 évig fenn kell tartani, az 5 évben aratása kötelező, és a hagyásfoltot eltérő helyen kell kialakítani.	
V54		betakarítás	A területen nádgazdálkodást kell végezni.
V55			Nádgazdálkodás a területen tilos.
V56	A nádaratás csak fagyott talajon végezhető.		
V57	A betakarítás során a nád rizómjának megsértését kerülni kell.		
V58	Nádat deponálni, válogatni a területen tilos.		

V59	egyéb	A nádaratást végzőnek, a nád aratásához, a rendelkezésére álló nádvágó gépek közül mindig a talaj és hidrológiai adottságainak megfelelő gépet kell használni.
V60		A nádaratás során természetes, gyorsan lebomló anyagokból készített kötöző anyagot köteles használni.
V61		A nádszegély kontrollált égetését december 1. és február 15. között kell elvégezni, a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve és annak felügyeletével.
V62		A nádaratás megkönnyítése érdekében az érintett terület vízszintjének megváltoztatása tilos.
V63	élőhelyre-konstrukció	Élőhely-rekonstrukció .
V64		Mezőgazdasági földterület első erdősítése.
V65		Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása.

Sorsz.	Kat.	Erdőterületekre vonatkozó előírások
E01	adminisztráció	A Natura 2000 rendeltetés átvezetése további, illetve (a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében) elsődleges rendeltetesként.
E02		A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése.
E03		A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E04	egyéb	Közösségi jelentőségű fajpopulációk és élőhelyek, továbbá a természetes és természetszerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének tiltása.
E05		Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E06		Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése a teljes területen.
E07		Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E08		Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09		A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki.
E10		Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E11		A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E12		A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E13		erdőse-gély

E14	fajvédelem	A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).	
E15		A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.	
E16		Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.	
E17		A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.	
E18		Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok minden egyedének megkímélése.	
E19		Fokozottan védett madárfaj fészékének (madárfajtól függően) 100-300 m-es sugarú körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása vagy teljes tiltása.	
E20		Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló vagy/és fekvő holtfa folyamatos fenntartásának biztosítása.	
E21		Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, 30 cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.	
E22		Az egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) teljes vagy részterületének háborítatlanságát biztosítani kell.	
E23		Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek teljes védelmét, háborítatlanságát biztosítani kell.	
E24		Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).	
E25		állománynevelés	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E26			A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E27			Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani.
E28	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fafajok javára kell elvégezni.		
E29	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.		
E30	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolításai.		
E31	véghasználat	A táj- és termőhelyhonos fafajú faállomány tarvágásos véghasználatoknál csak mikrotarvágások (az összefüggő vágásterület legfeljebb 0,25 ha) végezhetők úgy, hogy a felújítás alatt álló részterületek összege a részlet területének 35%-át ne haladja meg.	
E32		Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás tilalma.	
E33		A fahasználattal érintett területen összefüggően legfeljebb 0,5 ha véghasználati terület alakítható ki és tartható fenn, legalább 2 db, a természetes erdőtársulásra jellemző főfafajokból származó életképes magszóró fa meghagyásával.	
E34		Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.	

E35		Tájhonos fajú állományok véghasználata során az idős állomány legalább 5%-ának visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló, egészséges hagyásfa csoportok formájában.
E36		Őshonos fajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% fedettséget biztosító elszórt hagyásfák és hagyásfa csoportok visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E37		A hagyásfák fenntartása.
E38		A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E39		A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.
E40		A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztleten belül csak kötélpálya, facsúszda, lófogat, állati erővel vont közelítő kerékpár, szán vagy a rakomány emelve történő közelítésére alkalmas más eszköz használható.
E41		Felnyíló erdők esetében véghasználat jellegű fakitermelés csak abban az esetben végezhető, ha a záródás 30% alá csökken és az erdő felújítását meg kell kezdeni.
E42	felújítás	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés tiltása.
E43		Mesterséges felújítás, illetve kiegészítés esetén géppel csak részleges talaj-előkészítés végezhető.
E44		Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E45		A vágásterületen történő égetés tilos.
E46		Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fajokkal, illetve faállomány típusal történhet.
E47		Őshonos fajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E48		Őshonos fajú faállomány csak természetesen (magról, illetve sarjról) újítható fel.
E49		Idegenhonos fajú faállomány csak természetesen újítható fel.
E50		Természetes, természetszerű és származék erdőkkel határos erdőterületek felújítása csak táj- és termőhelyhonos fajokkal, illetve faállománytípussal végezhető.
E51		Természetközeli állapotú fátlan élőhelyekkel határos erdőterületek felújítása csak táj- és termőhelyhonos fajokkal, illetve faállománytípussal végezhető.
E52		Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos faj alkalmazható.
E53		Az erdősítek során a közösségi jelentőségű élőhelynek, illetve a természetes erdőtársulásnak megfelelő természetes elegyfajok biztosítására kell törekedni.
E54		Mesterséges erdősítek során legalább 3 tájhonos faj számlankénti vagy csoportos - a termőhelynek is megfelelő - elegyítése szükséges.
E55		A terület természetes erdőtakarója felnyíló erdőtípusba sorolható, így már a 30%-os záródást elérő erdősítek is sikeresnek lehet tekinteni.
E56		Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fajok minden tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése a cél.
E57		Az idegenhonos és tájidegen fajú faállományok véghasználata és felújítása során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megóvására.
E58		Tájidegen fajokból álló erdősítek legalább 20% elegyarányban tájhonos fajokkal elegyítendő.
E59		Az idegenhonos és tájidegen fajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fajok minden egyedének meghagyása kívánatos (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E60		Intenzíven terjedő idegenhonos faj felújításokban célállományként és elegyfaként sem alkalmazható.

E61		Meghatározott szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítandók.
E62		Az idegenhonos és tájidegen fajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása nem kívánatos, azok más művelési ágban (pl. gyepek) hasznosítandók.
E63	invazios növényfajok visszaszorítása	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő fajok ellen, ellenőrzött körülmények között engedélyezhető.
E64		A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) kell megakadályozni.
E65		<p>Az intenzíven terjedő fajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyagot kell keverni. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – kizárólag fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélykiiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással. <p>Vegyszeres védekezés esetén legalább 10 munkanappal a tervezett védekezés megkezdése előtt írásban kell értesíteni, az érintett hatóság illetékes szervét, megjelölve a beavatkozás tervezett helyét és időpontját.</p>
E66		A tűzpásztákon, nyiladékokon gondoskodni kell az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorításáról.
E67		Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók.
E68	Erdővédelem	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezést csak különleges esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) szabad végezni.
E69		Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.

Sorsz.	Vadgazdálkodási előírások
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

VA02	A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét minden esetben be kell keríteni.
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó (erdőtörvény 9. § c) pont) létesítése tilos. (EKV41)

Alkalmazott kommunikációs eszközök és eredmények

A Lajoskomáromi-löszvölgyek Natura2000 terület négy darabból áll, erősen szabdalt, egyes részei egymástól távolabb helyezkednek el. A Mezőkomárom melletti területrészen erdők találhatóak, Lajoskomárom közigazgatási határát két területrész érinti, a Natura2000 terület Ozorai darabja ezzel határos volt, itt területmódosítás történt a közel múltban, ezek tipikus löszvölgyek, amelyeken gyeptársulások találhatóak, amint a negyedik, az Igar határában lévő területrészen is. Tipikus társulások a löszgyepek, akácosok, löszölgyesek, amelyeken valaha extenzív legeltetés folyt, a karámok nyomai még ma is megtalálhatóak. Míg a völgyoldalakat jobbra birkával legeltették, addig a völgyalji réteket hagyományos módon kaszálták. A gyepgazdálkodás (kaszálás, legeltetés birkákkal) ma is tipikus gazdálkodási forma, de a kezelés, az állatlétszám csökkenése miatt gyakran hiányzik, így kezd elhanyagoltá válni a terület. Helyenként még megtalálható egy-egy öreg tölgy hagyásfa (200-300 éves), nyarak és értékes, de kis kiterjedésű erdőfoltok. A vidéken az 1800-as évekig voltak erdők, ezek rekonstruálása a fenntartási terv ideális célja lehet. A löszvölgyek körül viszont intenzíven művelt szántók vannak, helyenként már felhagyva, ahonnét fennáll annak a veszélye, hogy bemosódnak a növény-védőszeres és műtrágyák. A terület felhagyás, a galagonyások, akácerdők terjedése, a cserjésedés veszélyt jelent a terület jelenlegi társulásaira.

A négy érintett település mindegyikét súlyosan érintette a rendszerváltást követő gazdasági visszaesés, illetve a gazdaság szerkezetének átalakulása. A települések lakói korábban ingáztak a közeli városokba, Simontornyára, Székesfehérvárra, de a leépítések során sokan elvesztették az állásukat. A termelőszövetkezetek melléküzem ágában, illetve a mezőgazdaságban foglalkoztatottak szintén állás nélkül maradtak mára. A TSZ-ek a magánosítás után leépítették a kiegészítő tevékenységeiket, a modern növénytermesztés munkaerő igénye kisebb, az állattartás és állat létszám csökkentése pedig még ma is tart. Jelenleg Lajoskomáromban, Mezőszilason és Igaron van sertéstelep (az utóbbi kettő fennmaradása azonban kétséges), az EAG Zrt. szarvasmarha állománya nem változik, de az állatok Mezőszilason és Kiscséri-pusztán vannak. A nagyüzemi juhtenyésztés megszűnt Lajoskomáromban, de itt még most is található pár százas állománnyal egy-két gazda, valamint Igaron egy gazdálkodó kb. 2000-es állománnyal.

A Natura2000 tervezési folyamatának helyi előzményei

A megkérdezettek elmondása szerint a Natura2000 programról, vagy a terület kijelöléséről korábban részletes információt nem kaptak. Az önkormányzatok a Közlönyből, illetve a megyei önkormányzattól, egyesek pedig más funkcióik révén (például a vadásztársaság titkáráként) értesültek a kijelölésről. A Lajoskomáromi önkormányzatnál internetről leszedték a helyrajzi számos listát, így tudták meg, hogy mely területek érintettek. Az önkormányzatok szerintük mindenütt kaptak értesítést, a magángazdák azonban lehet, hogy nem, így azokat mindenképpen fel kell keresni – hangzott el a beszélgetés során. Az önkormányzatok a szokásos módon falragaszok kihirdették a Natura területeket.

Arról nincsenek részletes és egyértelmű információi az önkormányzatoknak, hogy a kijelölt területeket mi teszi védelemre érdemesé, de mindegyik megkérdezett tisztában volt a különleges tájképi elemek értékével, azokat annak ellenére, becsülik, hogy a településektől távolabb helyezkednek el, így ritkán látogatottak. Az önkormányzatoknál nem tájékoztattak arról, hogy milyen kötelezettségekkel és esetleges előnyökkel jár a területkijelölés, ami részben annak is betudható, hogy a szűk hivatali apparátus miatt a legfontosabb információkról való tájékozódáson túl nem foglalkoztak részletesebben a Natura2000 programmal.

A rendeletről csak a falugazdász tájékoztatta a gazdálkodókat, mivel nem tud arról, hogy a gazdák a DINPI-vel bármilyen kapcsolatban volnának.

A kisebb gazdálkodók is tudják, hogy merre vannak a rendelet hatálya alá eső területek, a nagyobbak pedig a támogatásokat is igénybe veszik. Az EAG Zrt. illetékes munkatársa arról számolt be, hogy a Natura2000 rendeletről a közlönyből értesültek.

Érintett-elemzés

A Lajoskomáromi-löszvölgyek Natura2000 terület kapcsán a kulcsérintettek Lajoskomárom, Mezőkomárom, Igar és Ozora települések önkormányzatai, az Enyingi Agrár Zrt-t, a korábbi termelő szövetkezetből alakult Győzelem mezőgazdasági cégcsoport, valamint különböző juhászok és a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság. Kiseb mértékben érintettek a helyi gazdálkodók, az illetékes falugazdász, Mezőszilas, valamint a települések lakossága.

Érintettségek

- *Lajoskomáromi önkormányzat:* a település három részből áll, 2400 lakosa van. A mezőgazdaság a meghatározó ágazat, a korábbi jól működő téesz, mára magánkézbe került. A mezőgazdaságból felszabaduló munkaerőt Székesfehérvár eddig felszívta, így sokan ingáznak. A Natura2000 rendelet a község fejlesztési terveit nem érinti, beruházási terveik elsősorban a Kutas-ér völgyében vannak, és ez nem Natura2000-es terület. (Itt a hatvanas évekbeli kutatófúrások során találtak termálvizet, és geológiai szakvéleménnyel rendelkeznek a kiaknázzható termáلكincsről, ezért a jövőben befektető bevonásával termálfürdőt szeretnének létrehozni a település nyugati – délnyugati részén.) Ezen kívül fontos fejlesztési elképzelés még a csatornahálózat kiépítése, ami esetleg pozitívan befolyásolná a Natura2000 területek élővilágát is. A Natura2000 rendelet miatt jelenleg is folyik a rendezési terv átalakítása, e munka során figyelembe veszik a területkijelöléseket, és betartják a szabályokat.
- *Ozorai önkormányzat:* terveit a Natura2000 rendelet előírásai nem befolyásolják, a település gyakorlatilag nem érintett immár a kérdésben.
- *Mezőkomáromi önkormányzat:* 1044 lakosú település az enyingi kistérségben, ahol a mezőgazdaság a meghatározó tevékenységi forma, bár a korábbi téesz helyén alakult társaság megszűnt és az egyetlen embert sem foglalkoztat. A mezőgazdasági vállalkozások családon belül oldják a meg a munkaerő igényeiket. Ma is működik a lajoskomáromi Győzelem és Győzelem 2000 Kft. amely a korábbi tehenészetet felszámolta és jelenleg szántóföldi termesztéssel foglalkozik. A helybeliek a korábbi részarány tulajdonba kapott földeket eladták, jelentős szegénység, az idősök aránya 24-25%. Az önkormányzat is résztulajdonosa annak a biofermentációs üzemnek, amely a falu határában épül. A fejlesztések miatt nem valószínű, hogy érdekellentét alakuljon ki az Önkormányzat és a Natura2000 program kapcsán.
- *Igari önkormányzat:* 1054 lakosú település (szintén három részből áll), az előzőekhez hasonlóan a korábban sikeres termelőszövetkezet a magánosítás után leépült, nagyon magas a munkanélküliség. Az önkormányzat terveit a Natura2000 kijelölés nem befolyásolja, 2007-ben a rendezési tervet is eszerint alakították át.
- *Gazdálkodók, falugazdász:* A szántóterület 55-60%-án nagyüzemi gazdálkodás folyik: egy több ezer hektáros gazdaság, valamint néhány 200-300 hektárt művelő gazdaság működik a környéken, elvéve csak néhány 10-20 hektáros gazdaság. Mivel a gazdák egyáltalán nincsenek egymásra utalva, az együttműködés nem jellemző, legfeljebb bérmunka. Lajoskomárom és Mezőkomárom határának jelentős része szántó. ezeken gabonaféléket és olajos növényeket termesztnek, a növénytermesztés

szerkezete pedig nem kapcsolódik az állattenyésztéshez. Korábban ezeken a településeken jelentős volt az állattartás.

- *Az Enyingi Agrár Zrt.(EAG Zrt.)* műveli a Lajoskomáromi-löszölgyek Natura2000 terület legnagyobb részét, egyik telephelyük Külső-Sári-pusztában van. Itt mintegy 800-900 hektár szántót, 150 hektár gyepet és valamennyi erdős részt kezelnek. Valaha ez a környék húsmarha és lótarló hely volt, legeltettek a fásorokig, elsősorban növendék marhákkal. A kárpótlás után a területeket felszabdalták. Az EAG Zrt. most bérlő a legelőket a fásportokkal együtt, de a fásportokra az erdőtvény és az erdőterv vonatkozik, ők irtást nem kezdeményezhetnek itt. Jelenleg lovakkal (mintegy 60-70 kanca) legeltetnek (már csak tejelő marhájuk van, de az nem Sári-pusztában), a ló viszont kerüli a fás területeket, úgyhogy az erdőszülést ez a gazdálkodási mód nem akadályozza meg. A terület jogi helyzetének tisztázatlansága miatt az erdőszülés megakadályozása is problémát okoz. Szintén probléma, hogy a gyepet nem tudják műtrágyázni, ami elég nagy hozamkieséssel jár. A fűszéna hozama gyakorlatilag tervezhetetlen. Ezen kívül más problémát nem lát a Natura2000 kapcsán. „A korlátozást el fogjuk viselni.”
- *Lajoskomáromi Győzelem Kft. és Győzelem 2000 Kft.:* állattenyésztéssel foglalkozó mezőgazdasági vállalkozások, amelyek a korábbi téészekből alakultak. Interjú egyelőre nem készült az érintettekkel, de a kapcsolatfelvétel megtörtént.
- *Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság (DINPI):* elhangzott, hogy a löszölgyek feletti területek nem megfelelő művelése a löszölgyek élővilágát is károsíthatja (bár erről szisztematikus kutatások nem készültek), legeltetéses állattartást fenn kell tartani, kívánatos cél lehet a tölgyesek visszaállítása. Interjú egyelőre nem készült az érintettel, de a kapcsolatfelvétel megtörtént.
- *Juhászatok:* néhány kisebb-nagyobb juhászati működik a térségben, amelyek azonban a kedvezőtlen gazdasági körülmények miatt fokozatosan csökkentik az állatlétszámot. A Natura2000-hez kapcsolódóan támogatást nem vesznek igénybe. A felkeresett juhász kifejezetten szereti azt a tájat, amelyen gazdálkodik, munkája során az előírásokat betartja, konfliktus nem várható.

Kapcsolat az érintettek között:

Mivel a Natura2000 terület korábban nem volt védettség alatt, a települések és a DINPI között eddig sem volt kapcsolat, de mint arról néhol beszámoltak a rendelet kapcsán sem vált ez intenzívebbé. A gazdák egy része bizalmatlan az ismeretlenekkel szemben, a területhez érzelmi viszony fűzi, és nem kedveli, ha idegenek járnak rajta – a DINPI munkatársaival nincs rendszeres kapcsolat.

Mind emellett az interjúk alapján úgy tűnt, hogy a Natura2000 területkijelölés viszonylag keveseket érint a településen, fennálló konfliktusról nem szereztünk tudomást, s annak kialakulása sem várható, mivel a kijelölt területeken nem folyik olyan gazdasági haszonszerzés, ami ellentétben állna a természetvédelmi elképzelésekkel. Az érintettek között jelenleg szoros kapcsolat nem áll fenn, természet- vagy környezetvédelmi célú együttműködésre a DINPI-gal nem volt példa korábban. A helyben folyó állattartás hanyatlása és a megmaradó állattartás átalakulása miatt azonban minél hamarabb lépni kellene, hogy jó és hatékony együttműködés alakuljon ki a gazdálkodók és a természetvédelem között, mert a kívánatos kezelésnek a legeltetés fontos része lenne.

A Natura 2000-hez kapcsolódó általános vélekedések

Az önkormányzatok nem várnak sem különösebb előnyöket, sem különösebb hátrányokat a rendeletről.

A falugazdász véleménye szerint a Natura2000 területek kezelésével kapcsolatos előírások – például, hogy a kaszálást öt nappal a munka megkezdése előtt be kell jelenteni – nagy nehézséget okoznak a gazdálkodóknak. Erre azonban a gazdálkodók nem panaszkodtak. Bár az adminisztráció is többletmunkát jelent, de az nem okoz gondot a gazdáknak, egységes vélemények szerint. A falugazdász szerint az esetleges támogatás biztosan növeli a gazdák program iránti elkötelezettségét.

Az EAG Zrt. szerint előnye a programnak, hogy támogatást vehetnek fel, és a pályázatokban is többlet pontokat lehet érte számítani. Ennél a társaságnál külön környezetvédelmi apparátus is van, valamint pályázati írók.

Egyeztetés a helyi érintettekkel

A Lajoskomáromi-löszvölgyek Natura2000 területen a fenntartási tervek elkészítéséhez kapcsolódóan 2009. február 9-én és 2009. április 27-én összesen nyolc félig strukturált interjú készült, illetve egy rövid vezető nélküli terepbejárást végeztünk. Az interjúk során felkerestük a Natura2000 terület által érintett települések, Lajoskomárom, Mezőkomárom, Igar és Ozora települések önkormányzatait, a falugazdászt, és a legnagyobb potenciálisan érintett gazdálkodókat (az Enyingi Agrár Zrt-t, a Győzelem Kft-t, valamint juhászokat). 2009. július 6-án ötletbörzét szerveztünk a DINPI munkatársaival, valamint a konzorciumi partnerekkel arról, hogy a helyi tájhasználókat hogyan lehetne ösztönözni a fenntartási tervekben szereplő tájhasználati/gazdálkodási javaslatok betartására.

2009. szeptember 16-án tartottuk a Lajoskomáromi-löszvölgyek Natura 2000 terület fenntartási tervének egyeztető fórumát. A fórum helyszínét a Lajoskomárom község önkormányzata biztosította számunkra, amit ezúton is köszönünk. A fórumon megjelent gazdálkodók elsősorban abból a szempontból közelítették meg a fenntartási tervet, s magát a Natura 2000 területkijelölést, hogy az milyen kötelezettségeket ró rájuk, miként korlátozza gazdálkodói tevékenységüket. A területen zajló quadozás és cross-motorozás fontos problémaként jelent meg, különösen azért, mert a járművekkel elkövetett természetrombolás következmények nélkül maradhat (az elkövetőket nem lehet elfogni), miközben a terület tulajdonosai és használói mindenféle előírást kötelesek betartani, aminek elmaradásáért büntetést rónak ki rájuk. Az egész Lajoskomáromi-löszvölgyek területét érintő másik fontos probléma a Sió kezelése. A résztvevők elmondása szerint gyakran szennyező anyagokat bocsátanak ki a Sió felsőbb folyásán, ami tönkreteszi itt a vizet. Ráadásul a Sió bevágódása miatt a talajvíz is egyre mélyebbre süllyed, a terület elszárazodik. A javasolt előírásokhoz kapcsolódóan néhány konkrét megjegyzés hangzott el, például nem tartják reálisnak a gazdálkodók a kaszálási időpont 5 nappal előbbi bejelentését, sem a kaszálás június 5-i kezdő időpontját. Az egyik gazdálkodó felvetette, hogy a tervben javasolt szántó-gyep konverzió adminisztrációs nehézségekbe ütközhet, ahogyan ők ezt megtapasztalták korábban, mivel szántó művelési ágban lévő gyepre nem kaphatnak támogatást, a művelési ág váláshoz azonban a tulajdonos beleegyezésére van szükség, amit sokszor nagyon nehezen lehet megszerezni (különösen állami tulajdon esetében). Szintén kevés realitását látják a gazdálkodók a tölgy-telepítésnek. Az egyik érintett pedig kifogásolta, hogy a Natura 2000 területen 100 főnél több ember nem gyűlhet össze, mivel évente fesztivált szervez a területen, ami nagyban hozzájárul ahhoz, hogy anyagilag fenn tudja tartani az ott folyó gyepgazdálkodást. Több előírás kapcsán felmerült továbbá, hogy azokat össze kellene hangolni a meglévő AKG-s, illetve erdészeti előírásokkal. Több helyi érintett részéről

felmerült, hogy volna-e lehetőség a területek Natura 2000 programból való kivonására. Mivel ez a lehetőség nem áll fenn, a helyiek szerint úgy lehetne a legjobban a helyi viszonyokhoz illeszteni a tervet, ha minden érintett földtulajdonossal bejárnák a területet, s egyenként megbeszelnék az előírásokat. Sajnos azonban a projekt közeli határideje ezt nem teszi lehetővé. Az elhangzottakat részletesen tartalmazza az elkészült jegyzőkönyv, amely a mellékletben olvasható.

Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Az országos szinten érintett hatósági és területi kezelő szervekkel (mezőgazdasági, erdőgazdasági és vízgazdálkodási témában) a projekt felépítésének megfelelően a projekt vezetői konzultáltak, a kapcsolattartás e szervekkel a projekt során folyamatos volt. A konzorcium vezetői FVM-mel (2008.11.03. Kiss Zoltánnal), az MgSzH Erdészeti Igazgatóságával (2009. 03.11. Wisnovszky Károllyal és 2009.03.23.) és a VKKI által megbízott ÖKO Zrt.-vel (2009.03.17. Rákosi Judittal) tartottak egyeztetéseket. A helyi szinten érintett hatósági és területi kezelő szervekkel való egyeztetést beágyaztuk a területi kommunikációs folyamat menetébe.

Kiemelt figyelmet kapott az interjúzás során a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság munkatársaival való egyeztetés: június folyamán ötletbörzét is szerveztünk az Igazgatóság kollégáinak bevonásával, ahol a Natura 2000 programhoz kapcsolódó anyagi kompenzációt kiegészítő lehetséges ösztönzőkről gondolkodtunk közösen.

Natura 2000 területek fenntartási tervének elkészítése és ehhez kapcsolódó szolgáltatások elvégzése

Egyeztető fórum jegyzőkönyve

Lajoskomárom, Polgármesteri Hivatal

2009. szeptember 16. 16:00 óra

Készítette: Kelemen Eszter és Megyesi Boldizsár (SZIE KTI)

Részvevők:

Csordás László, gazdálkodó

Macher Pál, polgármester, Lajoskomárom

Mosberger Mátyás, Agrárkamara, (Cinca-patak Vízgazdálkodási Társulat?)

Reizinger Tibor, falugazdász

Reizinger József, Lajoskomáromi Gazdakör

Széll András, gazdálkodó

Varga Gyula, EAG Zrt.

Zimányi Árpád, gazdálkodó

Zimányi Dániel, gazdálkodó

Horváth András, MTA ÖBKI

Podmaniczky László, SZIE KTI

Megyesi Boldizsár, SZIE KTI

Kelemen Eszter, SZIE KTI

Bevezető előadások, hozzászólások:

Megyesi Boldizsár köszöntötte az egybegyűlteket, ismertette a találkozó célját, és megkérte az jelenlévőket, hogy röviden mutatkozzanak be. Ezt követően átadta a szót Kelemen Eszternek.

Kelemen Eszter a VÁTI munkatársait helyettesítve röviden bemutatta a Natura 2000 program Európai Unió és magyar jogszabályi hátterét (Madárvédelmi Irányelv, Élőhely-védelmi Irányelv, 275/2004 Kormányrendelet, 45/2006 KvVM rendelet). Magyarország e területek megőrzését fenntartási tervek készítésével szeretné elérni, a jelenleg zajló projekt – amelynek keretében 20 Natura 2000 terület fenntartási terve készül el – mintául fog szolgálni az ország többi Natura 2000 területe fenntartási tervének elkészítéséhez. A projekt EU-s finanszírozásból, a KvVM megbízásából zajlik, a megbízó által kiválasztott 20 mintaterületen, 2008 novembere és 2009 novembere között. A projekt célja a 20 mintaterület terveinek elkészítésén kívül a tervezési módszertan kidolgozása egy részvételi tervezési folyamat keretében, illetve a támogatási rendszer kialakítására vonatkozó javaslatok kidolgozása. Ennek a fórumnak az elsődleges célja, hogy meghallgassuk a helyi véleményeket az elkészült fenntartási tervről, s közösen megvitassuk az előírásokat. Az elhangzott javaslatok a végleges tervben átvezetésre kerülnek. Természetesen írásban is van lehetőség a tervet véleményezni, amelynek határideje szeptember 30.

Podmaniczky László az elvi alapoktól kezdve mutatta be a Natura 2000 program jelentőségét, illetve a fenntartási terv szerepét és felépítését. A földhasználati piramis és a földhasználati zónarendszer alapján ismertette a természetvédelem és a gazdálkodás közötti kapcsolatot, majd a támogatási rendszer kapcsán röviden beszélt a multifunkcionális mezőgazdaság terén megjelenő EU-s támogatási szisztémáról, a kötelező és az önkéntes vállalkások rendszeréről. A

Natura 2000 fenntartási tervekben kötelező előírások és önként vállalható előírások egyaránt szerepelnek, utóbbiak vagy javasolt fenntartási előírások, vagy komplex élőhely-rehabilitációt lehetővé tevő fejlesztések formájában. A kompenzáció a kötelező előírások esetében várhatóan önálló Natura 2000 támogatás formájában, az ajánlott előírások kapcsán várhatóan az AKG programmal és az erdő környezetvédelmi támogatásokkal integrált módon, míg a komplex élőhely-fejlesztési előírások vonatkozásában várhatóan a nem termelő beruházásokkal, az erdősítésre vonatkozó, agrár-erdészeti vagy KEOP pályázatokkal integráltan fog megvalósulni.

Horváth András ezek után áttért a Lajoskomáromi-löszvölgyek Natura 2000 terület természeti értékeinek és veszélyeztető tényezőinek bemutatására. A Natura 2000 területnek kijelölt négy elkülönülő, ágas-bogas löszvölgy a mezőföldi löszplató Sióra kifutó végén helyezkedik el. A területen már a XIX. században is jelentős szántóföldi gazdálkodás folyt, a Siót azonban kiterjedt lápok, mocsarak kísérték még akkoriban, a völgyek környezetében extenzíven használt legelők és jelentős kiterjedésű lösztölgyesek voltak. A Lajoskomáromi-löszvölgyek területén valamikor erdős-pusztai növényzet dominált, és ennek maradványai – gyepek, cserjések, erdők – képezik a mai természetvédelem számára a legfőbb értékeket. Országos és európai léptékben is kiemelkedő értéket jelentenek például a megmaradt lösztölgyes maradványok. Ezeknek az élőhelyeknek a fennmaradását veszélyeztető legfőbb tényezők a cserjésedés, az idegenhonos fafajokkal történő erdősítés, a véghasználat (erdők letermelése), a fokozódó vegyszerhasználat, a beszántás és az inváziós növények terjedése. A kijelölt területek fenntartása érdekében meghatározott általános kezelési és fenntartási célok is ezekhez a tényezőkhöz kapcsolódnak: löszgyepek esetében a juhokkal való legeltetés, lösztölgyesek esetében az idegenhonos fafajok fokozatos lecserélése, erdőszyepp mozaikok esetében a térbeli kapcsolatok, átmenetek megóvása, míg az idegenhonos erdő állományok esetében az állomány hazai fajokkal való cseréje.

A kezelési egységek és előírások részletes bemutatása, tisztázó kérdések megválaszolása:

KE1: Szántóval szomszédos élőhelyek

Több löszvölgyet is nagytáblás, intenzív, egyéves szántó vesz közre. A talajerózióval a szántón használt vegyszerek (növényvédőszer, műtrágyák) bemosódnak a völgybe, ezért a vegyszerkijuttatás korlátozására volna szükség.

KE2: Nagytáblás egyéves szántó völgyekben

A szántó megszüntetésére és visszagyepesítésére volna szükség. Több völgyben volt már példa rá, hogy a meredek szántókat visszagyepesítették – ezt a tendenciát folytatni szükséges.

KE3, KE4: Mocsarak és magassásrétek

Nádasok, gyékényesek, magassásrétek esetében a legfontosabb kiszáradás megelőzése, a természetes vízjárás visszaállítása (a levezető csatornák és árkok kotrása csak indokolt esetben, engedéllyel történhet). Szintén szükséges az inváziós növények terjedésének megakadályozása.

KE5, KE6: Mocsárrétek

Az előző két kezelési egységhez hasonlóan a kiszáradást meg kell akadályozni. Kívánatos a területek nem túl intenzív legeltetése, kaszálása. Az inváziós növények terjedését meg kell akadályozni, és cserjésedés esetében a cserjék irtása is szükséges (bár a fajgazdag cserjés foltokat fenn kell tartani).

KE9: Félzsáraz lös z-sztyepprétek, lös puszták

Az intenzív legelést és taposást kerülni kell, mert egyébként az állományok leromlanak. Az erősen cserjésedett állományokból a fajszegény galagonyás-kökényes cserjefoltokat ki kell vágni. A cserjeirtáskor a füves vegetációt és a talajt meg kell kímélni, a kivágott cserjéket a területről el kell távolítani. A ritkásan álló, idősebb bokrokat, vagy néhány cserjefoltot meg kell őrizni; az erdőszegély cserjesávját és a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani. Az állományokat nem szabad befásítani.

KE10: Lös z-sztyepprétek

Az intenzív legelést és taposást kerülni kell, mert egyébként az állományok leromlanak. Az erősen cserjésedett állományokból a fajszegény galagonyás-kökényes cserjefoltokat ki kell vágni. A cserjeirtáskor a füves vegetációt és a talajt meg kell kímélni, a kivágott cserjéket a területről el kell távolítani. A ritkásan álló, idősebb bokrokat, vagy néhány cserjefoltot meg kell őrizni; az erdőszegély cserjesávját és a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani. Az állományokat nem szabad befásítani.

KE11: Lös z-sztyepprétek helyreállítása

Az akácós állományokkal mozaikos löszyepekből az akácós foltokat le kell termelni, az akác felújulását meg kell akadályozni.

KE14: Galagonyás-kökényes cserjések

Feltéve, hogy őshonos fajok alkotják, fenntartásuk az alábbi helyzetekben indokolt: (a) ha fajgazdag erdőszegélyek, (b) ha a völgy felső peremén sávot alkotva védik a völgy gyepét a szántók irányából érkező zavarások elől, (c) ha idős, felritkuló állományok gyepes tisztásokkal, (d) ha galagonyán és kökényen kívül még legalább néhány őshonos cserje (somok, fagyal, ostormén bangita, stb.) vagy néhány őshonos fa (pl. mezei szil, mezei juhar) már beépült, és erdő irányába tovább haladhat a szukcesszió, (e) ha nagy kiterjedésű löszyep állományban kisebb foltként tenyészik, (f) ha teljesen leromlott löszyep állomány él alatta.

KE15: Löszölgyesek tájidegen fajokkal elegyes állományai

A felső lombkoronaszintben ritkán csak tölgy van, de az állományok többségében akác és ostorfa uralkodik. Ezekben minél előbb el kell végezni a fáfajcserét úgy, hogy a tájidegen fáfajokat (akác, bálványfa, ostorfa) kocsányos tölgyre és molyhos tölgyre kell cserélni. Sem a cserjeszintben, sem a lágyszárú szintben nem szabad jelentős kárt okozni, mind a kitermelést, mind az ültetést kíméletesen kell végrehajtani. Kizárólag a tájidegen fáfajokat lehet kitermelni. Gondoskodni kell a tájidegen fáfajok újulatának eltávolításáról, és az özöngyomok rendszeres irtásáról. A regenerálódott tölgyes erdőben erdészeti beavatkozás kizárólag a természetes állapot fenntartása (gyomfajok eltávolítása) céljából engedhető meg.

KE16: Sztyeppcserjések átmeneti állományai

Gondoskodni kell a törpemandula és a csepleszmegegy, valamint a jellemző erdőssztyepp fajok fennmaradásáról. Az akácot, bálványfát és más inváziós növényt el kell távolítani. A cserjés állományban a teljes záródás nem lehet több 70%-nál (de legalább 30%-nak kell lenni), ezért a cserjék ritkításáról, elsősorban a galagonya és a kökény rendszeres eltávolításáról gondoskodni kell; a löszcserjések karakterfajait (törpemandula, csepleszmegegy) és a lágyszárú szintet meg kell kímélni.

KE17: Akácosok, nemes nyarasok, fenyvesek

Fontos teendő az özönnövények állományainak visszaszorítása. A vegyes fafajú lombos ültetvényekben az inváziós fajok terjedésének visszaszorítása a minimális feladat.

KE18: Galagonyás-kökényes cserjések és átmeneti állományaik

Az összefüggő, zárt, de özöngyomok által nem uralt galagonyás állományok esetén érdemes megpróbálni lösztölgyes erdők rekonstrukcióját, tölgy csemeték beültetésével. A nem teljesen leromlott akácós állományok eredeti tölgyes állományokká történő visszaalakítását el kell kezdeni.

Az elhangzott előírások véleményezése:

Az egyik **gazdálkodó** az előírásoktól független, általános problémát vetett fel a Natura 2000 kapcsán: a kvadosok és crossmotorosok ügyét, akik tönkreteszik a területeket, de a jelenlegi viszonyok között nem vonhatók felelősségre. Kelemen Eszter válaszul elmondta, hogy jogszabály rendelkezik arról, hogy védett és Natura 2000 területeken a kvadozás és crossmotorozás tiltott tevékenység, amely 300 ezer Ft-ig terjedő bírsággal sújtható. Ugyanakkor a kvadosok tetten éréséhez jóval intenzívebb terepi jelenlétre volna szükség akár a nemzeti park igazgatóságok, akár más hatóság részéről. A helyi érintettek beszámoltak egy korábbi kezdeményezésről, hogy a motocross-osokkal közösen jelöljenek ki területeket, amelyeket használhatnak, de ez a próbálkozás a motorosok kompromisszumképtelensége miatt zsákutcába jutott. A helyiek tanácsstalanok, hogy mit lehet tenni ebben a helyzetben, s igazságtalannak tartják, hogy a legnagyobb károkat okozó tájhasználók büntetlenül folytathatják tevékenységüket, miközben a gazdálkodóknak szigorú szabályokat kell betartaniuk a büntetés (támogatás megvonás) terhével.

Egy másik **gazdálkodó** arra hívta fel a figyelmet a **KE1** kezelési egység **SZ12** előírása kapcsán, hogy a puffer területek felhagyása költségként jelentkezik a gazdálkodóknál, amit kompenzálni kell. Podmaniczky László válaszul elmondta, hogy természetesen a kötelező előírásoknál mindenképpen szükséges a kompenzáció fizetése, a választható előírásoknál pedig a szokásos kompenzáció feletti plusztámogatás folyósítása.

Kifogásolták a **gazdálkodók** (elsősorban a **KE4**, **KE5**, **KE12** esetében), hogy a kaszálási határidőt öt nappal korábban be kell jelenteni az illetékes nemzeti park igazgatósághoz. A tervezett kaszálási időpont ugyanis az időjárástól, a széna minőségétől, a gépek állapotától napról napra változhat. Szintén kifogásolták a június 15-i kaszálási határidőt (a **GY69** előírás a **KE5** kezelési egység esetében), sok esetben ugyanis ennél jóval korábban kellene kaszálni.

Podmaniczky László elmondta, hogy a bemutatott kezelési javaslatok nem a rendes gazdálkodás keretében végzendőek el – azt nem is lehetne kívánni, hiszen egyértelműen költségnövekedéssel, ill. bevételecsökkenéssel járnak –, hanem plusz kompenzációért cserébe. A Natura 2000 tehát az AKG programhoz hasonlóan fog működni. A gazdálkodók részéről ugyanakkor felvetődött, hogy ebben az esetben az előírásokat a hozzájuk rendelt tervezett kompenzációs összegekkel együtt kellene megvitatni, akkor tudnának döntést hozni arról, hogy az adott előírás az adott kompenzáció fejében betartható-e. Felvetődött továbbá kérdésként, hogy más EU-s tagországokban hogyan működik a Natura 2000. Podmaniczky László válaszul elmondta, hogy nem tartanak sokkal előbbre a tervezésben és a program bevezetésében a tagországok, mint Magyarország.

Az egyik **gazdálkodó felvetette**, hogy igazán akkor volna értelme a tervezésnek, ha helyrajzi számokhoz köthető módon, minden egyes földhasználóval (gazdálkodóval, tulajdonossal) egyeztetve születnének meg az előírások. Podmaniczky László elmondta, hogy a tervezők célja is az, hogy az egyes gazdaságokra könnyen adaptálható legyen az előírások rendszere.

Egy másik *gazdálkodó (Varga)* kifejtette, hogy gazdaságuk a két középső völgyben érintett első sorban. A KE2 kezelési egységhez kapcsolódóan megjegyezte, hogy már többször kezdtek meredek lejtésű szántók visszagyepesítésébe, ugyanakkor ezt a jelenlegi támogatási rendszer inkább gátolja, mint ösztönzi. Az AKG ugyanis nem ad gyeptámogatást a szántó művelési ágban lévő területen kialakított gyepterületére, míg ők nem tudnak művelési ág váltáshoz folyamodni, mivel az általuk használt területek többsége állami tulajdonban van. Az AKG-n kívül több más szabályozással és támogatási rendszerrel is össze kellene hangolni a Natura 2000 programot, ugyanis a gyepen kialakuló és terjedő cserjést, ha azt az erdészeti hatóság erdőnek minősíti, már nem kezelheti gyepeként és nem veheti fel rá támogatást sem, holott egyes kezelési egységekben a cserjefoltok meghagyása a terv szerint kívánatos. Továbbá a vizes területek kapcsán megjegyezte, hogy a vízi társulat kezelésében van jelenleg a Névtelen-patak völgye, közel 8-9 km hosszan, ami jelenleg teljesen rendezetlen: magántulajdonban és állami tulajdonban van egyenesen, s jogilag (tervek szintjén) nem szabályozott. Kérdésként merül fel ennek kapcsán, hogy a Natura 2000 fenntartási terv keretében lehetne-e segítséget, esetleg forrást kapni arra, hogy az érintett területen a szükséges vízgazdálkodási terveket elkészítsék. Podmaniczky László az utóbbi felvetésre reagálva elmondta, hogy ebben az ügyben inkább a Víz keretirányelv tervezőivel lehetne kooperálni.

Az *egyik érintett* a melioráció problémáját is megemlítette. A korábbi időszakban ugyanis meliorációs csatornákat készítettek, amelyek ma kiszárítják a területet, elvezetik a vizet. A szárazodást súlyosbítja, hogy a Sió egyre mélyebbre vágódik a medrébe, így egyre mélyebb rétegekből is odavonzza a talajvizet. A szárazodás ellen pedig alig tudnak tenni valamit, legfeljebb egyéni akciókkal próbálhatják a vizet megtartani (pl. a meliorációs cső eldugaszolásával). Az újabb előírások kialakítása és betartatása helyett fontosabb lenne a gyepek jelenlegi karbantartási munkáit kompenzálni – pl. a galagonya irtását, amire azért is szükség van, mert a galagonya tüskéjétől a birkáknak begyullad a lába, a tőgye. A hozzászóló kifejtette aggodalmát, hogy a Natura 2000-ben a kisebb területtel rendelkezőket fogják előírásokkal sújtani, de kompenzációban aligha reménykedhetnek ezért. Ezt erősíti az is, hogy a fenntartási terv egyeztetési változatában nem látott semmi ösztönzőt, csak szankciókat. Nem plusztámogatást szeretnének, csak a felmerülő extra költségek megtérítését. Podmaniczky László válaszában ismét elmondta, hogy a Natura 2000 program biztosan fog kompenzációt biztosítani az előírások betartásáért, csak ennek összeget még nem lehet most tudni.

Egy másik helyi gazdálkodó csatlakozott az előtte szólóhoz, s szép illúzióknak nevezte a tervben megfogalmazott előírásokat, mivel egymással teljesen ellentétesnek érzi a gazdálkodók és a tervezők álláspontját. Hozzátette, hogy őket, akiknek a kijelölt terület magántulajdonukban van, sokkal fájdalmasabban érintik a korlátozások. Két kérdést intézett ezek kapcsán a tervezőkhöz: a magántulajdonos (gazdálkodó) lemondhat-e a Natura címről, illetve mit tud a Natura 2000 abban az esetben tenni, ha egy szántó művelési ágban lévő, jelenleg gyepeként használt területet a gazdálkodó beszánt. Podmaniczky László hangsúlyozta, hogy a tervezők és a gazdálkodók között nincs ellentét, ha a gazdálkodók nem értenek egyet a Natura 2000 programmal, azt a tervezői csapat közvetíteni tudja a KvVM felé. A hozzászóló mégis ellentétesnek látja az érdekeket, s megjegyezte, hogy nem várható el, hogy 312 előírást betartsanak a gazdák. Podmaniczky László elmondta, hogy egy-egy területre csak néhány előírás vonatkozik, nem kell a 312 előírást ugyanott betartani. Továbbá felhívta arra a figyelmet, hogy az egyeztető fórum pont arra ad lehetőséget, hogy bármelyik előírást megkritizálják a gazdálkodók.

A **hozzászóló** ezek után néhány előíráshoz tételesen is véleményt fűzött. Az **E24**, **E25** és különösen az **E26** előírás kapcsán úgy vélekedik, hogy a tölgytelepítés a csökkenő talajvízszint miatt gyakorlatilag teljesen lehetetlen, ezt a terv nem írhatná elő (főként a **KE18** kezelési egység kapcsán). Továbbá irreálisnak tartja, hogy a Natura 2000 gyepterületen korlátozzák, hogy egy időben legfeljebb hány ember lehet jelen. Az ő esetükben például a gyepterület fenntartása önmagában véve nem rentábilis, egy nyári zenei fesztivál teszi lehetővé, hogy a közel egy méter mély termőréteget (szántó művelési ágban van) ne szántásukkal fel, hanem birkával legeltessék. Ha a Natura 2000 miatt a fesztivált meg kell szüntetniük, azzal a jelenlegi legeltetési állattartás is meg fog szünni, és a területet kénytelenek lesznek beszántani. Újra elhangzott, hogy az volna a legjobb tervezési módszer, hogy az egyes gazdálkodókkal egyenként bejárják a tervezők a területet, s közösen állapodnak meg az előírásokban.

Podmaniczky László ezek után elmondta, hogy úgy érzi, a jelenlévők kicsit félreértik a Natura 2000 lényegét: a tervben szereplő előírás javaslatokat ugyanis minden esetben kompenzáció fejében fogják csak számon kérni.

A gazdálkodók kifogásolták továbbá, hogy a terv nincs összhangban az erdészeti előírásokkal, illetve hogy az erdészeti hatóság jelenlegi gyakorlatával, amely szerint a légifotóról erdősült területnek látszó cserjést erdőnek minősítik, s a gazdálkodóra erdészeti szabályok betartását kényszerítik rá. Újra felmerült a Sió problémája is. A korábban elmondottakat kiegészítették azzal, hogy a völgyekben nem csak a felszínen, de természetes felszín alatti csatornákon is elfolyik a víz a Sió irányába, ami fokozza a szárazodást. Ugyanakkor nem csak a szárazodás a probléma, hanem a csatorna elszennyezése is. Gyakran éjjel egy körülér ide egy fekete, bűzös szennyeződés, amit délelőtt tíz óra magasságában „öblítenek ki” tiszta vízzel. A helyiek úgy vélik, a szennyezés észrevétlen leeresztése indokolja azt is, hogy a csatornára nem építenek zsilipeket, amelyek segíthetnének a vízvisszatartásban.

Horváth András több korábban elhangzott javaslatra is válaszolt. A kaszálás bejelentése kapcsán elfogadja, hogy ez a gazdálkodói gyakorlattól idegen, támogatja az előírás kivételét, mivel a Lajoskomáromi-löszvölgyek gyepterületein a madárfauna nem olyan jelentős, hogy erre az előírásra szükség legyen. A kaszálási időpont megváltoztatása kapcsán kérdést intézett a jelenlévőkhöz, hogy mit tartanának elfogadható kezdési időpontnak. Az érintettek szerint május 5. és május 20. közé szokott esni a kaszálás, ezt kellene a tervben is feltüntetni. A szántó-gyep konverzió kapcsán Horváth András elmondta, hogy eróziós oldalakon ez kifejezetten támogatandó, sajnálatos, hogy szántó besorolású területeken ezért nem jár kompenzáció, ugyanakkor valószínűsíti, hogy a nem termelő beruházások között lehet támogatást kapni a gyepesítésre. További lehetőség a füves mezsgye telepítése, amiért szintén jár kompenzáció. Az érintett helyi gazdálkodó ugyanakkor felvetette, hogy 40 AK-ás területen nem reális, hogy füves mezsgyét telepítsen. Podmaniczky László megjegyezte, hogy még a mezsgyék felhagyása esetében is jól járnak az AKG-ban pályázó gazdálkodók, ha nagyobb területtel rendelkeznek, mivel más EU-s országokhoz képest itt a degresszivitást nem vezették be. Több ezer hektárral pályázni az AKG programra anyagilag is igen kifizetődő. Horváth András, visszatérve a korábbi felvetésekre, megjegyezte, hogy a cserjések erdővé minősítése valóban hatalmas probléma, ennek megoldása viszont a fenntartási terv készítésén kívül álló feladat, az erdészek együttműködésével lehet csak rá sort keríteni. Ugyanakkor az új erdőtörvény a sztyepperdő fogalmát is ismeri, s engedélyezi létrehozását, amely a Natura 2000 területek esetében is alternatíva lehet. Megjegyezte továbbá, hogy a monitorozást is más alapokra kell helyezni (légifotók helyett terepbejárás a gazdálkodóval). Podmaniczky László az AKG rendszerhez kapcsolódó ellenőrzések kapcsán elmondta, hogy az MVH meglévő

protokollok, eljárásrendek alapján ellenőriz, az ellenőr nem bírálhatja felül ezt a rendszert. Viszont a Natura 2000 program kialakításánál igen fontos, hogy az ilyen problémákat már a rendszer megalapozásakor elkerüljük. Horváth András folytatta a reagálást a korábbi megjegyzésekre, s elmondta, hogy a szántó művelési ágban lévő gyepterület igazán jó gyepké 60-70 év leforgása alatt válhat. Természetesen, ha a tulajdonos felszántja a gyepet, azt nem lehet szankcionálni, mivel szántó művelési ágban van. Ugyanakkor mindenképpen cél volna a jelenlegi gyepterületek megőrzése, amiért kompenzációt is kell fizetni. A Sió problémájához kapcsolódóan felajánlotta, hogy civilek segítségét kérve lehetne vízminőség-mérést szervezni, kideríteni a szennyezés forrását, s intézkedést kezdeményezni. A völgyekben lefolyó vízzel kapcsolatban pedig megoldás lehet, ha a lejtésre merőleges mezsgyék, cserje- és fásorokat létesítenek a szántókon. Végezetül elmondta, hogy a tölgyesek újratelepítése valóban nehézkes lehet, a terv elsődleges célja nem is ez, hanem a meglévő állományok megőrzése. Végezetül Horváth András felajánlotta, hogy nagyon szívesen tart a helyi érdeklődők számára tájékoztató előadást a löszvölgyek értékeiről, természetvédelmi fontosságáról, akár a környékbeli kvados és crossmotoros csoportoknak is.

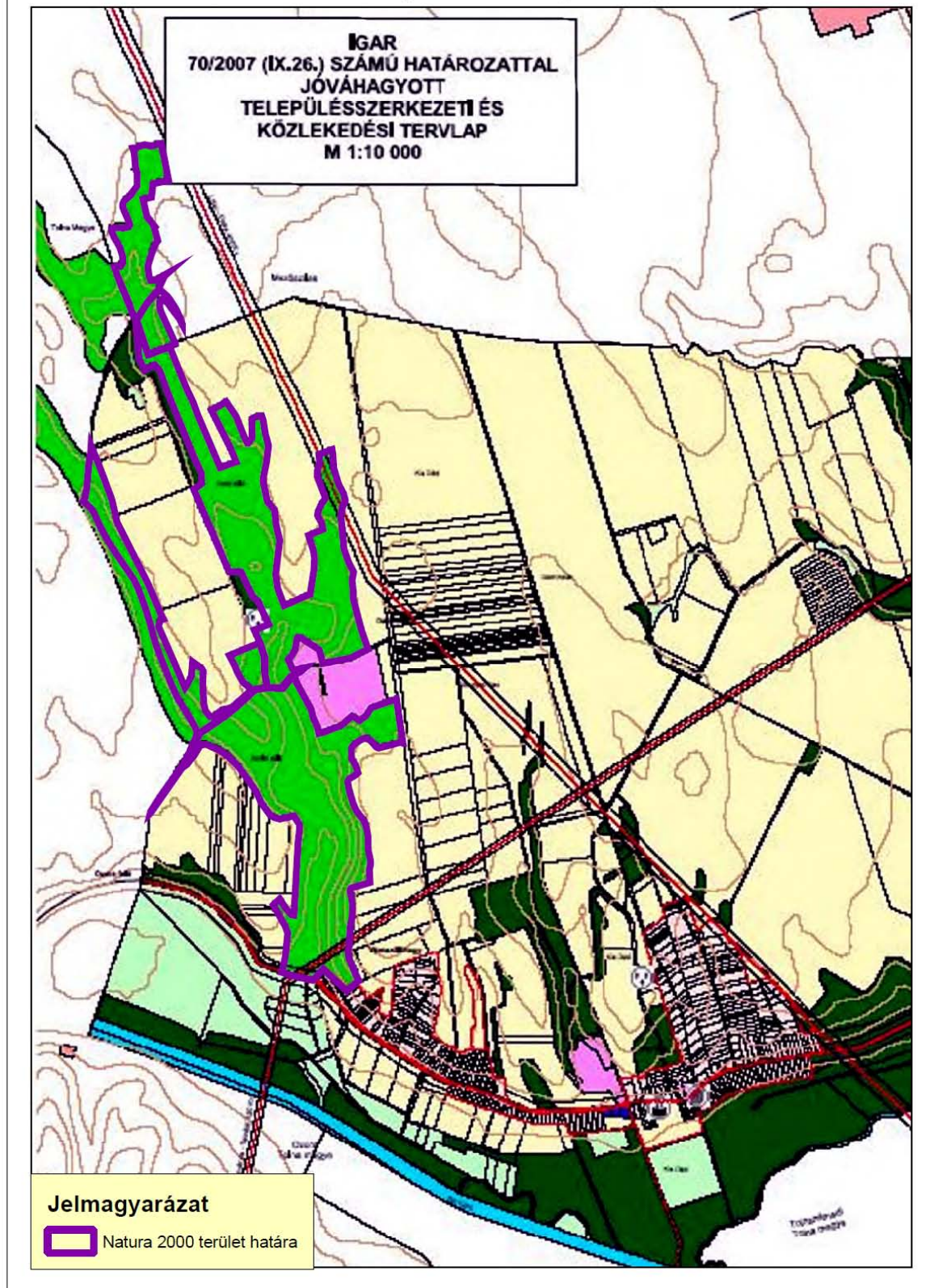
Megyesi Boldizsár egy korábban elhangzott, s még megválaszolatlan kérdés kapcsán elmondta, hogy Natura 2000 terület visszaminősítésére igen kevés esélye van a magántulajdonosoknak, tulajdonképpen nem lehet „lemondani a címről”.

A helyi érintettek részéről ezután még néhány további felvetés hangzott el. Ezek közül kiemelendő, hogy Lajoskomárom községet már eddig is több esetben hátrányosan érintette a Natura 2000 – például golfpálya beruházást helyezett kilátásba egy külföldi befektető, aki azért állt el a tervtől, mert a területet a Natura 2000 hatálya alá sorolták. Más érintettek a kijelölés mikéntjét, indokait firtatták, s kifogásolták, hogy a magántulajdonosok megkérdése nélkül minősítik a területet védetté. Ezzel ugyanis a terület értéke is csökken. Egy további felszólaló annak kapcsán tett megjegyzést, hogy az AKG programban kitöltendő gazdálkodási napló teljesen irreális, a valós gazdálkodási folyamatoktól elrugaszkodott – a gazdát hazudni kényszeríti. Vajon a Natura 2000 programban is ilyen módon kell-e az előírások betartását igazolni a hatóság felé? Podmaniczky László elmondta, hogy gazdálkodási napló biztosan lesz a Natura 2000 esetében is, de hogy milyen szerkezetben, azt még nem lehet tudni.

Megyesi Boldizsár ezek után megköszönte az aktív részvételt, s biztosította a résztvevőket, hogy a jegyzőkönyvet, továbbá a terv módosított változatát is megküldi részükre a tervező konzorcium.

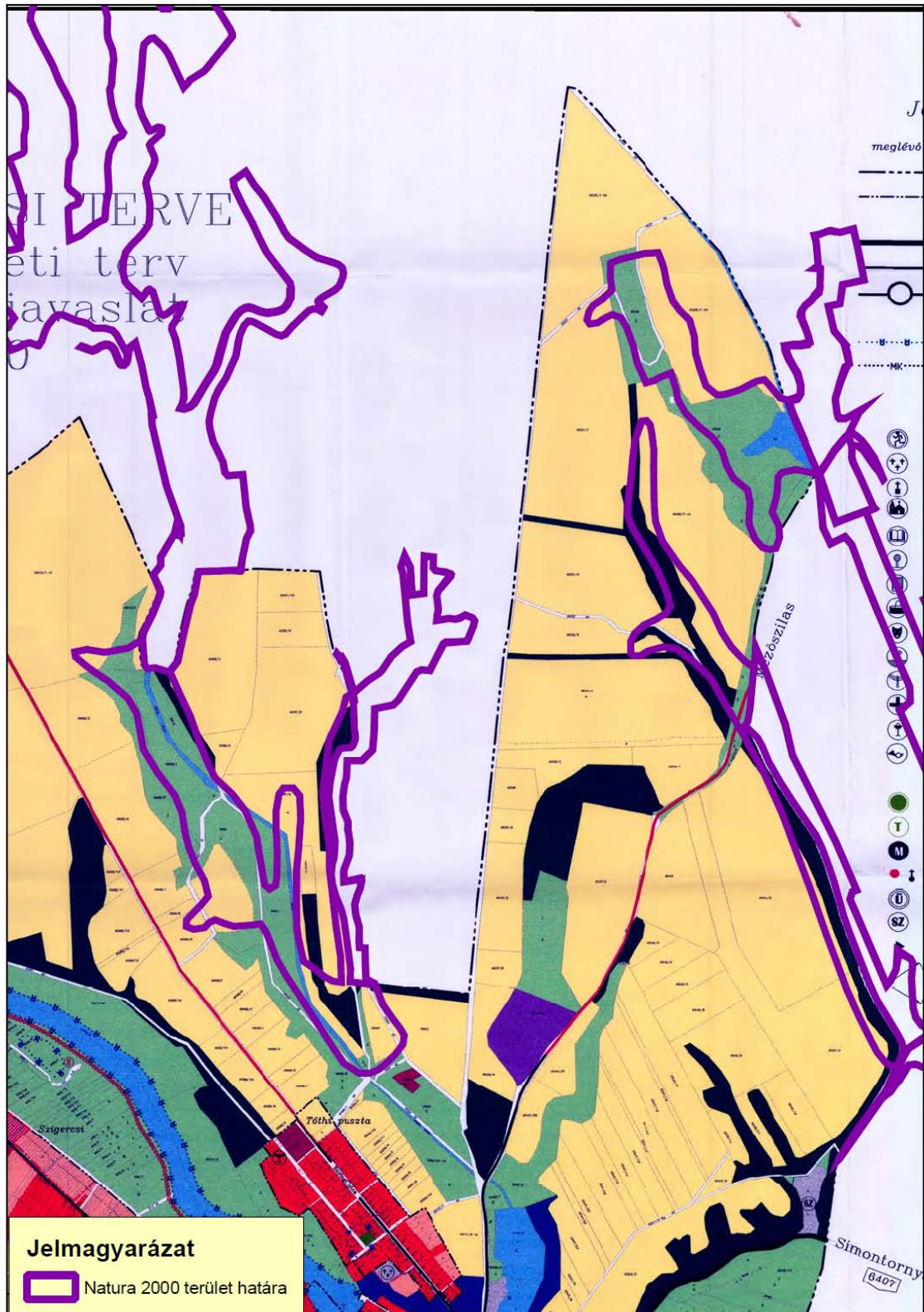
Az érintett települések településszerkezeti terve

A Natura 2000 lehatárolás elhelyezkedése Igar településszerkezeti tervén

A Natura 2000 lehatárolás elhelyezkedése Ozora településszerkezeti tervén

A fenntartási terv véleményezése

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. kormányrendelet szerint érintett véleményezők

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Kezelési egység	Véleményező szervezet	Vélemény-azonosító	Ki vonatos vélemény
520.	SZ06	Lajoskomáromi, Tengelic		Tolna megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény-és Talajvédelmi Igazgatóság	134/1	Javasolt kiegészítés: A kaszálatlan terület szélességét m-ben megadni javaslom, mivel a tábla méretétől függően ez a terület nagyon változó, adott esetben kedvezőtlen lehet. Természkímélő kaszási módszert kell alkalmazni: A betakarítást a terület középpontjából kiindulva, vagy a táblaszél mellől, az ott élő állatok zárvány-területre szorítása nélkül kell elvégezni.
521.	SZ08	Lajoskomáromi, Tengelic		Tolna megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény-és Talajvédelmi Igazgatóság	134/2	Észrevételünk: technikailag igen nehezen kivitelezhető. Az eltakarítás helyett az állatokkal (birkanyájjal) történő megjártatás lenne célszerű, ha van.
522.	SZ29	Lajoskomáromi, Tengelic		Tolna megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény-és Talajvédelmi Igazgatóság	134/3	Észrevételünk: A talajművelés mélységét a termőréteg vastagságának függvényében kellene meghatározni.
523.	SZ31	Lajoskomáromi, Tengelic		Tolna megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény-és Talajvédelmi Igazgatóság	134/4	Észrevételünk: A kijuttatható szerves-trágya mennyiségét a szerves-trágya nitrogéntartalmához kell kötni. Az egyenletes szóráskepű gépekkel kijuttatott istállótrágyát haladéktalanul a talajba kell dolgozni.
524.	SZ32	Lajoskomáromi, Tengelic		Tolna megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény-és Talajvédelmi Igazgatóság	134/5	Javasolt kiegészítés: Tilos kijuttatni trágyát november 15-február 15-ig. Fagyott vízzel telített, összefüggő hótakaróval borított talajra trágya nem juttatható ki. Adott területen betakarítás után csak a megfelelő talajfedettséget biztosító növény alá csak akkor juttatható ki könnyen oldódó N műtrágya, ha a trágyázás és vetés közötti időszak a 15 napot haladja meg.
525.	SZ63	Lajoskomáromi, Tengelic		Tolna megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény-és Talajvédelmi Igazgatóság	134/6	Észrevételünk: Az SZ01-nél előírt korlátozások előírása itt is indokolt.
526.	SZ66	Lajoskomáromi, Tengelic		Tolna megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény-és Talajvédelmi Igazgatóság	134/7	Javasolt kiegészítés: Felázott talajon minden munkavégzés tilos.
68.		Lajoskomáromi-löszvölgyek		Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/1	A tervezési egységek és előírások (1.7) fejezetben nem került pontosan meghatározásra, illetve nem vették teljes körűen figyelembe a 2000. január 1-jétől 2009. december 31-ig terjedő időszakra, a 613. számú Sopolyai erdőtervezési körzetben lévő erdőkre készített erdőtervet és abban foglalt előírásokat.
69.		Lajoskomáromi-löszvölgyek		Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/2	A tervezési és egyéb előírások (1.7) fejezet B9 pontjában tévesen az 1996. évi LIV. Tv-re hivatkoznak a jogszabályok között. 2009. július 10-én hatályba lépett az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. Tv. (Evt.), amely a korábbi, az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. Tv-t hatályon kívül helyezte.
70.		Lajoskomáromi-löszvölgyek		Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/3	A 3.1. Természetvédelmi célkitűzések, a terület rendeltetése fejezetben kérjük a jóváhagyott üzemtervek, körzeti erdőtervek előírásait figyelembe venni.
71.		Lajoskomáromi-löszvölgyek	KE1-KE18	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/4	A 3.2. Kezelési javaslatok fejezetben az erdőgazdálkodás gyakorlatának gyökeres megváltoztatására olyan tiltások fogalmazódtak meg, amelyeknek nincs jogszabályi alapja és elemeiben az Evt. Redelkezéseivel ellentétes, szakmailag nem megalapozott. A feltüntetett kezelési egységekben vannak erdőterületek, azonban van olyan kezelési egység, amelyen nem erdőre vonatkozó előírás van csak feltüntetve.
72.		Lajoskomáromi-löszvölgyek	KE1 KE2	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/5	(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat: csak termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt. (7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó javaslat: termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt.
73.	E38, E40	Lajoskomáromi-löszvölgyek	KE8	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/6	Kötelező kezelési, fenntartási javaslatok: erdészeti hatóság által támogatható, amennyiben az országos Erdőállomány Adattérben foglalt előírással megegyezik.
74.	E42	Lajoskomáromi-löszvölgyek	KE8	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/7	Az erdészeti hatóság ezzel a célkitűzéssel nem tud egyetérteni miszerint a talajelőkészítés nem megengedett.
75.	E43, E45, E46, E51	Lajoskomáromi-löszvölgyek	KE8	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/8	Az erdészeti hatóság csak abban az esetben tud ezzel egyetérteni, ha az Országos Erdőállomány Adattérben foglalt előírással megegyezik.

76.	E43, E45, E46, E50, E51, E74, E75, E76	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE11	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/9	Az erdészeti hatóság csak abban az esetben tud ezzel egyetérteni, ha az Országos Erdőállomány Adattárban foglalt előírással megegyezik. Szükségesnek tartjuk kiemelni, hogy az erdő fogalmát (művelési ágtól függetlenül) az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról 2009. évi XXXVII. Törvény 6.§-a határozza meg.
77.		Lajoskomáromi-löszölgyek	KE11	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/10	Az erdészeti hatóság csak abban az esetben tud ezzel egyetérteni, ha az Országos Erdőállomány Adattárban foglalt előírással megegyezik.
78.	E25	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE13	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/11	Az erdészeti hatóság csak abban az esetben tud ezzel egyetérteni, ha az Országos Erdőállomány Adattárban foglalt előírással megegyezik.
79.	E73	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE13	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/12	Az Etv. 7. § (1) bekezdés a-c pontjainak megfelelően erdőtársulások esetén támogatható, azonban az Etv. 7. § (1) bekezdés d-f pontjának megfelelő erdőtársulások esetén nem tudja támogatni az erdészeti hatóság.
80.	E78	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE13	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/13	Az erdészeti hatóság által támogatható, amennyiben az Országos Erdőállomány Adattár előírásaival nem ellentétes. 6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat: csak termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt. (7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó javaslat: termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt.
81.	E02	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE14	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/14	A sikertelenül fásított területek további ültetésének tiltását, az erdészeti hatóság csak abban az esetben tudja támogatni, ha az erdőgazdálkodó ezt termőhelyfeltárási szakvéleménnyel alá tudja támasztani.
82.	E25, E39, E43, E45, E46, E49, E50, E51	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE14	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/15	Az erdészeti hatóság csak abban az esetben tud ezzel egyetérteni, ha az Országos Erdőállomány Adattárban foglalt előírással megegyezik.
83.	E42	Lajoskomáromi-löszölgyek	K14	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/16	Az erdészeti hatóság ezzel a célkitűzéssel nem tud egyetérteni miszerint a talajelőkészítés nem megengedett.
84.	E73	Lajoskomáromi-löszölgyek	K14	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/17	Az Etv. 7. § (1) bekezdés a-c pontjainak megfelelően erdőtársulások esetén támogatható, azonban az Etv. 7. § (1) bekezdés d-f pontjának megfelelő erdőtársulások esetén nem tudja támogatni az erdészeti hatóság. Csak termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt.
85.	E09, E10, E15, E24, E29, E39 E40, E45, E46, E50, E51, E68	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE15	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/18	Az erdészeti hatóság csak abban az esetben tud ezzel egyetérteni, ha az Országos Erdőállomány Adattárban foglalt előírással megegyezik.
86.	E01, E04, E06, E37 E71	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE15	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/19	Erdészeti hatósági által támogatható.
87.	E16	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE15	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/20	Ellentétes az állománynevelési előírásokkal, a körzeti erdőterv készítése során végzett hozamszabályozással, ezért nem támogatható.
88.	E22	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE15	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/21	Az erdészeti hatóság ezzel a célkitűzéssel nem tud egyet érteni, miszerint a teljes talajelőkészítés tilos.
89.	E38	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE15	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/22	A 60%-os záródás a korábbi erdőtervényben és a hozzá kapcsolódó jogszabályok alapján sem volt elfogadható a sikeresség tekintetében, így ez hatóságunk tekintetében jelenleg nem támogatható.
90.	E63	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE15	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/23	Az erdészeti hatóság ezzel a célkitűzéssel nem tud egyet érteni, miszerint a tarvágás nem megengedett.
91.	E01	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE16	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/24	Erdészeti hatósági által támogatható.
92.	E02	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE16	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/25	A sikertelenül fásított területek további ültetésének tiltását, az erdészeti hatóság csak abban az esetben tudja támogatni, ha az erdőgazdálkodó ezt termőhelyfeltárási szakvéleménnyel alá tudja támasztani.
93.	E25, E39, E43, E45, E46, E49, E50, E51	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE16	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/26	Az erdészeti hatóság csak abban az esetben tud ezzel egyetérteni, ha az Országos Erdőállomány Adattárban foglalt előírással megegyezik.

94.	E73	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE16	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/27	Az Etv. 7. § (1) bekezdés a-c pontjainak megfelelően erdőtársulások esetén támogatható, azonban az Etv. 7. § (1) bekezdés d-f pontjának megfelelő erdőtársulások esetén nem tudja támogatni az erdészeti hatóság.
95.	E45, E46, E48, E51	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE17	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/28	Az erdészeti hatóság csak abban az esetben tud ezzel egyetérteni, ha az Országos Erdőállomány Adattárban foglalt előírással megegyezik. 6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat: csak termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt. (7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó javaslat: termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt.
96.	E01	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE18	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/29	Erdészeti hatósági által támogatható.
97.	E09, E10, E24, E25, E40, E45, E46, E50, E51,	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE18	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/30	Az erdészeti hatóság csak abban az esetben tud ezzel egyetérteni, ha az Országos Erdőállomány Adattárban foglalt előírással megegyezik.
98.	E42	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE18	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/31	Az erdészeti hatóság ezzel a célkitűzéssel nem tud egyet érteni, miszerint a talajlőkészítés nem megengedett.
99.	E26, E29	Lajoskomáromi-löszölgyek	KE18	Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/32	Az erdészeti hatóság csak abban az esetben tud ezzel egyetérteni, ha az Országos Erdőállomány Adattárban foglalt előírással megegyezik. 6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat: csak termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt. (7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó javaslat: termőhelynek megfelelő őshonos fafajjal, mint fő fafajjal, nem tájidegen elegyfajokkal együtt.
100.		Lajoskomáromi-löszölgyek		Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/33	A 3.2.4.5. A tervezési területen javasolt természetvédelmi kezelések, valamint a művelési ág lehetséges megváltoztatásának összegzése c. fejezet vonatkozásában ismételt szükségesnek tartjuk kiemelni az erdő fogalmát (2009. évi XXXVII. Törvény 6. §)
101.		Lajoskomáromi-löszölgyek		Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/34	3.4.2 A Kommunikáció címzettje: A 60331/59/2000 számon hozott határozat van érvényben. Ebben az erdőtervben lettek meghatározva azok az erdőgazdálkodási eljárások, amelyek a tartamosság figyelembe vételével elvégezhetőek.
102.		Lajoskomáromi-löszölgyek		Fővárosi és Pest megyei Mezőgazdasági Szakigazgatósági Hivatal Erdészeti igazgatóság	140/35	3.4.3 Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel: Tudomásunk szerint mindössze informális tárgyalást folytattak az MgSzH Központ Erdészeti Igazgatóságával adatszolgáltatás ügyben. Egyszerűbb és szerencsésebb lett volna, ha az érintetteket bevonják a tervezési folyamatba. Az pedig nem egy 15 napos határidős felülvizsgálat.
124.		Lajoskomáromi-löszölgyek		Közép-dunántúli Államigazgatási Hivatal	176/6	A fenntartási terv 1.7. pontját javasoljuk pontosítani az alábbiak szerint Országos Területrendezési tervről szóló többször módosított 2003. évi XXVI. Törvény Aggályosnak ítéltető a NATURA 2000 területek szomszédságában a szerkezeti terv szerint tervezett szélerőműpark.
125.		Lajoskomáromi-löszölgyek		Közép-dunántúli Államigazgatási Hivatal	176/7	A fenntartási terv 1.7. pontját javasoljuk kiegészíteni az alábbiak szerint <i>településrendezési eszközök:</i> <u>Lajoskomárom:</u> 16/2001. (XII.27.) rendelettel megállapított helyi építési szabályzat és szabályozási terv, Javítani szükséges Igar település helyi építési szabályzat és szabályozási terv rendeletszámát, mely helyesen: 7/2007.(X.01.) Helyi építési szabályzat és szabályozási terv szövegrészre kérjük javítani minden helyi rendelet esetében
126.		Lajoskomáromi-löszölgyek		Közép-dunántúli Államigazgatási Hivatal	176/8	Problémának látjuk, hogy a kezelési terv a magasabb rendű jogszabályok által előírt és jelenlegi jogi viszonyok meglétének nem veszi figyelembe. (Lajoskomárom, Mezőszilas, Mezőkomárom, Igar) A NATURA 2000 területén jelentős, jelenleg erdő művelési ágba sorolt földrészlet található.

Ábrák, táblázatok

1. számú táblázat: A Natura 2000 terület által érintett helyrajzi számok

<i>Lajoskomáromi-löszvölgyek Natura 2000 terület érintett helyrajzi számai 45/2006.(XII.8.) KvVM rendelet szerint</i>
Igar 0234/1a, 0234/1b, 0234/1d, 0234/1f, 0234/1g, 0234/1h, 0234/1k, 0234/1l, 0234/11, 0234/2., 0236., 0237/2., 0237/3., 0237/4., 0237/5., 0237/6., 0237/7., 0237/8., 0238/4., 0239/3a, 0239/3b, 0239/3c, 0239/3d, 0243., 0244a, 0244b, 0244c, 0257/1., 0258/3., 0258/4a, 0258/4b
Lajoskomárom 0248/3., 0265a, 0265b, 0265c, 0265d, 0265f, 0265g, 0265h, 0266., 0268/1., 0268/2., 0269., 0270/1., 0270/2a, 0270/2b, 0270/2c, 0271., 0272., 0273., 0276., 0277/1., 0277/2., 0277/3., 0278., 0282/2., 0283a, 0283b, 0283c, 0283d, 0283f, 0283g, 0286a, 0286b, 0286c, 0286f, 0286h, 0286j, 0286l, 0286m, 0286p, 0287., 0288., 0289a, 0289b, 0289c, 0289d, 0291., 0292., 0293a, 0293b, 0295, 0296a, 0296b, 0296c, 0296d, 0296f, 0296g, 0296h, 0296k, 0305, 0307a, 0307b, 0307c, 0307d, 0307f, 0307h, 0307j, 0307m, 0307n, 0307r, 0331, 0332., 0333., 0336., 0338/1., 0338/2., 0338/3., 0338/4., 0338/5., 0338/6., 0338/7., 0340, 0354/3, 0356/8, 0357/1., 0357/2., 0357/5., 0357/6., 0357/7., 0357/8., 0357/9., 0357/10., 0357/11., 0357/12., 0357/13., 0357/14., 0357/15., 0357/16., 0357/17., 0357/18., 0357/19., 0357/20., 0357/21., 0357/22., 0357/23., 0357/24., 0357/25., 0357/26., 0357/27., 0357/28., 0357/29., 0357/30.,
Mezőkomárom 013/1a, 013/1b, 013/1c, 013/1d, 013/1f, 013/1g, 013/4a, 013/4b, 013/4c, 014., 015/3., 015/6., 015/7., 015/8., 015/9., 015/10., 015/11., 015/12., 015/13., 015/14., 015/15., 015/16., 015/17., 015/18., 015/19., 015/20., 015/21., 015/22., 015/23., 015/24., 015/25., 015/26., 015/27., 015/28., 015/29., 015/30., 015/31., 015/32., 015/33., 015/34., 015/35., 015/36., 017., 018/1a, 018/1b, 018/2., 018/3a, 018/3b, 018/3c, 018/4., 019., 020/2a, 020/2b, 020/2c, 021., 022a, 022b, 022c, 022d, 022f, 023/1a, 023/1b, 023/1c, 023/1d, 023/1f, 023/1g, 023/1h, 023/1k, 023/1m, 023/1n, 023/1p, 023/4., 032/11., 042/5., 044/1., 046.
Mezőszilas 0320/2, 0321, 0324/4, 0324/5, 0324/6a, 0324/6b
Ozora 0526a, 0526b, 0527., 0529a, 0529b, 0529c, 0529d, 0531/2., 0533/2., 0540., 0560a, 0560b, 0561., 0597/1., 0597/2., 0598/2., 0600., 0601a, 0601b, 0606a, 0606b, 0608/4., 0609., 0610., 0615/1

Digitális melléklet

1. Natura élőhelyek térképi shp fájlok
2. Á-NÉR élőhelyek térképi shp fájlok
3. Kezelési szempontból kiemelt növényfaj térképi shp fájlok
4. Kezelési szempontból kiemelt állatfajok térképi shp fájlok
5. Kezelési egységek térképi shp fájlok

IV. Natura 2000 fogalomtár

Agrár-erdészeti rendszer : Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV.16.) FVM rendeletben részletezett földhasználat (főként fás legelők létesítése szántó, gyepterületek művelési ágban)

Á-NÉR: Az Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR) Magyarország növényzetének és élőhelyeinek térképezéséhez napjainkban leggyakrabban használt, többszörösen tesztelt és javított élőhely-osztályozási rendszer [Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR2007) Szerkesztők: Böllőni János, Molnár Zsolt, Kun András és Biró Marianna Vácrátót 2007]

Erdősítés: Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009.évi XXXVII.törvény értelmében erdőtelepítés és erdőfelújítás

Erdőtelepítés: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV.16.) FVM rendelet értelmében erdei faállomány korábban más művelési ágú ingatlanon való telepítése

Élőhelyvédelmi irányelv – A Tanács 1992. május 21-i 92/43/EGK irányelve a természetes élőhelyek, illetve vadon élő növény- és állatvilág védelméről.

Fásítás: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV.16.) FVM rendelet értelmében a külterületen található fa, fasor, facsoport és fás legelő

- a) fasornak kell tekinteni a miniszter által rendeletben meghatározott fajú, egy sorban lévő fák összességét, ahol a fák tőtávolsága nem nagyobb a fák idős korában várható korona átmérőjének a kétszeresénél;
- b) facsoportnak kell tekinteni a miniszter által rendeletben meghatározott fajú fák idős korára várható korona vetülete által legalább hatvan százalékban fedett, ezeröttszáz négyzetméternél kisebb földterületet;
- c) fás legelőnek kell tekinteni az olyan legelőterületet, amely a miniszter által rendeletben meghatározott fajú fák idős korára várható korona vetülete által egyenletes elosztásban legalább harminc százalékban fedett

Fenntartási terv - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet alapján a Natura 2000 területen található közösségi jelentőségű és a kímelt közösségi jelentőségű fajok, illetve élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzését, fenntartását, valamint helyreállítását szolgáló intézkedéseket magába foglaló terv

Irányelv - A közösségi joganyag egyik gyakran alkalmazott típusa, amely elsődlegesen csak a célt vagy célokat fogalmazza meg. A tagállamoknak az irányelvben rögzített célokat el kell érniük, de a nemzeti jog alapján meghozott intézkedésekkel ők maguk választhatják meg a megvalósítás módját és eszközeit.

Jelölő faj/élőhely: A Natura 2000 területek kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek, amelyek natura adatbázisban (Standard Data Form) az A, B, C értékkel azonosított populációkat jelenti, illetve reprezentativitást jelenti.

Kezelési egység: a Natura 2000 területen belül azon élőhelyfoltok, amelyek egységes kezelése indokolt, illetve amelynél a célok eléréséhez a földhasználati előírások nem különülnek el.

Kiemelt közösségi jelentőségű faj - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 2. B) és a 3. B) számú mellékletben meghatározott azon fajok, amelyek közösségi szempontból veszélyeztetettek, sérülékenyek, ritkák, illetőleg bennszülöttek, és amelyek megőrzéséért a Közösség kiemelt felelősséggel tartozik. Az élőhelyvédelmi irányelv II. mellékletében ezek a fajok *-gal vannak megjelölve.

Kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusok - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 4. B) számú mellékletben meghatározott azon közösségi élőhelytípusok, amelyeket közösségi szinten eltűnés veszélye fenyeget, és amelyek megőrzéséért a Közösség különleges felelősséggel tartozik.

Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület¹: olyan közösségi jelentőségű terület, amelyen legalább egy kiemelt közösségi jelentőségű faj állománya, élőhelye vagy legalább egy kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus található, az Európai Unió jogi aktusával történt jóváhagyást követően az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikke (4) bekezdésének megfelelő természetvédelmi célkitűzés meghatározásával jogszabályban kihirdetésre került, és amelyre a kiemelt jelentőségű közösségi fajok, illetve kiemelt jelentőségű közösségi élőhelytípusok természetvédelmi helyzetének helyreállítása, illetve fenntartása érdekében az e rendelet szerinti természetvédelmi előírások alkalmazandók.

Közösségi jelentőségű élőhelytípusok: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet a 4. A) számú mellékletében meghatározott azon közösségi élőhelytípusok, amelyeket közösségi szinten az eltűnés veszélye fenyeget, vagy elterjedési területük zsugorodása, illetőleg eredendően korlátozott elterjedésük következtében kis területen lelhetők fel.

Közösségi jelentőségű faj: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 2. A) és a 3. A) számú mellékletben, illetve az élőhelyvédelmi irányelv.. mellékletében felsorolt növény- és állatfajok, amelyek közösségi szempontból veszélyeztetettek, sérülékenyek, ritkák, illetőleg bennszülöttek, megőrzésükhöz különleges természetmegőrzési területek kijelölése szükséges.

Különleges madárvédelmi terület: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 5. melléklet szerinti, olyan közösségi szempontból jelentős természeti értékekkel rendelkező terület, amelyen az 1. A) számú mellékletben meghatározott közösségi jelentőségű madárfaj, valamint az 1. B) számú mellékletben meghatározott vonuló madárfaj jelentős állománya, illetve élőhelye található, különös tekintettel a nemzetközi jelentőségű és egyéb vizes élőhelyekre;

Különleges természetmegőrzési terület: olyan közösségi jelentőségű terület, amelyen közösségi jelentőségű faj jelentős állománya, élőhelye vagy közösségi jelentőségű

élőhelytípus található, az Európai Unió jogi aktusával történt jóváhagyást követően a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő növény- és állatvilág védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK tanácsi irányelv (a továbbiakban: élőhelyvédelmi irányelv) 4. cikke (4) bekezdésének megfelelő természetvédelmi célkitűzés meghatározásával jogszabályban kihirdetésre került, és amelyre a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok vagy közösségi jelentőségű élőhelytípusok természetvédelmi helyzetének helyreállítása, illetve fenntartása érdekében az e rendelet szerinti természetvédelmi előírások alkalmazandók.;

KÜVET: Magyarország külterületi vektoros digitális ingatlan nyilvántartási térképe.

Madárvédelmi irányelv: A Tanács 1979. április 2-i 79/409/EGK irányelve a vadon élő madarak védelméről.

MEPAR: mezőgazdasági parcella azonosító rendszer: a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről és az ezzel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2003. évi LXXIII. Törvény 3.§ d) pontjában és a 115/2003.(XÖ.13.) FVM rendeletben szabályozott azonosító rendszer

NBmR: Nemzeti Biodiverzitás Monitorozó Rendszer

Fizikai blokk: a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerről szóló 115/2003. (XI. 13.) FVM rendelet alapján a földfelszínnek az e jogszabály rendelkezései alapján lehatárolt része.

Mezőgazdasági parcella: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrárkörnyezetgazdálkodási támogatások igénybe vételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet alapján egy vagy több szomszédos táblából álló összefüggő földterület, amelyen egy növénycsoportot termeszt egy földhasználó

Tábla: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrárkörnyezetgazdálkodási támogatások igénybe vételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet alapján a mezőgazdasági parcellán belüli, azonos hasznosítási irányú összefüggő földterület, amelyen egyföldhasználó egy növényfajt termeszt, beleértve a takarmánykeverékeket és a vegyesgyümölcsösöket is

Natura 2000 hálózat: Az Európai Unió élőhelyvédelmi és madárvédelmi irányelvei alapján, az irányelvek mellékletein szereplő növény- és állatfajok, valamint élőhelytípusokra kijelölt területek (ökológiai) hálózata. A Natura 2000 fantázia név, amely többek közt 3 féle terület típust is takarhat ld. a Natura 2000 terület magyarázatánál.

Natura 2000 terület: A Natura 2000 hálózat részét képező, konkrét területek. Az egyes területek egyedi kódszámmal (pl. HUBN20067) és névvel (pl. Szilvásvárad Aszaló és Szilvás-patak mente) rendelkeznek. Az egyes területeket bizonyos faj/fajok és/vagy élőhelytípusok megőrzése érdekében jelölték ki. A Natura 2000 területnek 3 típusát különböztetjük meg: különleges természet-megőrzési terület, kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület és különleges madárvédelmi terület.

Természetesség/degradáltság: A felmért élőhelyfoltok természetességi-degradáltsági értékelése SEREGÉLYES TIBOR (1995, in NÉMETH, 1995) 5 fokozatú skálája alapján történik

BID	Név
D00	Nincs adat
D01	Teljesen leromlott / a regeneráció elején járó állapot
D02	Erősen leromlott / gyengén regenerálódott állapot
D03	Közepesen leromlott / közepesen regenerálódott állapot
D04	„Jónak nevezett”, „természetközeli” / „jól” regenerálódott állapot
D05	Természetes állapot

Veszélyeztető tényező: A területre ható természetes – ökológiai, geomorfológiai folyamatok, klimatikus, hidrológiai változások – , és mesterséges tényezők – emberi tevékenységből származó bányászati, katonai, művelési, szennyezési és egyéb tevékenységek – összességében hazai kódrendszerrel ellátva, amelyek elérhetősége a TIR.

TIR: Természetvédelmi Információs Rendszer